

**T.C.**  
**BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI**  
**BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE İCÂRE VE LEASİNG YÖNTEMLERİNİN FİNANSAL  
GELİŞİMİ: 2013-2017 DÖNEMİNE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR  
ANALİZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**

**Berna AYYILDIZ**

**Danışman**

**Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ**

**BOLU 2019**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,**

**Berna AYYILDIZ'a ait "Türkiye'de İcâre ve Leasing Yöntemlerinin Finansal Gelişimi: 2013-2017 Dönemine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz" adlı çalışma, jürimiz tarafından Bankacılık ve Finans Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.**

**08.07.2019**

**Unvan, Adı, Soyadı**

**İmza**

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

Üye : Doç. Dr. Ahmet Emre BİBER

Üye: Prof. Dr. Kadir GÜRDAL

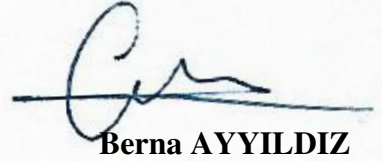
**Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı**

  
Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

**Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

## ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “**Türkiye’de İcâre ve Leasing Yöntemlerinin Finansal Gelişimi: 2013-2017 Dönemine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.



**Berna AYYILDIZ**

**08.07.2019**

## ÖN SÖZ

Katılım bankacılığı, geçmişten günümüze kâr/zarar ortaklığı ile çalışan ve İslami finans ilkelerine göre faaliyette bulunan finansal bir sistemdir. Katılım bankaları, dünyada uygulamaları yaygınlaşmaya başladığı dönemlerden itibaren, faiz hassasiyeti olan tüketici kitlesini hedeflemiş ve ürün yelpazesini sürekli genişletmiştir. Geleneksel bankalara nazaran bu kurumlar çok daha farklı bazı fon kullandırma yöntemlerine sahiptirler. Bunlardan biri olan icâre yöntemi, geleneksel bankacılıkta kullanılan leasing (finansal kiralama) fon kullandırma yöntemine alternatif olarak geliştirilmiştir. Ticari kuruluşların sabit sermaye yatırımlarının finansmanında güçlük çekmelerinden dolayı, bir malı satın almak yerine kiralamayı tercih etmeleri, her iki yönteminde kullanım alanlarının yaygınlaşmasına neden olmuştur. İcâre yöntemi tamamen faizsizlik esasına göre uygulanan bir finansal kiralama yöntemidir. Bu çalışma ile icâre ve leasing yöntemlerinin yıllar itibariyle finansal gelişimini birbirleriyle karşılaştırıp, bu yöntemlerin finansal gelişimlerine etki eden makroekonomik değişkenlerin, ne ölçüde etkili olduğunu inceleyerek literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Öncelikle bana bu çalışmamda her türlü desteğini, deneyimini ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Kadir Murat Altıntaş'a, Dr. Öğretim Üyesi Yalçın Elmas'a ve lisans döneminden bu yana her zaman yanımda olan Dr. Öğretim Üyesi Şerife Merve Koşaroğlu hocama çok teşekkür ederim.

Daha sonra yıllardır eğitim konusunda her zaman yanımda olan annem ve babama, bana yine aynı şekilde maddi manevi destek ve arkadaş olan babaanneme, tez dönemi boyunca evden uzakta olmama rağmen sanki evimdeymişim gibi hissettiren ve bana sürekli moral veren teyzem Hanife Çalışkan ve eniştem Yaşar Çalışkan'a, lisans döneminde tanıştığım ve bu süreçte de yanımda olan ev arkadaşım, dostum, Ayşe Çelik'e, son olarak yine tez dönemi boyunca her soruma sabırlı bir şekilde cevap veren, yardıma koşan sınıf arkadaşım Ayhan Bozkurt'a teşekkürü bir borç bilirim.

**Berna AYYILDIZ**

**08.07.2019**

## ÖZET

### **TÜRKİYE’DE İCÂRE VE LEASİNG YÖNTEMLERİNİN FİNANSAL GELİŞİMİ: 2013-2017 DÖNEMİNE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ**

**Berna AYYILDIZ**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ**

**Temmuz 2019, 116 + xvii Sayfa**

Katılım bankaları, İslami finansman faaliyetlerine aracılık eden finansal kurumlardır. Bu anlamda faiz hassasiyeti olan bireyler, bankacılık işlemlerinde özellikle katılım bankacılığı ürünlerini tercih etmektedirler. Katılım bankacılığı ürünlerinden biri olan icâre yöntemi, geleneksel bankacılıkta kullanılan leasing yöntemine alternatif bir finansal araç olarak ortaya çıkarılmıştır. İşletmelerin genel mali durumlarından dolayı bir sabit varlığı tamamen satın almak yerine kiralamayı tercih etmeleri, leasing sektörünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Fakat leasing sektörü faizli finansal ürünlere karşı hassasiyeti olan banka müşterileri tarafından tercih edilmediği için katılım bankaları, geleneksel bankalara karşı alternatif ürünlerine bir yenisini daha ekleyerek, bu kesimin ihtiyacını karşılamak üzere icâre yöntemini geliştirmiştir.

Bireylerin ticari finansman ihtiyaçları doğrultusunda hem leasing hem de icâre yöntemleri, geçmişten günümüze önemli ilerlemeler kaydetmesine rağmen, ekonomik ve finansal dalgalanmaların arttığı dönemlerde, ciddi duraksamalar bazen de gerilemeler yaşadığı gözlemlenmiştir. Günümüzde leasing ve icâre sektörlerindeki gelişimleri etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında ülkedeki ekonomik/finansal dalgalanmalar ve buna bağlı enflasyon oranı ile kredi faiz

oranlarındaki büyük ölçekli değişimler gelmektedir. Bunun dışında ülkemizde leasing ve icâre sektörlerini en çok etkileyen ekonomik politikalar ve maliye politikaları çerçevesinde KDV oranlarındaki değişim yer almaktadır.

Bu çalışmada, leasing ve icâre yöntemlerinin yıllar itibariyle finansal gelişimini incelemek ve bu sürece etki eden makroekonomik değişkenlerin, ne ölçüde etkili olduğunu tespit etmek amacıyla, leasing ve icâre yöntemlerinin verileri üzerinde; Eş Bütünleşme, Granger Nedensellik ve VAR yöntemi gibi testler uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda, piyasa faiz oranları yükseldiği ölçüde icâre yönteminin daha çok tercih edildiği, dolayısıyla aralarında anlamlı (doğru orantılı) bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Analiz dönemi olarak seçilen ve katılım bankalarının finansal verilerinin yer aldığı 2013-2017 yılları arasında piyasa faiz oranlarının yükseldiği süreçlerde, icâre yönteminin kullanımı da artmış, öte yandan piyasa faiz oranları azaldıkça, leasing yönteminin kullanımı da artmıştır. Bunun yanında, GSYH düzeyinin yükseldiği dönemlerde, leasing ve icâre yöntemlerinin kullanımının da arttığı gözlemlenmiştir.

İki uygulama birbiri ile karşılaştırıldığında, her ne kadar birbirinin alternatifi olarak görülseler de iki uygulamayı da etkileyen benzer makroekonomik değişkenler bulunmaktadır. Netice itibariyle, leasing ve icâre yöntemleri 2013-2017 yılları arasında sürekli bir büyüme eğilimi göstermiş ve çeşitli makroekonomik göstergelerdeki değişimlerden doğrudan etkilenmişlerdir.

**Anahtar kelimeler:** İcare, Leasing, Finansal Gelişim, Katılım Bankacılığı.

## **ABSTRACT**

### **FINANCIAL DEVELOPMENT OF IJARAH AND LEASING METHODS IN TURKEY: A COMPARATIVE ANALYSIS FOR THE PERIOD 2013-2017**

**Berna AYYILDIZ**

**Master's Thesis**

**Department of Banking and Finance**

**Advisor: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ**

**July - 2019, 116 + xvii Pages**

Participation banks are financial institutions that mediate Islamic financial activities. Within this framework, individuals with interest-free sensitivity prefer participation banking products. Ijarah, which is one of the participation banking products, has been revealed as an alternative to the leasing service used in traditional banking. Enterprises prefer renting fixed assets instead of buying them completely due to the financial situation and it has led to the emergence of the leasing sector. However, since leasing sector is not preferred by traditional banking customers who are sensitive to interest-free financial products, participation banks have developed an alternative method to meet the needs of this sector by adding a new product, “ijarah” to their alternative product scale.

Although both leasing and ijarah methods have made significant progress in line with the needs of individuals' from past to present, it has been observed that there have serious pauses and sometimes declines in the periods when the economic and financial fluctuations have increased. There are many factors affecting the development of leasing sector. The main factors that have significant effect on the development of leasing and ijarah methods are the economic and financial fluctuations in the country, and the large-scale changes in the inflation rate and loan interest rates. In addition, the

rise and fall in VAT rates within the framework of economic policies and fiscal policies also affect the leasing sector in Turkey.

The aim of this study is to examine the financial development of leasing and ijarah methods by years and to determine the effect of the macroeconomic variables affecting the process. Tests such as co-integration, Granger causality and VAR method were applied. As a result of this application, it is determined that the method of ijarah is more preferred as the market interest rates' rise and therefore a significant (direct proportion) relationship exists between them.

In the periods when interest rates were increased between the years 2013 and 2017, when the financial data of the participation banks were included in the analysis period, the use of the ijarah method were also increased and the use of leasing method increased as the interest rates decreased. In addition, it was observed that the use of leasing and ijarah methods increased in periods when the level of GDP increased.

When these two methods are compared, there are similar macroeconomic variables affecting both methods, although both of the methods are seen as alternatives to each other. As a result, leasing and ijarah methods have shown a continuous growth trend between 2013-2017 period and they were directly affected by changes in various macroeconomic indicators.

**Key words:** Ijarah, Leasing, Financial Development, Participation Banking.



## İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ .....	iv
ÖZET .....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER .....	ix
TABLolar LİSTESİ .....	xii
ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ .....	1

### I. BÖLÜM

1. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI .....	4
1.1. Katılım Bankacılığı Tanımı .....	5
1.2. Katılım Bankacılığı Özellikleri .....	6
1.3. Katılım Bankacılığının Amacı .....	6
1.4. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri.....	8
1.4.1. Dini Nedenler .....	8
1.4.2.Sosyal nedenler.....	11
1.4.3. Ekonomik nedenler.....	12
1.4.4. Politik Nedenler.....	12
1.5. Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi .....	12
1.5.1. Katılım Bankacılığının Dünyadaki Tarihsel Gelişimi.....	13
1.5.2. Katılım Bankacılığının Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi.....	14
1.6. Türkiye'de Katılım Bankacılığının Kurulma Nedenleri .....	15
1.6.1. Toplumsal İhtiyaç.....	15

1.6.2. Pragmatik bir Gerekçe .....	16
1.6.3. Ekonomik Derinlik .....	16
1.6.4. Sosyal Boyut.....	16
1.7. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları.....	16
1.7.1. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. ....	17
1.7.2. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.....	18
1.7.3. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. ....	19
1.7.4. Vakıf Katılım Bankası A.Ş.....	20
1.7.5. Ziraat Katılım Bankası A.Ş. ....	21

## II. BÖLÜM

<b>2. KATILIM BANKACILIĞINDA KULLANILAN FİNANSMAN YÖNTEMLERİ .....</b>	<b>22</b>
2.1. Fon Toplama Yöntemleri .....	22
2.1.1. Özel Cari Hesap.....	22
2.1.2. Katılma Hesapları.....	23
2.2. Fon Kullandırma Yöntemleri .....	23
2.2.1. İcâre (Finansal Kiralama).....	23
2.2.2. Mudaraba (Emek-Sermaye Ortaklığı) .....	24
2.2.3. Müşareke (Sermaye-Sermaye ortaklığı).....	26
2.2.4. Murabaha.....	27
2.2.5. Muzaraa, Musakat ve Muğarese.....	29
2.2.6. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma) .....	30
2.2.7. Joala.....	31
2.2.8. Puan Sistemi .....	32
2.2.9. Teverruk (Uluslararası Murabaha) .....	32
2.2.10. Komodite .....	34
2.2.11. Kârz-ı Hasen (Güzel Borç).....	35
2.2.12. Sukuk (Kira Sertifikası).....	37
2.2.13. Tekafül (Katılım Sigortası).....	40
2.2.14. Selem .....	41

### III. BÖLÜM

<b>3. İCÂRE VE LEASİNG YÖNTEMLERİNİN TANIMI, ÇEŞİTLERİ VE UYGULANIŞI.....</b>	<b>43</b>
3.1. İcârenin Tanımı.....	43
3.2. İcârenin Türleri.....	45
3.2.1 Operasyonel İcâre (Al-ijarah ‘ain).....	45
3.2.2. Sahiplikle Sona Eren İcâre (İjarah Muntohia Bitamleek ) .....	46
3.2.3. Sat ve Geri Kirala (Buy and Leaseback) .....	48
3.3. Katılım Bankacılığında İcârenin Uygulanışı.....	49
3.4. Geleneksel Bankacılıkta Leasingin Tanımı ve Uygulanışı .....	52
3.4.1. Kiralama İşleminin Avantaj ve Dezavantajları .....	57
3.4.2. İcâre Yöntemi ile Leasing Yönteminin Örnekler ile Karşılaştırılması.....	58

### IV. BÖLÜM

<b>4. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ, VERİ SETİ VE SINIRLILIKLARI.....</b>	<b>61</b>
4.1. Literatür.....	61
4.2. Ekonometrik Analiz .....	63
4.2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	63
4.2.2. Çalışmanın Metodolojisi ve Veri Seti .....	63
4.2.3. Vektör Otoregresyon (VAR) Modeli.....	64
4.3. Bulgular.....	67
4.3.1. Katılım Bankalarında İcâre Yöntemine İlişkin Yıllık Veriler.....	67
4.3.2. İcâre ile Faiz, Kur ve Gelir arasındaki ilişkinin Ekonometrik Analizi.....	78
4.3.3. Geleneksel Bankalardaki Leasing Yöntemine Ait Yıllık Veriler.....	82
4.3.4. Leasing ile İcâre ve Gelir Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi.....	94

### V. BÖLÜM

<b>5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....</b>	<b>100</b>
---------------------------------------	------------

<b>KAYNAKLAR .....</b>	<b>105</b>
------------------------	------------

<b>ÖZ GEÇMİŞ .....</b>	<b>116</b>
------------------------	------------

## TABLOLAR LİSTESİ

<b>Tablo 2.1:</b> İslami Sukuk ile Geleneksel Bono Arasındaki Farklar .....	38
<b>Tablo 2.2:</b> Tekafül ile Geleneksel Sigortanın Farkı.....	41
<b>Tablo 3.1:</b> İslami bir bankaya ait icâre sözleşmesinin kira ödeme planı .....	51
<b>Tablo 3.2:</b> Leasing sözleşmesi örneği .....	54
<b>Tablo 3.3:</b> Leasing Sözleşmesine Ait Örnek Ödeme Planı.....	56
<b>Tablo 3.4:</b> Kiralama İşleminin Avantaj ve Dezavantajları .....	57
<b>Tablo 3.5:</b> Kiralamaya İlişkin Başlangıç Kayıtları .....	59
<b>Tablo 4.1:</b> 2013 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	67
<b>Tablo 4.2:</b> 2013 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	68
<b>Tablo 4.3:</b> 2013 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri.....	68
<b>Tablo 4.4:</b> 2013 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri .....	68
<b>Tablo 4.5:</b> 2014 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	69
<b>Tablo 4.6:</b> 2014 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	70
<b>Tablo 4.7:</b> 2014 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri.....	70
<b>Tablo 4.8:</b> 2014 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri .....	70
<b>Tablo 4.9:</b> 2015 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	71
<b>Tablo 4.10:</b> 2015 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	72
<b>Tablo 4.11:</b> 2015 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri.....	72
<b>Tablo 4.12:</b> 2015 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri .....	72
<b>Tablo 4.13:</b> 2016 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	73
<b>Tablo 4.14:</b> 2016 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	74
<b>Tablo 4.15:</b> 2016 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri.....	74
<b>Tablo 4.16:</b> 2016 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri .....	74
<b>Tablo 4.17:</b> 2017 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	76
<b>Tablo 4.18:</b> 2017 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri.....	76
<b>Tablo 4.19:</b> 2017 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri.....	76
<b>Tablo 4.20:</b> 2017 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri .....	77

<b>Tablo 4.21:</b> Durağanlık Testi ADF İstatistiği Değerleri .....	78
<b>Tablo 4.22:</b> Johansen Eş bütünleşme Testi Sonuçları.....	78
<b>Tablo 4.23:</b> VAR Gecikme Kriterleri .....	79
<b>Tablo 4.24:</b> AR Karakteristik Polinomu Ters Kökleri Tablo ve Grafiği .....	79
<b>Tablo 4.25:</b> LM Oto korelasyon Testi Sonuçları .....	80
<b>Tablo 4.26:</b> Değişen Varyans Testi Sonuçları .....	80
<b>Tablo 4.27:</b> Normallik Testi.....	80
<b>Tablo 4.28:</b> Varyans Ayırıştırma Tablosu.....	81
<b>Tablo 4.29:</b> 2013 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	82
<b>Tablo 4.30:</b> 2013 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	82
<b>Tablo 4.31:</b> 2013 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	83
<b>Tablo 4.32:</b> 2013 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	83
<b>Tablo 4.33:</b> 2014 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	84
<b>Tablo 4.34:</b> 2014 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	85
<b>Tablo 4.35:</b> 2014 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	85
<b>Tablo 4.36:</b> 2014 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	85
<b>Tablo 4.37:</b> 2015 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	87
<b>Tablo 4.38:</b> 2015 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	87
<b>Tablo 4.39:</b> 2015 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	87
<b>Tablo 4.40:</b> 2015 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	88
<b>Tablo 4.41:</b> 2016 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	89
<b>Tablo 4.42:</b> 2016 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	89
<b>Tablo 4.43:</b> 2016 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri.....	90
<b>Tablo 4.44:</b> 2016 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	90
<b>Tablo 4.45:</b> 2017 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	91
<b>Tablo 4.46:</b> 2017 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri .....	91
<b>Tablo 4.47:</b> 2017 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	92
<b>Tablo 4.48:</b> 2017 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri .....	92
<b>Tablo 4.49:</b> Durağanlık Testi ADF İstatistiği Değerleri .....	95
<b>Tablo 4.50:</b> Johansen Eş bütünleşme Testi Sonuçları.....	95
<b>Tablo 4.51:</b> VAR Granger Nedensellik Sonuçları .....	95
<b>Tablo 4.52:</b> VAR Gecikme Kriterleri .....	96

<b>Tablo 4.53:</b> AR Karakteristik Polinomu Ters Kökleri Tablo ve Grafiği .....	96
<b>Tablo 4.54:</b> LM Oto korelasyon Testi Sonuçları .....	97
<b>Tablo 4.55:</b> Değişen Varyans Testi Sonuçları .....	97
<b>Tablo 4.56:</b> Normallik Testi.....	97
<b>Tablo 4.57:</b> Varyans Ayırıştırma Tablosu.....	98



## ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ

<b>Şekil 1.1:</b> Albaraka Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı .....	17
<b>Şekil 1.2:</b> Türkiye Finans Katılım Bankası Ortaklık Yapısı .....	17
<b>Şekil 1.3:</b> Kuveyt Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı .....	20
<b>Şekil 1.4:</b> Vakıf Katılım Bankası Ortaklık Yapısı.....	20
<b>Şekil 1.5:</b> Ziraat Katılım Bankası Ortaklık Yapısı .....	21
<b>Şekil 2.1:</b> Genel Hatlarıyla İcâre Yöntemi .....	24
<b>Şekil 2.2:</b> Mudaraba Uygulamasının İşleyişi .....	25
<b>Şekil 2.3:</b> Müşareke Ortaklığı Çalışma Mekanizması.....	27
<b>Şekil 2.4:</b> Murabahanın İşleyişi.....	28
<b>Şekil 2.5:</b> İstisna Akdinin İşleyişi.....	31
<b>Şekil 2.6:</b> Teverruk Çeşitleri .....	33
<b>Şekil 2.7:</b> İslamda Borç Verme .....	36
<b>Şekil 2.8:</b> Sukuk İşleyiş Süreci.....	39
<b>Şekil 2.9:</b> Selem Akdinin İşleyişi .....	41
<b>Şekil 3.1:</b> İcârenin İşleyişi .....	44
<b>Şekil 3.2:</b> İcâre'nin Türleri .....	45
<b>Şekil 3.3:</b> İjarah Muntohio Bitamleek'in İşleyişi .....	47
<b>Şekil 3.4:</b> Buy And Leaseback İşleyiş Şeması .....	49
<b>Şekil 3.5:</b> İcâre Sisteminin Uygulanışı .....	50
<b>Grafik 4.1:</b> 2013 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi İçin Sütun Grafiği.....	69
<b>Grafik 4.2:</b> 2014 Yılı Sektörel Bazda İcâre İçin Sütun Grafiği.....	71
<b>Grafik 4.3:</b> 2015 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	73
<b>Grafik 4.4:</b> 2016 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi İçin Sütun Grafiği.....	75
<b>Grafik 4.5:</b> 2017 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	77
<b>Grafik 4.6:</b> İcâre, Kur ve Gelir İlişkisinin Grafik Halinde İncelenmesi.....	81

<b>Grafik 4.7:</b> 2013 Yılı Sektörel Bazda Leasing İçin Sütun Grafiği .....	83
<b>Grafik 4.8:</b> 2014 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	86
<b>Grafik 4.9:</b> 2015 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	88
<b>Grafik 4.10:</b> 2016 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	90
<b>Grafik 4.11:</b> 2017 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi İçin Sütun Grafiği .....	93
<b>Grafik 4.12:</b> Yıllar İtibariyle İcâre ve Leasing Yöntemlerinin 2013-2017 Yılları Arasındaki Gelişimi .....	94
<b>Grafik 4.13:</b> Leasing ve İcâre Yöntemleri İle Gelir İlişkisinin Grafiksəl Gösterimi.....	98





## KISALTMALAR LİSTESİ

<b>BDDK</b>	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
<b>DESİYAB</b>	: Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
<b>IDB</b>	: İslam Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank)
<b>TKBB</b>	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
<b>VKŞ</b>	: Varlık Kiralama Şirketi
<b>KDV</b>	: Katma Değer Vergisi
<b>GSYİH</b>	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
<b>TMSF</b>	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
<b>KDB</b>	: Kira Dönemi Başlangıcı
<b>IMB</b>	: İjarah Muntohia Bitamleek

## GİRİŞ

Dünyada son yıllarda hızlı bir gelişim gösteren ‘faizsiz finans’ ve ‘faizsiz bankacılık’ kavramlarının geçmişi, M.Ö. 2123-2081 yılları arasında hüküm süren Babil Hükümdarı Hammurabi’ye kadar uzanmaktadır. Modern anlamda, ilk faizsiz finans kurumunun faaliyete başlama girişimi, 1963 yılında Mısır’da Ahmet en-Naccar tarafından kurulan Mit Ghamr Tasarruf Bankası ile gerçekleşmiştir. Daha sonra İslami finans kurumları birçok İslam ülkesinde faaliyete geçmiş ve yıllar içerisinde önemli bir gelişim göstermiştir. Bu İslami kurumların yaygınlaşması ve çalışma prensiplerinin oluşmasında etkili olan en önemli kuruluş ise, hiç şüphesiz 1975 yılında Cidde’de kurulan İslam Kalkınma Bankası (IDB) olmuştur.

İslam Kalkınma Bankası’nın hissedarları, Türkiye de dâhil olmak üzere, toplamda 56 üye ülkeden oluşmaktadır. Bu bankanın amacı, İslami kurallar çerçevesinde üye ülkeler ve diğer ülkelerde yaşayan Müslümanların ekonomik ilerleme ve sosyal gelişimine yardımcı olmaktır. Her ne kadar dünyada ilk İslami finans kurumları 1960’lı yılların ilk yarısında kurulmaya başlamış ise de Türkiye’nin faizsiz finans sistemi ile tanışması, 1980’li yılların ilk yarısına kadar uzanmaktadır. Türkiye’de faaliyete başlayan ilk faizsiz finans kurumları, 1985 yılında faaliyete başlayan Albaraka Türk ve Faisal Finans Kurumları olmuştur. Akabinde Türkiye’de farklı yıllarda birçok faizsiz finans kurumu faaliyete başlamıştır. 2005 yılına kadar özel finans kurumları adı altında anılan bu kurumlar, daha sonra yapılan isim değişikliği ile katılım bankası unvanını almışlardır.

Katılım bankaları kurulduğu yıllardan bu yana verdiği hizmetleri genişleterek, faiz hassasiyeti olan kesimin finansman ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Katılım bankacılığı uygulamaları geçmişten günümüze, teknik ve mali açıdan ciddi ilerlemeler kaydetmiştir. Bunun asıl nedeni, katılım bankacılığının faizsizlik esasına göre çalışması

ve buna bağlı olarak faiz konusunda hassas olan kesimin tasarruflarını, yastık altından çıkarıp katılım bankaları aracılığıyla ülke ekonomilerine kazandırmasıdır.

Katılım bankacılığı hizmetleri çerçevesinde önemli gelişim gösteren faizsiz finans araçlarının en önemlilerinden biri de icâre yöntemidir. İcâre yöntemi, geleneksel bankacılıkta kullanılan finansal kiralama işleminin diğer bir adı olan leasing yöntemine alternatif olarak meydana getirilmiş bir fon kullandırma yöntemidir. Çalışma sistemi olarak leasing yöntemi ile çeşitli benzerlikleri bulunmasına rağmen, bu yöntem temelde faizsizlik esasına göre çalışan bir finansal kiralama uygulamasıdır.

İcâre yöntemi uygulamasının ilk örnekleri, 1950 yılında İngiltere ve ABD de görülmüştür. Bu yöntem, işletmelerin orta vadeli finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. İcâre, katılım bankacılığının, murabahadan sonra en çok kullandığı fon kullandırma yöntemlerinden birisidir. İcâre yöntemi uygulamalarına, yaşamak için bir ev veya üretim yapmak için bir tarlanın kiralanması ya da özel veya ticari kullanım amacıyla kiralanmak istenen bir otomobil örnek olarak gösterilebilir. Günümüzde, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının tamamına yakını icâre alanında hizmet sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, son yıllarda katılım bankacılığı hizmetleri arasında gittikçe daha fazla kullanım imkânı bulunan icâre fon kullandırma yöntemi ile geleneksel bankacılığın temel ürünleri arasında yer alan leasing yönteminin yıllar itibariyle, finansal gelişiminin incelenmesi ve karşılaştırmalı analizinin yapılmasıdır. Ayrıca, her iki yöntemin finansal gelişimini etkileyen çeşitli makroekonomik değişkenlerin, gelişim sürecine ne ölçüde etkili olduğu da inceleme kapsamına dâhil edilmiştir.

Bu çalışma 5 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım bankacılığının kavramsal çerçevesi, tarihsel gelişimi ve katılım bankacılığının ortaya çıkış sebeplerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, katılım bankacılığında kullanılan fon toplama yöntemleri ve fon kullandırma yöntemleri üzerinde durulmuş ve bu teknik konular, tabloların yanı sıra grafikler yardımıyla da ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, çalışmanın ana konusu olan icâre ve leasing yöntemlerinin kavramsal çerçevesi, özellikleri, türleri ve kiralama işleminin avantaj ve dezavantajları üzerinde ayrıntılı bir biçimde durulmuştur. Dördüncü bölümde, literatür incelemesinin yanı sıra icâre ve leasing yöntemlerinin finansal gelişimine, belirlenen makroekonomik değişkenlerin ne ölçüde etki ettiğinin, ekonometrik analiz yardımıyla incelenmesine dair metodolojik bilgiler sunulmuştur. Ayrıca, her iki yöntem ile ilgili veriler, araştırmanın bulguları çerçevesinde tablolar halinde yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise, iki yöntem de karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilerek, yakın gelecekte bu yöntemlerin finansal gelişimine ilişkin beklentiler, makroekonomik göstergeler ile olası ilişkiler çerçevesinde yorumlanmıştır.

# I. BÖLÜM

## 1. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI

Katılım bankacılığı kavramı, genelde İslami bankacılık veya faizsiz bankacılık olarak da adlandırılır. Dünya genelinde İslam bankacılığı ya da faizsiz bankacılık diye isimlendirilse de Türkiye’de katılım bankacılığı olarak adlandırılmaktadır.

Katılım bankacılığı, faizsizlik esasına uygun olarak çalışan ve her türlü bankacılık faaliyetlerini bu esaslara göre uygulayan, tamamen kâr/zarar ortaklığı ile fon toplayıp bu fonları ticaret, ortaklık ve finansal kiralama gibi yöntemlerle kullandıran bir bankacılık sistemidir (Kaya 2017: 8).

*“Katılım bankalarını, tasarruflarını kullandırmaları karşılığında faiz almak istemediği için tasarruflarını bankalara yatırmayıp yastık altında altın, döviz, ev ve arsa şeklinde yatırım yapan tasarruf sahiplerinin, tasarruflarının üretim sürecine dâhil edilmesi amacıyla kurulan ve kar – zarar ortaklığı anlayışıyla faaliyette bulunan kurumlardır”* şeklinde tanımlamak mümkündür (Boyacıoğlu 2011, Aktaran: Dikmen 2019: 3).

Faizin olmadığı bir mali ekonomiye Avrupalıların seneler evvel uygun bulduğu kavram, Müslüman Türk halkı için de çok fazla ters olmayan bir kavramdı. Bunun kavramın adı Katılım Bankacılığı idi. Bu hususta karşımıza “Katılım Ekonomisi” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Katılım Ekonomisinin temel ilkeleri: ahlak, adalet ve hakkaniyet, ihsan ve dayanışma; emek, katılım ve ortaklık; aktiflik ve üretkenlik olarak açıklamaktadır. Aynı zamanda Katılım Ekonomisi girişimciliği, kalkınmayı, aktifliği ve üretkenliği teşvik eden bir sistem olarak tanımlanmıştır (Aslan 2018: 15).

Bu bölümde katılım bankacılığı tanımı, tarihçesi ve Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları üzerinde durulacaktır.

### 1.1. Katılım Bankacılığı Tanımı

Katılım bankacılığı tanımı kısaca, nominal işlemler üzerinden kâr ya da zarar üretmeyen, ama reel ekonomik faaliyetlere, ticarete ve üretim faaliyetlerine, finansman sağlayan veya doğrudan bu faaliyetleri gerçekleştiren ve bu faaliyetler neticesinde oluşan kârı/zararı müşterileri ile paylaşan kurumlar anlaşılmalıdır. Fon toplama ve kullandırma süreçlerindeki farklılıkların dışında faizle ilgisi olmayan diğer bütün bankacılık hizmetleri de bu bankalar tarafından sunulmaktadır (Avcu 2015: 4).

Katılım bankacılığı uygulaması, Şeriat kuralları, Kuran-Kerim ve Hz. Muhammed'in yaşamından alınmış İslam Hukuku ilkelerine dayanmaktadır. Bu uygulamanın merkezinde paranın kendine özgü bir değeri yoktur. İslam dininde, bir Müslüman birine ödünç para verme ya da birinden ödünç para alma durumunda, o paradan fayda elde etmeyi bekleyemez. İslam dininde paradan para kazanma yasaktır. Zenginlik ancak meşru ticaret yoluyla ve varlıklara yapılan yatırım yoluyla elde edilebilir. Katılım bankaları da bu kurallar ışığında hizmet eder (<https://www.alrayanbank.co.uk/useful-info-tools/islamic-finance/>, 29 Aralık 2018’de erişildi).

İslam dininde, Müslüman bir ülkede faiz almayı ya da vermeyi teşvik eden bir ekonomik sistem kabul edilemez. Bu yüzden, borçlu ve alacaklı taraflar arasında, faiz ödemesi kesinlikle yasaklanmıştır.

Katılım bankacılığı dini sebeplerden dolayı faiz olayına bulaşmak istemeyen kişilerin faizsiz yollardan finans ihtiyaçlarını karşılamaları, tasarruflarını değerlendirmeleri ve bunun yanında modern bankacılık hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla kurulan faizsiz banka olarak adlandırılan kurumlardır (Türkmenoğlu 2007: 12).

## 1.2. Katılım Bankacılığı Özellikleri

Katılım bankacılığı, İslami hukuk çerçevesinde düzenlenmiştir ve çalışma ilkeleri, Kur'an-ı Kerim ve sünnet başta olmak üzere, tüm İslami kaynaklara dayanır. Katılım bankacılığında faizsiz çalışma ve risk paylaşımı vardır.

Katılım bankaları, fon toplarken kâr ve zarara katılma esasına göre fon toplarlar ve müşteriye sabit bir getiri taahhüt etmezler. Katılım bankaları, fon kullandırırken müşterinin ihtiyacı doğrultusunda malı satıcıdan peşin alır. Daha sonra bu malı müşteriye vadeli satar veya iş sahibiyle proje bazında ortaklık oluşturur. Kesinlikle müşteriye nakit kredi vermezler (Pehlivan 2016b: 299).

Katılım bankacılığı, geleneksel bankacılık faaliyetlerinin yanında, tasarruf sahiplerinden cari hesap ve kâr-zarar ortaklığı hesapları yoluyla topladığı fonları, faizsiz finansman ilkelerine göre reel sektöre aktararak, ortaya çıkan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadır (Pehlivan 2016b: 299-300).

Katılım bankaları sadece Türkiye'ye özgü kurumlar olmamakla birlikte dünyada başta İslam ülkelerinde olmak üzere, aynı veya benzer sisteme göre faaliyette bulunan çok sayıda finansal kuruluş içermektedir. Dünya'da daha çok faizsiz bankacılık ya da İslam bankacılığı olarak bilinen ve kâr/zarar katılma esasına göre çalışan bu tür kuruluşların oluşturduğu sistem, ülkemiz mevzuatında ilk etapta özel finans kurumu olarak yerini almıştır (Avcu 2015a: 3).

## 1.3. Katılım Bankacılığının Amacı

Ekonomiye farklı sebeplerle katılamayan yastık altında duran finansal değerleri oradan çıkararak, yabancı sermaye ile birlikte bu değerleri İslami finansman esasları çerçevesinde milli ekonomiye kazandırmak katılım bankacılığının temel amaçları arasında yer alır. Bu yastık altı finansal değerlerin konvansiyonel bankalar aracılığı ile

reel ekonomiye kazandırılmamasının sebebi, fon sahiplerinin dini inancıdır (Özulucan ve Deran 2009: 88).

Faizsiz bankacılığın genel olarak amacı, İslam'da öngörülen ekonomik prensiplere göre ekonomiyi geliştirmektir. Özellikle faizi benimsemeyen kitlelerin sermaye oluşumuna etkin bir şekilde katılmaları sağlamak ve gerekli ortamı hazırlamaktır. Bu yüzden, faizsiz bankacılık anlayışını kendilerine ilke edinen katılım bankaları, faizin olmadığı, riskin paylaşıldığı, İslami kurallara aykırı olmayan ticaret türlerinin hâkim olduğu bir piyasa oluşturmak zorundadır (Özulucan ve Deran 2009a: 89).

Katılım bankacılığı amaçları, başlıklar halinde ele alınabilir (Özkan 2012: 20):

✓ İslami kuralların ekonomik hayata geçirilmesi

Katılım bankalarının birinci amacı, İslam dininin kabul ettiği kurallarla ekonomiyi geliştirmektir. Faiz konusunda hassas olan Müslümanlar, tasarruflarını yastık altında saklamaktadır. Yastık altında saklanan fonlar ekonomiye kazandırılmadığından, atıl fon olarak kalmaktadır. Katılım bankaları, bu atıl kalan fonları ekonomiye kazandırmayı amaçlar.

✓ Sosyoekonomik hedeflere ulaşmada kolaylık

Katılım bankaları İslami kuralları ekonomik hayata geçirdiğinde hem toplumsal alan hem de ekonomik alana değinerek ikisi arasında da ilişkileri düzenlemesiyle sosyoekonomik hedeflere ulaşılmasında önemli rol oynar.

✓ Dengeli Bir Finans Sistemi Kurmak

Faizsizlik prensibiyle çalışan katılım bankalarının varlığının toplum için pek çok yararı vardır. Katılım bankaları bir yandan topluma ekonomik imkanlar sağlarken, bir yandan da sosyal bir haz temin eder.

✓ Kültürümüze Faydalı Bir Kurum Kazandırmak

Katılım bankalarının sadece kâr elde ederek başarıya ulaşma amacının yanında İslam dünyasına refah ve sosyal güvenlik kazandırarak gelecek nesillere örnek bir kurum olarak kalma amacı taşımaktadır.



#### ✓ Kâr

Bütün işletmelerin başlıca amaçlarından biri olan kâr elde etmek, katılım bankalarında da geçerlidir. Fakat kâr ederken amaç toplumu sömürmek değil toplum için en faydalı olanı yapıp, kurumun kendisinin de bu faydadan yararlanmasıdır. Katılım bankalarında kâr/zarar ortaklığı bu yüzden vardır.

### 1.4. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri

Katılım bankacılığının ortaya çıkış sebeplerini dini nedenler, sosyal nedenler, ekonomik nedenler ve politik nedenler olmak üzere dört ana başlık altında toplayabiliriz.

#### 1.4.1. Dini Nedenler

Hak dinlerin tamamında davranışları belirleyen net ve güçlü kurallar vardır. Bu kurallardan biri de faiz yasağıdır. Faiz yasağı, İslam dünyasında da aynıdır. İslami bankacılığın kurulmasındaki en önemli etken, dini anlayışta faiz kavramının diğer bir ifadeyle ribânın kesin bir şekilde yasak olmasıdır. İslam dininde faiz yasağı, İslami bankaların ortaya çıkmasında, etkili sebeplerin başında geldiğini söylemek mümkündür.

##### 1.4.1.1. Faiz ve Ribâ Kavramı

Günümüzde kullanılan faiz kavramının Arapça karşılığı ribâdır ve sözlükte ribâ, fazlalık, artma, çoğalma; yükseğe çıkma gibi anlamlara sahiptir. Sözlük anlamıyla ribâ, hem bir şeyin kendi içinde bulunan, hem de iki şey arasında mukayeseden doğan fazlalığı ifade eder. Kur'an'da ribâ kelimesi her iki anlamda da kullanılmıştır.

Fıkıh'ta ribâ, borç verilen bir parayı veya malı belli bir süre sonunda belirli bir fazlalıkla yahut borç ilişkisinden doğan ve süresinde ödenmeyen bir alacağa ek vade tanıyıp bu süreye karşılık onu fazlalıkla geri almanın veya bu şekilde alınan fazlalığın

adı olarak geçmektedir. Arapça kökenli olan ve genellikle ribâ kavramı ile eş anlamlı kabul edilen kavram faizdir.

Câhiliye dönemi Arapları ribâ kelimesini, vadeye veya vadenin uzatılmasına karşı borcun da artması anlamında kullanıyorlardı. Nitekim kaynakların bildirdiğine göre Cahiliye devrinde borçlu alacaklısına giderek, “Borcu ertelersen, sana şu kadar fazla veririm” derdi, alacaklı da borcu ertelerdi. Bu dönemde Araplar, faizi belirli aralıklarla ödenmek şartıyla, borç para olarak verirler, ara dönem sonlarında faizi, vade dolduğunda da anaparayı isterlerdi. Eğer borçlu ödeme yapamayacak durumda ise, vadenin uzatılması karşılığında faiz miktarı da arttırılırdı.

İbn Hişâm, Kâbe'nin yeniden inşa edilmesi sırasında, Hz. Peygamberle de akrabalığı bulunan Ebû Vehbi'nin şöyle konuştuğunu yazar: “Ey Kureyş topluluğu! Kâbe'nin inşasına ancak temiz kazancınızla iştirak edin. Buraya ne zina parası ne ribâ kazancı ne de insanlardan zorla alınmış mal girsin”. Bunun üzerine Mekkeliler bu yollarla elde ettikleri kazançlarını kullanmaktan çekinmişler, fakat diğer gelirleri de inşaat için yeterli olmamış ve Kâbe'nin Hicr denilen kısmı binanın dışında kalmıştır. Buradan ribâ kelimesinin İslâm öncesi dönemde de bugünkü faiz anlamında kullanıldığını, ayrıca ribânın cahiliye Arapları'nın nazarında da çirkin bir kazanç olarak değerlendirildiğini göstermektedir (<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=120110&idno2=c120067>, 17 Mart 2018'de erişildi).

#### 1.4.1.2. Yahudilikte Faiz

Faiz her dinde olduğu gibi Yahudilikte de yasaklanmıştır. Yahudilere ait kutsal kitap Tevrat'ta borç para verirken paranın üzerine faiz eklenmemesi gerekliliği dile getirilmiştir. Fakat bunu sadece kendi aralarında yasaklamışlardır. Yahudi olmayanlardan faiz almışlardır ve bunda hiçbir sakınca görmemişlerdir. Tevrat'ta geçen cümleler şöyledir; Para veya faizli olarak verilen herhangi bir şeyle kardeşine borç vermeyeceksin. Yabancılar için faizle borç verebilirsin. Lakin kardeşine faiz ile borç veremezsin (Tensiye, 23/19, 20). Bu ayetlerden de anlaşılacağı üzere faiz, Tevrat'ta da açık bir şekilde yasaklanmıştır (Ustaoglu 2014: 14).

#### 1.4.1.3. Hristiyanlık'ta Faiz

Hristiyan dünya, orta çağa kadar hatta kısmen orta çağ boyunca, kilise ve düşünürlerin liderliğinde faize karşı ciddi olarak mücadele etmiştir. Fakat bu mücadele fazla uzun sürmemiş ve din adamları başta olmak üzere düşünürler, idareciler mücadele etmeyi bırakmış, sanayi ve ticaretin gelişmesiyle de faizle mücadeleyi kaybetmişlerdir. Bu kaybedişi ile birlikte, faizin hayatın içindeki rolünü temize çıkarır mahiyette izahlarda bulunmuşlar ve hatta bu yönde kanunlar çıkarmışlardır. Hristiyanlığın önde gelen isimlerinden Saint Thomas d'Aquin (M.Ö. 1274), faiz yasağıyla yaşadığı devrin şartların kaynaştırarak faize kapı aralamış, daha sonra gelecek olan ve faizi meşru gören Calvin (M.Ö. 1564) gibi bir din adamına da zemin hazırlamıştır (<http://hikmet.net/faizin-tarifi-ve-tarihi/>, 17 Mart 2018'de erişildi).

#### 1.4.1.4. İslamiyet'te Faiz

İslamiyet öncesi dönemde Kuran-ı Kerimin indirilmesiyle birlikte yasaklanan faiz yani ribâ; belirlenen zaman diliminde borçlunun biriken faizi ile anaparayı ödeyemeyecek duruma düşürmekte ve borcun katlanarak artması şeklinde uygulanmaktaydı. Böylelikle borcunu ödeyemeyenler adeta bir köle haline dönüştüğü için, faiz konusu ciddi bir sosyal sorun haline gelmiştir. İslamiyet' in doğuşundan bu yana gelen birçok Kur'an-ı Kerim tefsircilerinin teyit ettiği görüş de faizin yani ribânın yasaklanmasındaki amacın toplumun sosyal zararlardan ve finansal ayrımcılıktan kurtulmasını sağlamak olduğu yönündedir (Karhan 2015: 19).

##### 1.4.1.4.1. Kuran-ı Kerim'de Faiz

Kur'an-ı Kerim ayetleri her bir olayın gerçekleşmesine bağlı olarak indirilmiştir. Faizin yasaklanması da cahiliye döneminde insanların ticarete haksız kazanç sağlaması ve buna benzer olaylar üzerine nazil olmuştur. Birkaç ayette şu şekilde bahsedilmiştir:

“Faiz yiyen kimseler, şeytanın çarpmış olduğu delirmiş kimse nasıl kalkarsa, öyle kalkarlar. Bu, işte onların ‘Alışveriş tıpkı faiz gibidir’ demeleri yüzündendir. Oysa Allah, alışverişini helal, faizi haram kıldı. Bundan böyle her kim Rabbi tarafından kendine

bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, artık geçmişi ona ve hakkında hüküm de Allah'a kalmıştır. Her kimde döner yeniden alırsa, işte onlar cehennemliktirler, hep orada kalacaklardır” (Bakara suresi, 275. Ayet).

“Allah faizi yok eder, sadakaları bereketlendirip arttırır. Allah günahkâr kafirlerin hiçbirini sevmez” (Bakara suresi, 276. Ayet).

“Ey iman edenler! Allahtan korkun, eğer gerçekten müminler iseniz, faiz hesabından geri kalanı bırakın” (Bakara suresi, 278. Ayet).

“Ey iman edenler! Öyle kat kat katlayarak faiz yemeyin, Allahtan korkun ki kurtuluşa eresiniz” (Ali İmran Suresi, 130. Ayet).

“İnsanların, malları artsın diye verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz” (Rum suresi, 39. Ayet).

Kısaca faizin olduğu yerde her zaman, ahlaki bozukluk ve ekonomik haksızlık vardır. Bunun sebebi de bireyin hiçbir emek harcamadan haksız kazanç elde etmesidir. Netice itibariyle dinimizde faizin yasak oluşundan dolayı geleneksel bankalara yatırım yapmak istemeyen fon sahipleri, paralarını İslami usullere göre hareket eden katılım bankalarına yatırmak istemektedirler.

#### 1.4.2. Sosyal nedenler

Gelir dağılımının bireyler arasında dengeli bir şekilde bölünmüş olması bir toplumda sosyal barışın ve huzurun sağlanmasının en önemli sebeplerinden biridir. Bu huzurun ve dengeli dağılımın gerçekleşmesi için de ilk olarak yapılması gereken şey, zengin ile fakir arasındaki devasa farkın kapatılmasıdır. Faizsiz bankacılık sisteminin en önemli amaçlarından birisi, zenginlerin servetlerine servet katmasının önüne geçerek gelir dağılımını mümkün olduğunca en adaletli ve dengeli hale getirmektir. Faizsiz bankacılık ile ekonomik sistem içerisindeki farklı gelir gruplarının arasındaki dengesizliğin azaltılması, faizden dolayı meydana gelebilecek sebepsiz zenginleşme ve emek arz edenlerin aleyhinde gelişen sosyal adaletsizliklerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Coşan 2016: 29).

#### 1.4.3. Ekonomik nedenler

Bankalar olmadan ekonomik işlemlerin idare edilmesi ve yürütülmesinin mümkün olmaması, İslami (faizsiz) bankacılığın geliştirilmesi için vazgeçilmez bir hal almıştır. Faizsiz bankacılık sisteminde ortaklık, sosyal sorumluluk, risk üstlenme gibi belli sistemler vardır. Bu sistemlerin ortak içeriği aslında kader ortaklığı ve karşılıklı yardımlaşmadır. Yani kârı da zararı da birlikte üstlenmektir. Bu şekilde yapılan sistemli yatırımlar, ülkenin refah düzeyini artırmaktadır. Bir diğer ekonomik neden ise, faize karşı hassas olan insanlar sırf faize bulaşmak istemeyip yastık altında sakladıkları paralarının ekonomiye katkısının olmamasıdır. İslami bankacılık sayesinde faize bulaşmak istemeyen faize karşı hassas olanlar, yastık altı paralarını İslami bankalar aracılığı ile ekonomiye kazandırmışlardır (Şahan 2015: 11).

#### 1.4.4. Politik Nedenler

Faizsiz bankacılığın temeli sosyal, ekonomik ve dini sebeplerinin yanında bazı durumlarda politik sebeplere de dayanmaktadır. Bu duruma örnek olarak İran ve Pakistan gösterilebilir. İran ve Pakistan dini kuralları ve sosyal adaleti göz önünde bulundurarak İslami bankacılığı zorunlu hale getirmiştir.

İslami bankacılık, uluslararası faktör ve güçlerin değerlendirilmesi açısından ele alındığında ise; İslâm ülkeleri kalkınmayı ve büyümeyi sağlayarak ülkeler arası politik kulvarda güç sahibi olabilmek için faizsiz bankacılığın getirdiği çeşitli avantajları kullanmaya çalışmışlardır. Örneğin faizsiz bankacılık alanında en önemli kuruluşlardan birisi İslam Kalkınma Bankası, İslam ülkeleri arasında iş birliğini, ekonomik etkinliği arttırmanın yanı sıra uluslararası düzeyde güçlü bir politik iradeye sahip olmayı amaçlamıştır (Kutval 2014: 23).

#### 1.5. Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi

Bu başlık altında katılım bankacılığı, dünyadaki tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi olarak iki başlık halinde incelenecektir.

### 1.5.1. Katılım Bankacılığının Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Faizsiz (İslami) bankacılığın geçmişi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Bazı bilgi kaynaklarına göre, faizsiz bankacılık M.Ö.2123-2081 yılları arasında hüküm süren Babil Hükümdarı Hammurabi'ye kadar uzanmaktadır. Tarihte adı geçen Hammurabi Kanunlarında bu düzenlemelerin 100-107. Bölümlerinde borç para verme işlerinin nasıl yürütüleceğini gösterilmektedir. Bu düzenlemeler, tarihte faizsiz yatırıma imkân tanıyan ilk örnek olarak bilinmektedir (Şahan 2015a: 6).

Hammurabi Kanunları "sibtou" adı altında faiz alınmasına izin veriyordu. Bu faizin oranı buğday, arpa, hurma gibi parça mallardan sermayenin üçte biri, gümüş paranın borç para verilmesinde ise beşte biri olarak belirlenmiştir. Doğal afetler sonucu ürün alınamayan yıllar için faiz tahsil edilmeyeceğine karar verilmişti. Borç verme işlemi karşılığında köle ve her türlü taşınır mal rehinine, gayrimenkul ipoteline ve güvenilir kişilerin kefaletine başvurulacağı kuralı konmuştur (Şahan 2015b: 7).

Arap yarımadasında İslam dini gelmeden önce o bölgede faiz çok yaygın bir şekilde kullanılıyordu. Borcu zamanında ödemeyen ya da ödeyemeyen kişinin borcuna faiz eklenir, vadesi uzatılırdı. Kuran'ı Kerim'de Ali İmran Suresi 3. ayette yer alan "Ey İman edenler, kat kat artırılmış olarak faiz yemeyin" ayeti üzerine İslamiyet'i seçenler bu uygulamayı terk etmeye başlamış, böylece faizsiz ticaretin ilk adımları atılmaya başlanmıştır. İslam faizi yasaklamış, ticareti ise sürekli teşvik etmiştir. Hz. Muhammet (SAV) Medine halkını alışverişe teşvik etmesi bu yüzdendir (Çoban 2016: 17).

Faizsiz bankacılık ilkelerinin artık hayata geçirilmeye başlandığı dünyadaki ilk girişim, Mısır Arap Cumhuriyetindeki Mit Gamr kasabasında gerçekleşmiştir. Bu girişim Devlet Başkanı Cemal Abdül Nasır döneminde 1963-1967 yılları arasında bütün bankaların devletleştirilmesi akımına karşı, alternatif olarak geliştirilen bir deneme sonucu ortaya çıkmıştır. Geliştirilen bu modelin amacı, mısır köylüsünün tarımsal ve ticari ihtiyaçlarını karşılamaktır. Fakat bu model tasarruf bankaları mekanizması ile kırsal bankacılık prensiplerinin bir birleşimi şeklinde oldukça küçük bir hacimde faaliyet göstermiştir. İslami bankacılığının modern anlamda ilk örneği 1963 yılında

Mısır'da Ahmed en-Naccar tarafından kurulan MİT Ghamr Tasarruf bankası ile başlamıştır (Hazar ve Babuşçu 2016: 12).

Günümüzde dünya genelinde faizsiz sistemle çalışan bankalar 100'ün üzerindedir. Bu bankalar; Lüksemburg, İsviçre, Danimarka, Malezya, Amerika Birleşik Devletleri, Filipinler, Bahreyn, Hong Kong, Kuveyt, Sudan, Kazakistan, Rusya, İngiltere, Pakistan, Katar, Bangladeş, Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'da bulunmaktadır. Bunun yanında olmasına rağmen faizsiz bankanın bulunmadığı Irak, Afganistan Libya, Suriye ve Yemen gibi ülkeler de mevcuttur (Parlakkaya ve Çürük 2011, Aktaran: Erşahin 2018: 15).

Dünyanın birçok yerinde bulunan faizsiz bankacılık kuruluşları arasında, iş yaygınlaşması ve çalışma prensiplerinin oluşmasında etkili olan en önemli kuruluş, 1975 yılında Cidde'de kurulan İslam Kalkınma Bankasıdır (IDB). Bu tarihten sonra İslami bankacılık ile ilgili kuruluşlar hızla artmıştır. Buna, 1975 yılında kurulan Dubai İslam Bankası, 1977 yılında kurulan Kuveyt Finans ve 1982 yılında kurulan Al Baraka örnek gösterilebilir (Emeç 2014: 4).

### 1.5.2. Katılım Bankacılığının Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Faizin İslam dininde yasak olması, Müslümanların bu olgudan uzak durmalarına sebep olmuştur. Bununla birlikte klasik bankaların dışında faizsiz prensiplere sahip bankaların olmayışı da Müslümanların altın, döviz ve gayrimenkul gibi varlıklarını banka dışı (örneğin yastık altı para gibi) yani üretime katkı sağlamayan alanlara yöneltmesine yol açmıştır. Bu durumu gidermek amacıyla faizsizlik esasına dayalı olarak işleyen, halkın yastık altındaki tasarruflarını ekonomiye katarak, ülkenin kalkınmasına destek olan finansal kurumlar Türkiye'de de kurulmaya başlamıştır (Ustaoğlu 2014a: 24).

Türkiye faizsiz finans sistemi ile ilk olarak özel finans kurumları adı altında tanışmıştır, daha sonra özel finans kurumlarının ismi değişerek katılım bankacılığı olmuştur. Katılım bankacılığı olarak değiştirilmesinin sebebi özel finans kurumları

isminde yer alan “Özel” kelimesi, bu kurumların banka dışı bir finansal kurum gibi algılanmasına neden olmasındır (Karabacak 2015: 34).

Türkiye’de ilk faizsiz bankacılık girişimini Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN, bankacılık alanında kâr/zarar ortaklığı esasına dayanan ve faizsiz kredi ve finansman sağlamak amacı gerçekleştirmiştir.1975’te faizsiz kredi için kâr ortaklığı sistemine dayanan DESİYAB’ı (Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası) faaliyete geçirmiştir. Erbakan’ın DESİYAB’ı kurmasındaki amaç ülkemizin ekonomik gelişmesinde önüne çıkan haksız ve gereksiz uygulamaları kaldırmak, herkesin hak ettiği kadarını almasını sağlamak ve insanların sömürülmesine müsaade etmemektir. Kısacası, bu düzende faize asla yer vermemektir (Ersin 2016, <http://blog.ilem.org.tr> 25 Mart 2018’de erişildi).

1978’de kurulan DESİYAB, faizsiz olarak 3 yıl faaliyet göstermiştir. Kurumun faizli ya da faizsiz olarak çalışması konusunda bankanın yönetim kuruluna yetki verilmiştir. Fakat bankaya mevduat toplama yetkisinin veya yurt içinde ya da dışında şube açma yetkisinin verilmemesi nedeniyle banka sadece proje ofisi haline gelmiştir. Yönetim kurulunun 1978 yılında aldığı kararla DESİYAB faizli olarak çalışmaya başlamıştır. DESİYAB 1988 yılında isim değişikliğine uğrayarak Türkiye Kalkınma Bankası adını almıştır (Ustaoglu 2014b: 24).

## 1.6. Türkiye’de Katılım Bankacığının Kurulma Nedenleri

### 1.6.1. Toplumsal İhtiyaç

“Türk toplumunun bütün özellikleri ele alındığında salt maddeci bir toplum olmadığı açıkça bellidir. Toplumun özünde manevi duygular ağır basmaktadır. Katılım bankacılığı da toplumun manevi yönüne cevap veren prensiplere uygun çalıştığından dolayı tercih edilmektedir. Faizsizlik esaslarına göre çalışan bu kurumların varlığı topluma bir yandan ekonomik imkânlar sağlarken, bir yandan da sosyal ve manevi bir açılım ve haz temin etmektedir”(Tunç 2016: 174).



### 1.6.2. Pragmatik bir Gerekçe

“Yatırım kaynaklarının yetersiz olduğu ve sürekli dış kaynak arayışının devam ettiği ülkemizde, farklı nedenlerden dolayı boşta kalan kaynakları ekonomiye çekmekten ve bu fonların sahiplerine de servet biriktirmede fırsat eşitliği sunan bir kurum olması gerekiyordu. İşte katılım bankacılığını ülkemizin benimsemesinin pragmatik gerekçesi budur” (Tunç 2016a: 175).

### 1.6.3. Ekonomik Derinlik

“Katılım bankaları, ülkemizde mali enstrümanları çeşitlendirmek adına da önemli bir avantaj ve zenginlik olarak kabul edilmelidir. Bugün gerek fon toplama gerekse fon kullandırma ya da diğer bankacılık hizmetleri alanında hizmet sunma biçimi, ürün çeşitliliği, kalifiye personel ve teknolojik yeterliliği ve çalışanların sergilediği davranış kalıpları ile oluşturduğu rekabet ortamı sayesinde, mali ve ekonomik sektörün gelişmesine, derinleşmesine, istikrarına ve büyümesine önemli katkılar sağlamaktadırlar” (Tunç 2016b: 175).

### 1.6.4. Sosyal Boyut

"Katılım bankaları mütevazı boyutlarda bile olsa, toplumsal rehabilitasyona da katkı sağlayan müesseselerdir. Onları bazı kesimlerin ‘asli fonksiyonlarını ifa etmiyorlar, diğer bankalar gibi çalışıyorlar’ şeklinde eleştirmelerine rağmen ve diğer bazı kesimlerin de varsayımlarla dışlamaya çalışmalarına rağmen, kurumların ekonomik ve sosyal yapıya katkıları inkâr edilemez” (Tunç 2016c: 176).

## 1.7. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları

Türkiye’de faizsiz bankacılık diğer adıyla katılım bankacılığı, 1983 yılı Bakanlar Kurulunun çıkardığı kararnameyle “Özel Finans Kurumu” adıyla finansal sistemde yerini almıştır. Bu kurumların yasal düzenlemelerin kesinleşmesi ile beraber 1985

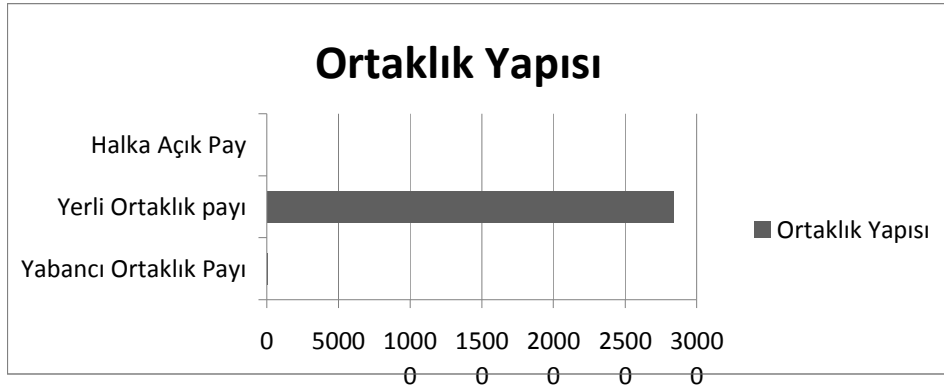
yılında ilk faizsiz finans kurumları olan Albaraka Türk ve Faysal Finans ardından 1989 yılında Kuveyt Türk ve 1990 yılında Anadolu Finans kurulmuştur. 1995 yılında kurulan İhlas Finans, faizsiz finans sisteminin prensiplerine uymayan uygulamalar nedeniyle 2001 yılında tasfiye edilmiştir. 90'lı yılların son faizsiz finans kurumu olarak, 1996 yılında Asya Finans kurulmuştur. Faysal Finans'ın el değiştirmesiyle Family finans adını alan kurum Anadolu Finans ile birleşerek bugünkü Türkiye Finans kurumu olmuştur.

2017 yılsonu itibariyle Türkiye'de beş adet Katılım Bankası faaliyet göstermektedir. Bunlar; Albaraka Türk Katılım Bankası, Vakıfbank Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankasıdır. Bunlara ek olarak bir de Bank Asya katılım bankası faaliyet göstermekteydi fakat daha sonra TMSF'ye devredildi. Türkiye'de günümüzde faaliyet gösteren katılım bankaları, genel olarak aşağıda kısaca tanıtılmaktadır.

#### 1.7.1. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye'de faizsiz bankacılık alanındaki finansal kuruluşların öncüsü olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1984 yılında kuruluşunu tamamlayıp, 1985 yılında faaliyete geçmiştir. Albaraka Türk faaliyetlerini 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na uygun olarak sürdürmektedir (Kutval 2014a: 94).

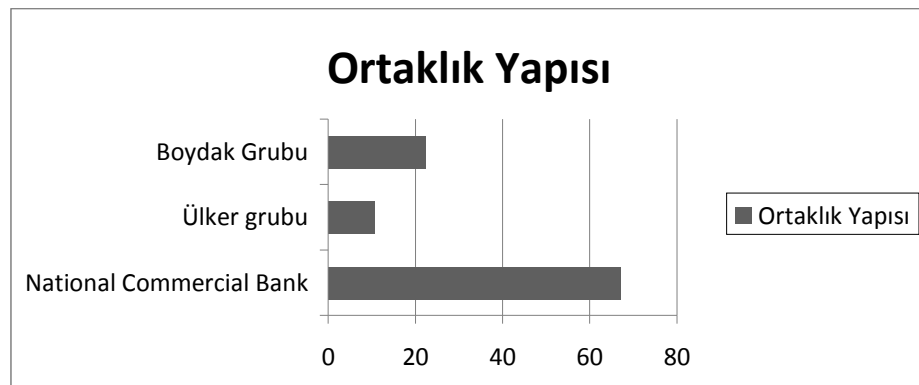
Ortaklık yapısında Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), Alharthy Ailesi, İslam Kalkınma Bankası (IDB) vardır. Albaraka Türk'ün 31.12.2018 tarihi itibariyle ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı %65,99, yerli ortakların payı %8,77 ve halka açık olan pay ise %25,23'tür. Albaraka Türk 2013 yılında 167 şube sayısına ulaşmış iken, 2018 yıl sonunda şube sayısı 232'ye yükselmiştir (<https://www.albaraka.com.tr/ortaklik-yapisi.aspx>, 01 Temmuz 2019'da erişildi).



**Şekil 1.1:** Albaraka Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı

### 1.7.2. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye Finans; tamamen yerli sermayeli ilk özel finans kurumu olarak 1991 yılında kurulan Anadolu Finans ile 1985-2001 yılları arasında Faisal Finans Kurumu adıyla katılım bankacılığı hizmeti sunan Family Finans'ın, 2005 yılında birleşmesiyle kurulmuştur. Anadolu Finans ile Family Finans'ın birleşmesi BDDK'nın (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) 28 Aralık 2005 tarihli kararıyla resmen tescil edilmiş ve 30 Aralık 2005 tarihinde Banka'nın unvanı Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir (Yurttadur 2017: 89). Türkiye finansın ortaklık yapısında ilk olarak %67,03'lük bir paya sahip olan National Commercial Bank, %10,57 ile Ülker grubu ve %22,40 Boydak grubu vardır (<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx> 01 Temmuz 2019'da erişildi).



**Şekil 1.2:** Türkiye Finans Katılım Bankası Ortaklık Yapısı

The National Commercial Bank, ödenmiş sermayedeki %67,03'lük payı ile Türkiye Finans Katılım Bankası'nın yönetimini elinde bulunduran hâkim ortağıdır. 2018 yıl sonu itibariyle 3767 çalışanı ve 308 şubesi vardır (Türkiye Finans 2018 Faaliyet Raporu) .

### 1.7.3. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.

Kuveyt Türk 16.12.1983 gün ve 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın tespit ettiği esaslara uygun olarak faaliyet göstermek üzere 1989 yılında Özel Finans Kurumu statüsünde kurulmuştur. Özel Finans Kurumları'nın faaliyetleri, 1999 yılında Bankacılık Kanunu kapsamına girinceye kadar geçen süreçte, bir yandan Bankalar Kurulu Kararı, diğer yandan Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı'nın tebliğleri ile yürütülmüştür. 1999 yılı aralık ayından itibaren diğer Özel Finans Kurumları gibi Kuveyt Türk de 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'na uygun hale gelmiştir. Mayıs 2006'da unvanı Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş olarak değiştirilmiştir (Türkmenoğlu 2007a: 31).

Kuveyt Türk Katılım Bankası hisselerinin %62,24'ü Kuveyt Finans Kurumu'na, %18,72'si Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kuruluşu'na, %9'u İslâm Kalkınma Bankası'na, geriye kalan %1,04'lük kısmı ise diğer gerçek ve tüzel kişilere aittir. (<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-1546.vsf>, 01 Temmuz 2019'da erişildi).

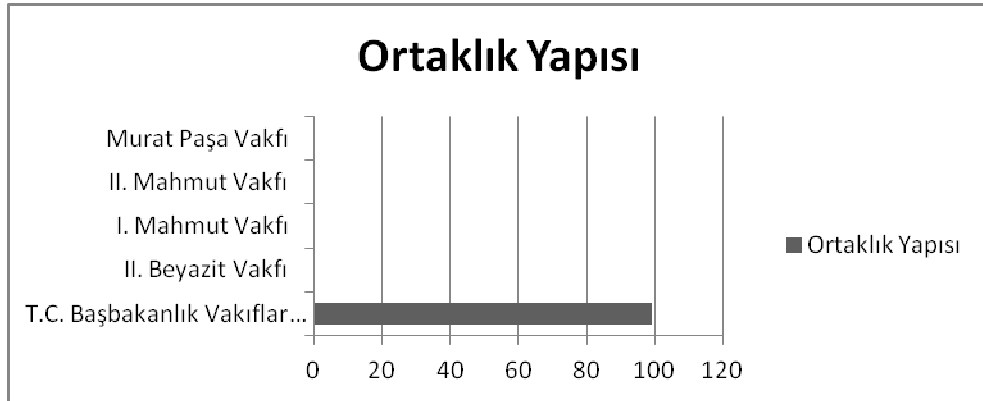
Kuveyt Türk geçmişten bugüne sürekli gelişen ve büyüyen bir bankadır. 2018 yılsonu itibariyle Kuveyt Türk'ün şube sayısı 419 ve personel sayısı 6000'dir (Kuveyt Türk 2018 Faaliyet Raporu).



**Şekil 1.3:** Kuveyt Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı

#### 1.7.4. Vakıf Katılım Bankası A.Ş.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, 27.02.2015 tarih 6205 sayılı kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde bir anonim şirket olarak kurulmuştur. 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan faaliyet izni almıştır. Sermayesinin tamamı T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II. Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdülhamit Han-Evvel (II. Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdüsselam (Murat Paşa) Vakfı'na aittir. Ödenmiş sermayesi 905.000.000.TL'dir <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda>, 01 Temmuz 2019'da erişildi).

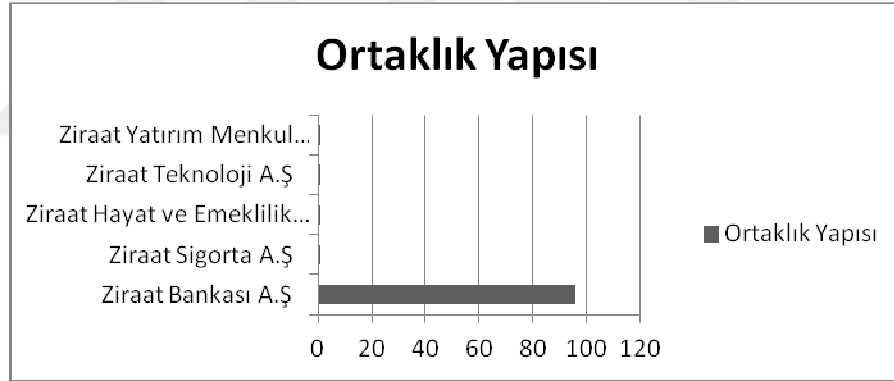


**Şekil 1.4:** Vakıf Katılım Bankası Ortaklık Yapısı

Vakıf Katılım bankası 2018 yılsonu itibariyle 93 şube ve 1092 personeliyle müşterilerine hizmet vermektedir. Bunun yanında 2018 yıl sonu aktif büyüklüğü 20.955.512 TL'dir.

#### 1.7.5. Ziraat Katılım Bankası A.Ş.

Ziraat Katılım Bankası A.Ş. tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 15.10.2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10.10.2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuş, BDDK'nın 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12.05.2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile faaliyet izni almıştır (<https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/Sayfalar/hakkimizda.aspx>, 02 Temmuz 2019'da erişildi).



**Şekil 1.5:** Ziraat Katılım Bankası Ortaklık Yapısı

Ziraat Katılım'ın 1.750.000.000 TL'lik sermayesinin tamamı T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmıştır. 2018 yılsonu itibarıyla aktif büyüklüğü 22,2 milyar TL olmuştur. Ziraat Katılımın sermaye yeterlilik oranı aynı tarih itibarıyla %17,35 olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım 2018 faaliyet raporuna göre 85 şube ve 1042 personele sahiptir (Ziraat Katılım 2018 Faaliyet Raporu).

## II. BÖLÜM

### 2. KATILIM BANKACILIĞINDA KULLANILAN FİNANSMAN YÖNTEMLERİ

#### 2.1. Fon Toplama Yöntemleri

##### 2.1.1. Özel Cari Hesap

Hesap sahibinin, bankaya kısmen borç ya da emanet olarak verdiği hesaptır. Bu hesapta zarar, faiz vb. ihtimaller yoktur (www.tkbb.org.tr, 05 Temmuz 2019'da erişildi). Cari hesaplar hakkında iki rivayet vardır, bunlar emanet ve Kârz-ı Hasen'dir. Cari hesapları emanet gibi gören görüşe göre banka, müşterinin izni olmadan bu mevduatları kesinlikle kullanamaz. Eğer banka başka bir banka faaliyetinde bu hesabı kullanmak isterse, hesap sahibinden yetki almak zorundadır. Kârz-ı hasen görüşüne göre ise; cari hesapları, mudilerin bankaya verdiği bir nevi faizsiz borç olarak görmektedirler ve banka mudilerden izin almaksızın bu hesap bakiyelerini istediği gibi kullanmaktadır (Polat 2015: 23).

Bir mudi cari hesap açtırmak istediğinde bankaya herhangi bir fon yatırmak zorunda değildir, mudi bankaya fon yatırmasa bile cari hesap açtırabilir. Özel cari hesaplar TL ya da yabancı para olarak açılabilir. Özel cari hesaplar, başka bir deyişle güven veren hesaplardır. Hesap sahiplerine saklama ve güven hizmeti de sunar. Özel cari hesapların geleneksel bankalardaki karşılığı vadesiz mevduatlardır (Canbaz 2013: 35).

### 2.1.2. Katılma Hesapları

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplara denir. Katılım bankalarının en önemli fon kaynağı bu hesaplardır. Bu hesaplara fon yatıranlarla banka arasında ortaklık meydana gelmektedir. Banka bu fonu faizsiz ticari işlemlerde değerlendirir. Ticaretten kaynaklanan kâr ya da zarara, hesap sahibi ve banka ortaktır (www.tkbb.org.tr, 05 Temmuz 2019'da erişildi).

Katılma hesapları; içerik olarak yatırım mevduatı ile tasarruf mevduatı hesabını kapsar. Katılma hesabı ismini almasının sebebi, geleneksel bankacılıktaki mevduatla karıştırılmaması içindir. İsim aynı olsa da işleyiş birbirinden tamamen farklıdır. Bu hesaplara tıpkı cari hesaplar gibi TL veya yabancı paralar yatırılabilir (Şahan 2015c: 23).

Katılma hesapları katılım bankaları için öz sermayeden sonra en güvenli kaynaktır. Katılım bankaları kullandıracakları fonlara kaynak sağlamak isterler ve bu yüzden fon toplarlar. Hesap sahibi ise, kâr sağlamak amacı ile katılma hesabına para yatırır. Katılma hesaplarında her ne kadar hem kâr hem zarara katılma durumu söz konusuysa da fon sahiplerinin genellikle kâr elde etme ihtimali, zarar etme ihtimalinden yüksek olan işlere yatırım yaparlar. Çünkü bile bile bir zarara yatırım mantığa ters düşmektedir. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda katılma hesapları “Kârz Akdi” (ödünç para sözleşmesi) olarak nitelendirilebilir (Şahan 2015d: 25).

## 2.2. Fon Kullandırma Yöntemleri

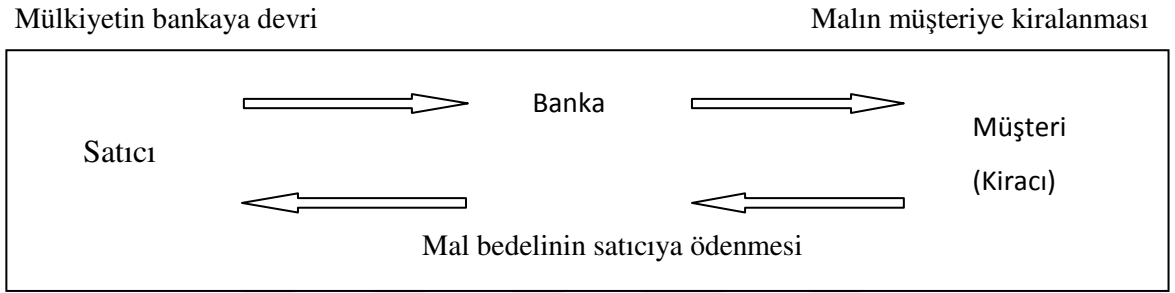
### 2.2.1. İcâre (Finansal Kiralama)

Literatürde ve toplumda kiralama (leasing) olarak da bilinen ve kullanılan bu uygulama, sahip olunan mülkün kiraya verilmesi işlemi anlamına gelir. Kelime, kira



anlamına gelen ‘‘icar’’ kelime kökünden meydana gelmektedir. Katılım bankaları bu yöntemle, reel varlıkların kiralanması yoluyla, gelir elde ederler (<http://www.ilimvemedeniye.com>, 02 Nisan 2018’de erişildi).

İcâre işlemi menkul varlıklar ve gayrimenkullerin dışında insan emeğini de kapsayan bir yöntemdir. İcâre işlemine örnek olarak yaşamak için bir ev, çalışmak için büro veya dükkân, üretim yapmak için tarla veya bahçe ve bunlarda ihtiyaç olan nakliye aracının kiralanması birer icâre örneğidir (Akten Çürük 2013: 56-60).



**Şekil 2.1:** Genel Hatlarıyla İcâre İşlemi (Kaynak: Tunç, 2016: 148)

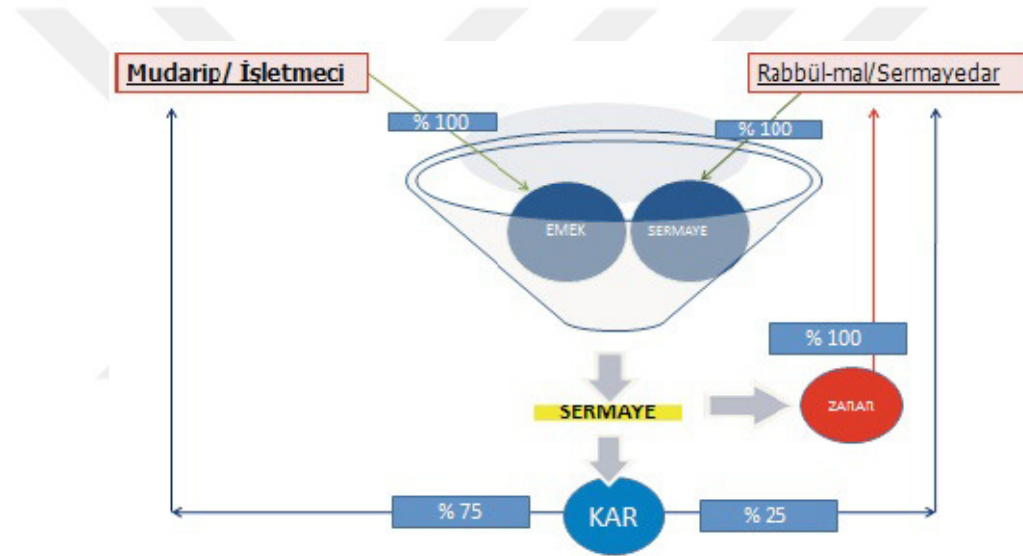
Banka satıcıdan peşin ödemeyle aktif olan varlığı satın alır. İkinci işlem olarak banka bu varlığı müşterisine kiralar. Müşteri yani kiracı, bankaya bu varlığın parasını belirlenen taksitler halinde öder. Sözleşmede eğer belirlendiyse kiralama dönemi bittiğinde, dönem sonu malın mülkiyeti müşteriye geçer. Eğer kiralama işlemi operasyonel bir kiralama ise malın mülkiyeti bankada kalır (Tunç 2016d: 148-149).

### 2.2.2. Mudaraba (Emek-Sermaye Ortaklığı)

Katılım bankacılığında fon kullanılırken yaygın olarak kullanılan bir sözleşme türüdür. Mudarebe, Arapçada vurmak, çarpmak, yola çıkmak ve ticaret için yurttan ayrılmak gibi anlamlara gelmektedir. Terim anlam olarak bakacak olursak, sermaye sahibi ile emek sahibinin ortak yaptıkları işe mudarebe denir (Katinç 2016: 55). Sermaye sahibine rabbü’l mal, emek sahibine yani işletmeciye ise mudarib denir.

İslam`da mudarebe (mukaraza/kiraz) ortaklığı, uzun veya kısa vadeli her türlü krediyi sağlamak için elverişli bir yöntemdir. Toplumda, elinde yüksek miktarda parası

olan çoğu kimse bunu işleme koymak veya ticarî bir işte kullanmak ister. Fakat sağlığı, bilgi ve tecrübesi eksik olduğundan, kişi bu arzusunu gerçekleştiremez. Bunun yanında bilgili, yetenekli ve ticari zekâsı iyi olan insanlar, sermaye yokluğundan dolayı arzularını gerçekleştiremez. İşte, burada mudarebe devreye girer. İkisi de birbirine muhtaç olduğundan bunları bir araya getirir ve toplumda atıl olarak kalan sermayeler değerlendirilmiş olur. Aynı zamanda sermaye eksikliği nedeniyle iş yapamayan kesim değerlendirilmiş olur. Mudarebenin gerçekleşmesi için bu kesimlerin karşılıklı birbirine güvenmesi gerekir. Mudarebenin kökeninde karşılıklı güven ilişkisi vardır (<https://sorularlailamiyet.com/kaynak/mudarebe-0>, 07 Nisan 2018’de erişildi).



**Şekil 2.2:** Mudaraba uygulamasının işleyişi (Kaynak: <https://www.katilimbancaciligi.com/ortaklik-nedir/>, 08 Nisan 2018’de erişildi)

Mudarebede, sermayenin tamamı taraflardan biri ile sağlanır. Sermaye sağlayan taraf karşı tarafın yönetimine karışamaz. Zarar oluşması durumunda zararın tamamını, sermayeyi sağlayan taraf üstlenir. Sermayeyi koyan tarafın sorumluluğu, koyduğu sermaye ile sınırlıdır. Ortaklığın tek sahibi sermayeyi koyandır (Mahmud 2016: 7).

“Günümüz katılım bankacılığında mudaraba en çok katılım hesaplarında karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 1.000 TL’si olan bir müşteri (Rab-El-Mal) birikimini bir katılım bankasına (mudariip) getirir. Katılım bankası ile oluşacak kâr üzerinden %75-%25 şeklinde anlaşma yapılır. Katılım bankası bu birikimi ve %75- %25 şeklinde

anlaşılması olan diğer müşterilerinin birikimleri ile havuzda bir araya getirir ve akabinde bunları projelerin finansmanında kullanır. Proje denilen faizsiz bankacılık ilkeleri ile uyumlu her türlü finansman işlemi olabilir. Sonrasında oluşan kâr paylaşılır'' (<http://www.okanacar.com/2012/07/mudaraba-nedir.html>, 08 Nisan 2018'de erişildi).

### 2.2.3. Müşareke (Sermaye-Sermaye ortaklığı)

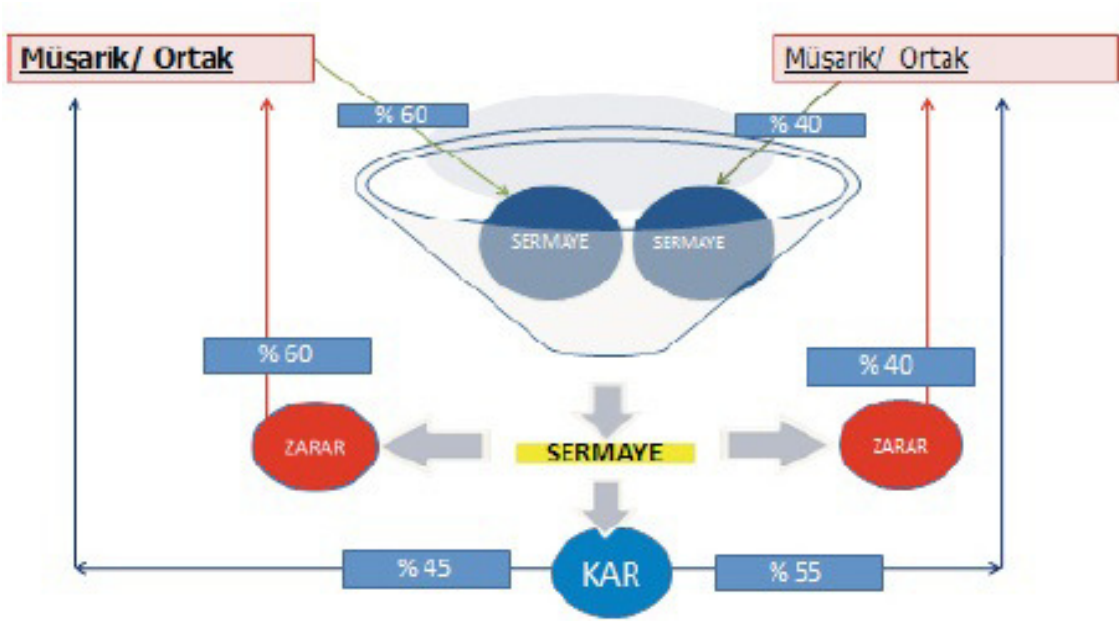
Müşareke Arapçada şerik kelimesinden türemiştir. Türkçede ortaklık manasına gelir. Bu yöntemde taraflar sermayelerine ek olarak emeklerini de ortaya koyarlar. Müşareke yöntemi ile Mudarebe arasındaki en önemli fark müşarekede iki tarafında sermayesi ile yatırıma katılmasıdır (Tanaydı 2016: 14). Müşarekenin bir diğer ismi, inan ortaklığıdır.

Müşareke, ekonomik bir faaliyeti özellikle ticari işlemleri yürütmek için kullanılan bir ortaklıktır. İki tarafta ortaya sermayelerini koyar. İşlem sonucunda ele geçen kârın hangi oranda paylaşım yapılacağı sözleşmede belirtilmek zorundadır.

Müşarekede sermayenin belli bir oranı kadar ya da belli bir miktarda kâr payı almak üzere yapılması, müşarekenin geçersizliğine sebep olur. Örneğin taraflardan biri 100 lira sermaye koymuşsa, ona verilecek kâr, %20 olacak ya da kâr 10 lira olacak gibi bir şart ile yapılan müşareke geçersiz sayılır. Böyle bir durumda para iade edilir. Eğer ikinci taraf bu parayı kullanırsa bütün risk ve kâr parayı kullananın olur (Bayındır 2007: 258).

Müşareke sürekli ve azalan olarak ikiye ayrılmaktadır:

- Sürekli Müşareke: Anlaşma sağlandıktan sonra projenin devam ettiği süre boyunca banka ve müşterisinin ortaklığı da devam eder.
- Azalan Müşareke: Bankanın ortaklık payı, zamanla hisselerinin belirlenmiş vadelerde müşteri tarafından satın alınması ve proje bittiğinde bu hisselerin tamamının müşteriye ait olmasını öngörür (Canbaz 2013a: 22).



**Şekil 2.3:** Müşareke Ortaklığı Çalışma Mekanizması

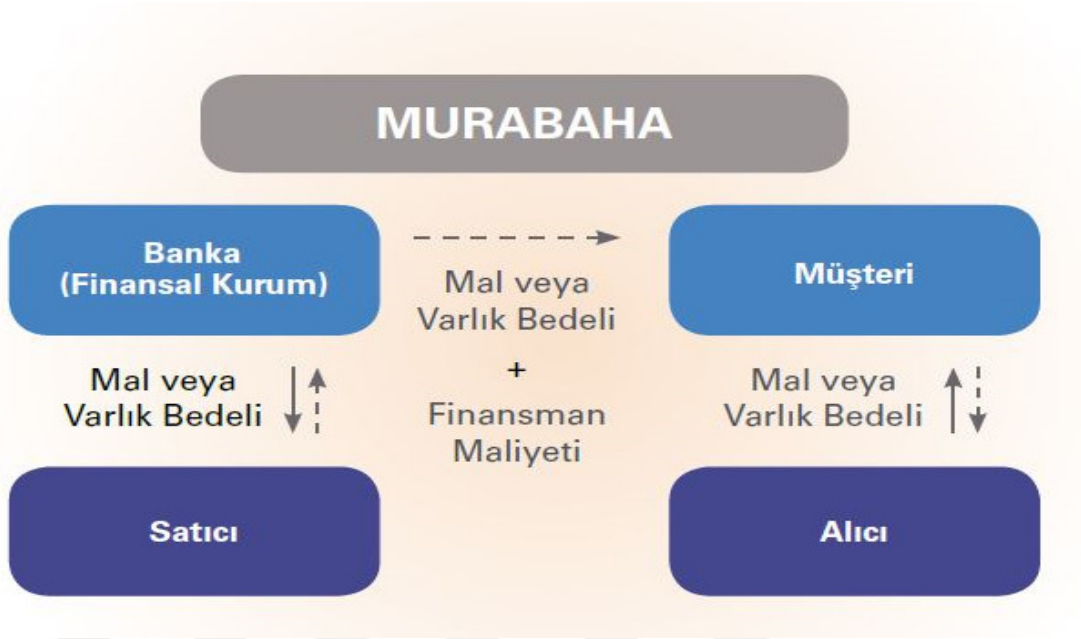
(<https://www.katilimbancaciligi.com/ortaklik-nedir/> 08.04.2018'de erişildi)

Müşareke yoluyla sağlanan finansmanın aşamaları şu şekilde özetlenebilir:

- Katılım bankası ile müşteri arasında sözleşme imzalanarak projeye başlanır.
- Katılım bankası ortaya sadece sermaye koyarken, müşteri emek ve sermaye ile projeye katılım sağlar.
- Proje bittikten sonra elde edilen kâr, sözleşme şartlarına göre dağıtılır. Proje sonunda zarar ortaya çıkmışsa, bu zarar sermaye oranlarına göre yine taraflara dağıtılır (Kelleroğlu 2017: 32).

#### 2.2.4. Murabaha

Fıkıhta murabaha, alınmasında ve satılmasında sakınca olmayan bir malın spot olarak alınıp, üzerine kâr ilave ettikten sonra, vadeli olarak satılması işlemidir. Burada alım ve satım işlemlerini katılım bankası yapmaktadır (Soytürk 2017: 8). Murabahada satıcı, alıcı ve banka olmak üzere üç taraf bulunur.



**Şekil 2.4:** Murabahanın işleyişi

(<https://www.kpmgvergi.com>, 08 Mayıs 2019’de erişildi.)

Ticaret yapmak isteyip, mala ihtiyaç duyan sermayesi olmayan işletme, gerekli olan malı katılım bankasından talep eder. Katılım bankası bu malı müşterisi olan işletme için piyasadan peşin parayla alır. Bu malı tedarik eden bu mala banka kârını da ekleyerek, müşterisi olan işletmeye belirlenen vadelerde taksitle satar. Taksitlerin miktarı müşterinin durumuna göre belirlenir. Bankanın bu malın satışı üzerine eklediği kâr, vadeye göre farklılık gösterir. Vade artması ile bankanın talep ettiği kâr oranı doğru orantılıdır. Malı peşin alıp müşterisine vadeli satan banka, ticarete direkt katıldığından dolayı talep ettiği kâr payı, faiz ile aynı değildir. Murabaha İslami finans kurallarına uygun olduğundan günümüz katılım bankalarının en çok tercih edilen hizmetlerindedir (Seçil 2016: 35-36).

“Murabaha günümüzde sadece bir alım- satım işlemi olmaktan çıkmıştır. Murabahaya günümüz katılım bankacılığında, araç kredileri ve mortgage şeklinde, sık olarak rastlamaktayız. Araç kredilerinden örnek verirsek; banka satın aldığı aracı, anlaşılan vade farkını fiyata eklemek ve ödeme zamanlarını belirlemek suretiyle müşteriye satmaktadır. Böylece finansman murabaha yoluyla, İslami kuralların dışına çıkılmadan gerçekleştirilmektedir” (Demir 2012: 13).

### 2.2.5. Muzaraa, Musakat ve Muğarese

*Muzaraa* sözlükte toprağa tohum atmak, ekin ekmek anlamındaki zer kökünden türemiştir. Terim, anlam olarak; tohum ekmek ve mahsulü belli oranda paylaşma amacıyla arazi sahibiyle emek sahibi arasında yapılan tarımsal bir ortaklık sözleşmesidir (<https://www.secdem.net/dini-bilgiler/fikih/muzaraa-ve-muhabere-nedir.html> 09.04.2018'de erişildi).

*Muzâraa*, imamlarca bir şirket olarak kabul edilmiştir, bir tek Ebu Hanife muzaraayı şirket olarak kabul etmemiştir. İki tarafın karşılıklı toprak (tarla) ve emek (ekip biçme) bileşiminden elde edilen mahsulü, daha sonra aralarında bölüşmek şartıyla yapılan bir ortaklık türüdür. Bir tarafın icap etmesi ve karşı tarafın da bu icaba karşılık vermesiyle gerçekleşir. Sözleşme esnasında ne ekileceğinin belirtilmesi, muzaraanın şartlarından biridir. Çiftçiye, ekim konusunda istediğini ekme konusunda tam yetki verilebilir (Habergetiren 2005: 94).

Çiftçinin ait olan payı belli bir oran (yüzde) şeklinde belirlemek şarttır. Çiftçiye ait olan pay belirlenmemişse, muzâraa akdi aslına uygun olmaz. Böyle bir durumda faiz ilişkisi ortaya çıkar. Arazinin ziraata elverişli bir yapıda olması ve çiftçiye teslim edilmiş olması şarttır. Bu şartlardan biri sağlanmadığı sürece, muzâraa bozulur ve mahsul sözleşmedeki esaslara göre bölünür (Habergetiren 2005a: 94).

*Musakat*, sulama manasına gelen sakyi kökünden türemiştir. Musâkat'ın diğer anlamı, meyvesini paylaşma amacıyla, bağ veya hurma ağaçlarını sulayıp hizmet etmesi için bir işçiye vermek üzere yapılan bir anlaşmadır. Bu olaya sulama, yani musâkat isminin verilmesinin sebebi, bu olayda sulamanın çok önemli olmasıdır. Çünkü bitkiler, fidanlar ve ağaçlar her şeyden daha çok suya ihtiyaç duyarlar, sulama işlemini gerçekleştirmek diğer işlerden çok daha zordur. Musakata aynı zamanda muamele adı da verilir. Yine de musakat sulama anlamı taşıdığından bu isim daha uygun görülmüştür (<http://www.islamiyontem.net/kitaplar/Turkce%20Fikih/Ilmihaller/buyuksafiifikhi/079.htm>, 09 Nisan 2018'de erişildi).

Meyve ağaçlarını bakım sulama budama ilaçlama gibi işlemleri yapan taraf ile ağaç sahibi arasında yapılan bu sözleşme gereğince sözleşmede belirtilen oran kadar elde edilen hasılat paylaşılır (Tunç 2016e: 136).

*Muğarese*, yere ağaç dikme anlamına gelen “gars” kökünden türemiştir. Herhangi bir kimsenin, kendine ait arazisini ağaç dikmek üzere başkasına verme işleminin genel adıdır (<http://www.alim.gen.tr/haber/mugarese>, 09 Nisan 2018’de erişildi).

Muğarese işleminin geçerli sayılabilmesi için;

- Araziyi işletecek olan kişinin, toprağa köklü ağaç tarzında tohumlar ekmelidir. Ekin, sebze ve baklagiller gibi geçici bitkiler üzerinde muğarese olmaz.
- Dikilen ağaçların aynı türden veya yetiştirilme bakımından birbirine benzer olmalıdır.
- Muğârese süresi, ağaçların büyüme, kesilme veya meyve verme özellikleri dikkate alınarak belirlenmelidir.
- Araziyi işletecek olan kişinin ağaç ve topraktan belli bir payın sahibi olması gerekir.
- Arazi vakıf arazisi olmamalıdır (<http://www.enfal.de/Fikhi/M/M1/mugarese.htm>, 09 Nisan 2018’de erişildi).

#### 2.2.6. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma)

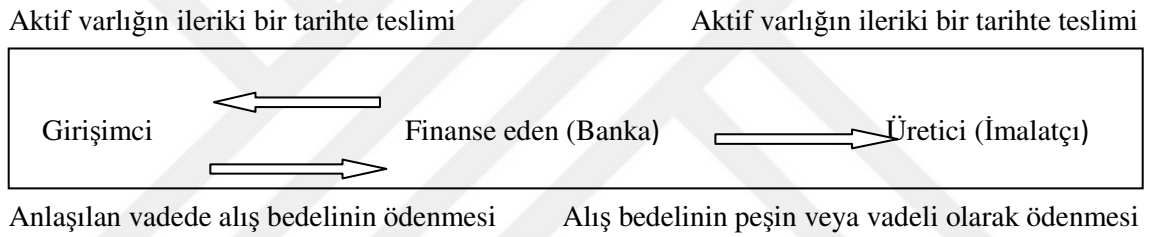
İstisna Arapça bir kelimedir ve s-n-a kelimesinden meydana gelmiştir. Anlam olarak kabiliyet, beceri ve maharet gerektiren bir işi yapma anlamına gelmektedir (Dikkaya ve Kutval 2014: 49).

İstisna, belli bir malın ileri vadede teslim edilmek üzere bugünden anlaşılan fiyat üzerinden satışının tamamlanmasını öngören bir sözleşmedir (Adian 2016: 46). İstisna sözleşmesi İslami bankacılıkta kullanılan bir yöntemdir (Tunç 2016f: 153). Siparişe

dayalı satış sözleşmesi yani istisnada üretilmesi gereken eşyalar, inşaat projeleri ve altyapı projeleri için kullanılmaktadır (Adian 2016a: 46).

İstisnada bulunması gereken şartlar:

- 1) Yapılacak olan eşyanın cinsi, miktar ve niteliğinin net olarak belirlenmesi gerekir.
- 2) İnsanlar arasında iş cereyan eden şeylerden olmalıdır. Örneğin ayakkabı, elbise, gömlek bina yapımı.
- 3) Üretilen malı teslim tarihinin belirlenmemiş olması gerekir. Eğer belirlenirse satış istisna değil selem olur (<http://www.enfal.de/ticaretilmihali/038.htm>, 12 Nisan 2018'de erişildi).



**Şekil 2.5:** İstisna akdinin işleyişi Kaynak (Tunç 2016: 153)

Müşteri önce bankaya başvurur ve hangi malı temin etmek istiyorsa, o malın şartlarını temin süresini ve maliyetlerini bildirir. Bunun üzerine banka müşterinin talimatına ek olarak üreticiye siparişi verir. Daha sonra malın bedeli peşin veya vadeli olarak üreticiye ödenir. Bu ödeme banka tarafından gerçekleştirilir. Son işlem olarak üretici siparişi bankaya ya da girişimciye teslim eder (Tunç 2016g: 153).

Katılım bankalarında uygulanan istisna da bir de paralel istisna denilen ikinci bir sözleşme vardır. Birinci sözleşme banka ile müşteri arasında gerçekleşirken, ikinci sözleşme ise banka ile üretici arasında gerçekleşir (Tunç 2016h: 153).

### 2.2.7. Joala

Anlam olarak joala istisna'ya benzemektedir. İkisi arasındaki tek fark, istisna 'da satıcı fiziki bir malı temin ederken, joala'da satıcı fiziki bir mal yerin bir hizmet



sunmaktadır. Yani bir tarafta fiziki bir mal varken, diğer tarafta hizmet vardır. Joala'nın diğer bütün özellikler istisna ile aynıdır. Joala'da satıcı ileri bir tarihte sunacağı bir hizmetin fiyatını bugünden belirlemektedir. Birçok durumda bir işlemin istisna mı, yoksa joala mı olduğunu belirlemek zor olmaktadır (Yüzbaşıoğlu 2014: 54).

#### 2.2.8. Puan Sistemi

Puan sistemi, katılım bankacılığı sistemine uygun yeni bir yöntem olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu sisteme göre banka müşterisi, bankaya yatırdığı tutar ve vade için aynı oranda faizsiz kredi alma imkânını elde etmektedir. Örneğin 10.000 TL'yi 5 yıl süre ile bankaya faizsiz yatıran bir mudi, 1 yıl için 50.000 TL'lik bir krediyi faizsiz alma imkânına sahip olmaktadır (Babuşçu ve Hazar 2016a: 33).

#### 2.2.9. Teverruk (Uluslararası Murabaha)

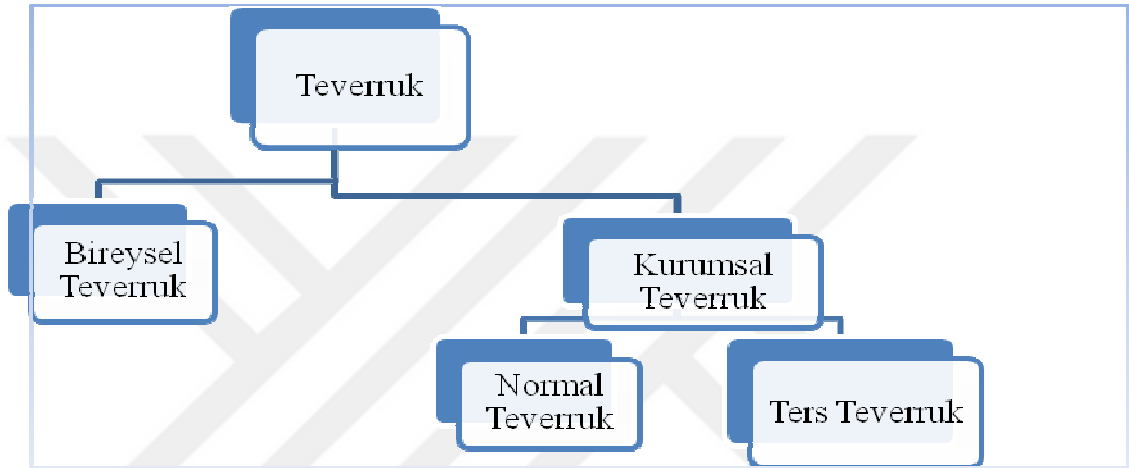
Sözlükte gümüş para anlamına gelen “verik” kelimesinden türemiştir. Teverruk, eski yıllarda sadece gümüş para talebini ifade ederken, daha sonra altın ve kâğıt para talebini de içerir hale gelmiştir. Fıkıh terimi olarak bakıldığında nakit para elde etmek için bir malı vade ile alıp, bunu satıcıdan bir başkasına alış fiyatından daha düşük peşin bir fiyata satma anlamına gelir. Burada müşterinin amacı maldan faydalanmak değildir, onu satarak nakit para elde etmektir. Teverruk akdi bağ açısından üç taraflı bir işlemdir. Bu uygulamada taraflar teverruku talep eden kişi ile ilk satıcı ve ikinci müşteridir (<https://islamansiklopedisi.org.tr/teverruk>, 13 Nisan 2018'de erişildi).

Teverruk yapılmasındaki amaç katılım bankaları tarafından ödeme gücünü çeken müşterilerin borçlarını yeniden yapılandırılması amacıyla kullanılabilir (Onan ve Sümer 2017: 301).

Örneğin 10 000 TL nakit ihtiyacı olan bir esnaf, elinde parası bulunan tüccar arkadaşına başvurur. Tüccar arkadaşı ise, pazardan 1000 TL'ye aldığı kumaşı nakit ihtiyacı olan esnafa 1200 TL karşılığında satar. Daha sonra nakit ihtiyacı olan kişi, bu

malı pazarda satarak nakde çevirir. Böylece esnaf nakit ihtiyacını karşılamış olur (Dikkaya ve Kutval 2014a: 51).

Günümüzde iki çeşit teverruk uygulaması vardır. Bunlar, bireysel teverruk (Fıkhi) ve kurumsal teverruk (Banka) olmak üzere ikiye ayrılır. Kurumsal teverruk da kendi içinde normal teverruk ve ters teverruk olmak üzere ikiye ayrılır.



**Şekil 2.6:** Teverruk Çeşitleri

(<http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/research/sunum-servet-bayindir.pdf?sfvrsn=2>,  
13 Nisan 2018’de erişildi)

Bireysel Teverruk; Örnek üzerinden gidilirse, nakde sıkışan kişi bir çıkış yolu olarak galeriden arabayı vadeli olarak 50.000’e satın alıyor. Arabayı pazarda daha ucuza (45.000) peşin satıp nakit ihtiyacını gideriyor. Daha sonra galericiye olan borcunu taksitler halinde ödüyor.

Günümüzde bireysel teverruk işlemi Müslüman toplumlarda pek yaygın değildir. Bunun yerine tamamen güvene dayalı olan “Kârz-ı Hasen” sözleşmeleri yapılmaktadır (Dikkaya ve Kutval 2014b: 53).

Kurumsal Teverruk; Satıcı ile nakit talebinde bulunan kişinin anlaşmalı olarak oluşturdukları bir düzen, sistem içerisinde gerçekleştirilen teverruk işlemidir ki bunda satıcı da aktif olarak yer alır ( <http://www.borsaistanbul.com>, 13 Nisan 2018’de erişildi). Banka ile kendi müşterisi arasında yapılan teverruku kullanan ilk banka Kuveyt

Türk'tür. Kurumsal teverrick genel olarak bankalara vadesi gelen ödemeleri zamanında yapamayan müşteriler için uygulanmaktadır. Böylelikle müşteriler nakit sıkıntılarını çözüp, yeniden yapılandırmaktadır (Dikkaya ve Kutval 2014c: 53).

Ters Teverrick; Mevduat sahibinin parasını belli bir süre ile faizsiz aynı zamanda risk ve getiri garantili olarak bankaya yatırmasını gerçekleştirmek için uygulanmaktadır. Buradaki amaç, eldeki fazla nakdi gelir karşılığında bankaya yatırmaktır (<http://www.borsaistanbul.com>, 13 Nisan 2018'de erişildi).

Teverrick Dünya'da en çok İngiltere'de kurulmuş olan Londra Metal Borsa'sı üzerinden yapılmaktadır. Bu süreçte; Banka müşterisinden finansman talebini alır. Banka müşterinin kredibilitesini değerlendirdikten sonra, internet üzerinden Londra Metal Borsasına bağlanarak 10.000 TL'lik metal satın alır. Banka tarafından 10.000 TL'ye alınan metal müşteriye vadeli olarak 12.000 TL'ye satılır. Banka müşteriden almış olduğu vekâlet ile müşteriye vadeli olarak 12.000 TL'ye sattığı metali bir başka broker'a 10.000 TL'ye satar. Böylece ortaya 10.000 TL nakit tutar çıkar. Banka ortaya çıkan bu 10.000 TL nakit tutarı müşterinin hesabına yatırır. Bu işlem internet üzerinden saniyeler içinde gerçekleşmektedir (<http://erdemhursit.blogspot.com.tr/2016/02/merhaba-frsatyakaladgm-su.html>, 13 Nisan 2018'de erişildi).

Teverrick işlemi Türkiye'de kullanılmasına rağmen bankalar tarafından krediler gizliden verilmektedir. Bunun sebebi de toplumun nakit para finansmanının elde edilmesi durumunda faizli işlem olacağı düşüncesidir. İşin aslına gelinecek olursa teverrick işleminin caiz olup olmaması konusunda net bir bilgi sağlanamaması bu işi zorlaştırmaktadır. Bu sorunun aşılması durumunda, Türkiye'nin katılım bankacılığında hem iç pazar hem de dış pazar payındaki gelişimi için teverrick işlemi bir dönüm noktası olacaktır (Dikkaya ve Kutval 2014d: 63).

#### 2.2.10. Komodite

Komodite, herhangi bir kalite ya da nitelik farkı göstermeyen emtiaların uluslararası piyasalarda yüklü miktarlarda ve spot olarak alınıp satılması işlemidir.

(Çobankaya 2014: 19). Komoditeye konu olan ürünler petrol, altın ve tarım ürünleridir. Komodite ürünleri, alınıp satılırken bu işlemi alıcı ve satıcı görmemektedir. Sadece belirli bir vade ve fiyatı içeren sözleşmeler gerçekleştirilerek para akımı gerçekleştirilir. Bu işlemler, Chicago ve New York borsalarında gerçekleşir.

Katılım bankaları, komandite işlemlerini kısa vadeli likidite dengesizliklerini tanzim etmek amacıyla kullanırlar. Likidite fazlalığı olan katılım bankaları bu uygulamayı çokça tercih etmektedir. Bu uygulamada, İslami bankaların talimatıyla, paranın yatırıldığı banka işlemleri gerçekleştirir ve bu ticari işlemlerden doğan kârı faizsiz banka ile paylaşılır (Tunç 2016j: 162).

#### 2.2.11. Kârz-ı Hasen (Güzel Borç)

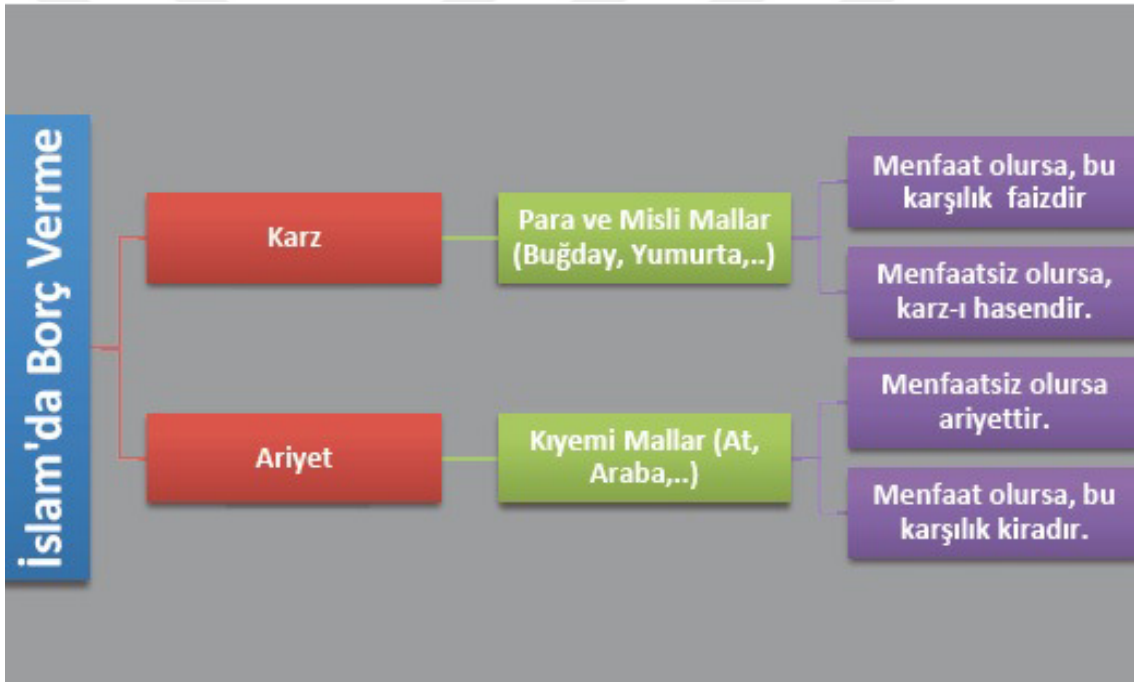
Kârz kelimesi sözlükte kesmek, aşındırmak; hasen kelimesi ise güzel, hoş, latif anlamlarına gelmektedir. Bu iki kelime beraber kullanıldığında “güzel bir şekilde verilen borç” manasına gelir. Diğer anlamı ise faizsiz ve bir karşılık beklemezsizin verilen borç şeklindedir. Borç verme olayına ikraz, borç verene mukriz, borç alana ise müstakriz veya mukteriz denir (<http://hikmet.net/kârz-i-hasen/>, 18 Nisan 2018’de erişildi).

Kârz-ı hasen kavramı Kuran-ı Kerimde 12 yerde, mecazi olarak, Allah’a güzel bir şekilde borç veren anlamında geçmektedir. Zira, Kârz-ı Hasen görünürde insanlara verilmesine rağmen mecazi olarak Allah’a verilmiş sayılmaktadır (Canbaz 2016a: 148).

Kuran-ı Kerimde bu konuyla alakalı ayet ve hadisler mevcuttur. Örneğin; “Andolsun ki Allah, İsrail oğullarından söz almıştı. (Kefil olarak) içlerinden on iki de başkan göndermiştik. Allah onlara şöyle demişti: Ben sizinle beraberim. Eğer namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, peygamberlerime inanır, onları desteklerseniz ve Allaha güzel borç verirseniz (İhtiyacı olanlara Allah rızası için faizsiz borç verirseniz) and olsun ki sizin günahlarınızı örterim ve sizi, zemininden ırmaklar akan cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkâr yolunu tutarsa doğru yoldan sapmış olur” (Maide 12. Ayet) ayeti buna en güzel örnektir.

İmam İbnu'l Cevzî (r.h.a) göre, kârz-ı hasende 6 sıfat vardır.

- Allah (cc) için ihlaslı yani kalben yapılan Kârz-ı Hasen.
- Gönül rahatlığı ile verilen.
- Helal olan borç.
- Sevabı yalnız Allah'tan umulan borç.
- Borcu verdikten sonra eziyet edilip başa kakılmayan borç.
- En iyi mallardan verilen borç (<https://www.mumsema.org/zekat-ve-sadaka-vermenin-fazileti/135393-islam-da-kârz-i-hasen.html>, 18 Nisan 2018'de erişildi).



**Kaynak:** <https://www.katilibankaciligi.com/kârz-i-hasen-nedir/>, 18 Nisan 2018'de erişildi.

**Şekil 2.7:** İslam'da Borç Verme

Günümüzde zorlaşan ekonomik şartlar ve giderek genişleyen kredi sistemine karşı Kârz-ı hasen maddi durumu olmayan Müslümanları faize bulaşmaktan alıkoyar. Öte yandan borçlunun müsait olduğunda borcunu geciktirmemesi de İslam'ın bir diğer şartıdır. Netice itibariyle, insan yükümlü bir varlık olarak, en başta en yakınlarına ve diğer çevresindeki kişilere ya faydalı olmak ya da zarar vermemekle sorumludur. Bu sorumluluk, ihtiyaç sahibine borcu ya ödünç vererek ya da zekât, bağış veya sadaka şeklinde karşılık beklemeden yerine getirilir (Canbaz 2016b: 149).

Bankalar, kâr kökenli organizasyonlar oldukları için, bu tekniğin uygulanabileceği alan fazla geniş değildir. Bununla birlikte İslami bankaların sosyal karakterleri gereği bu alanda faydalı bir rol oynayabilirler. Sonuçta bankalar gelir getirici faaliyetlerini sürdürmeleri yanında Kârz-ı Hasen sağlamak içinde girişimde bulunabilir (Dikkaya ve Kutval 2014e: 49).

Bu teknik temelinde tüm bankalar için aynı yöntemleri barındırorsa da aralarında minimum da olsa farklı işleyişler vardır. Buna bir örnek olarak Mısır Faysal İslam Bankası gösterilebilir. Bu bankanın yönetim kurulunun belirlediği şartlara uygun olarak, bankada yatırım hesabı ve vadesiz hesabı olanlara hiçbir faizi olmayan hayr borcuna imkân sağlar.

Aynı zamanda, belirlenen şartların dışına çıkmadan diğer bireylere de Kârz-ı Hasen'de bulunur. Bir diğer ülkede var olan Ürdün İslam bankasında ise, müşterilerinin bağımsız ve özgür bir şekilde hayata atılabilmeleri veya gelirlerini ve yaşam standartlarını üst seviyelere çıkartabilmeleri için Kârz-ı Hasen uygulamasına ülke kanunları izin vermiştir (Dikkaya ve Kutval 2014f: 49).

#### 2.2.12. Sukuk (Kira Sertifikası)

Arapçada sak kelimesinin çoğul hali olan sukuk kelimesinin sözcükteki anlamı sertifika kelimesine karşılık gelmektedir (Savalan Ismayilov 2012: 22).

Finansal kaynak toplamak için kullanılan bir enstrümandır. Geleneksel bankacılıkta bono ve tahviller için senet kelimesi kullanılırken, İslami finansman prensiplerine göre ihraç edilen bonolar için “*sukuk*” kelimesi kullanılmaktadır. Aslında çek ile aynı kökten gelir. Sukuk, ticari sözleşmeye dayalı bir hakkı, borcu veya alacağı temsil ettiği için “*Varlık Senedi*” olarak da adlandırılabilir (Kılınç 2014: 68).

Kira sertifikasını diğer senetlerden ayıran en önemli fark belli bir varlığa dayalı olarak çıkarılmasıdır. Bu yüzden sukuk ihraç etmek isteyen bir borçlunun varlık sahibi

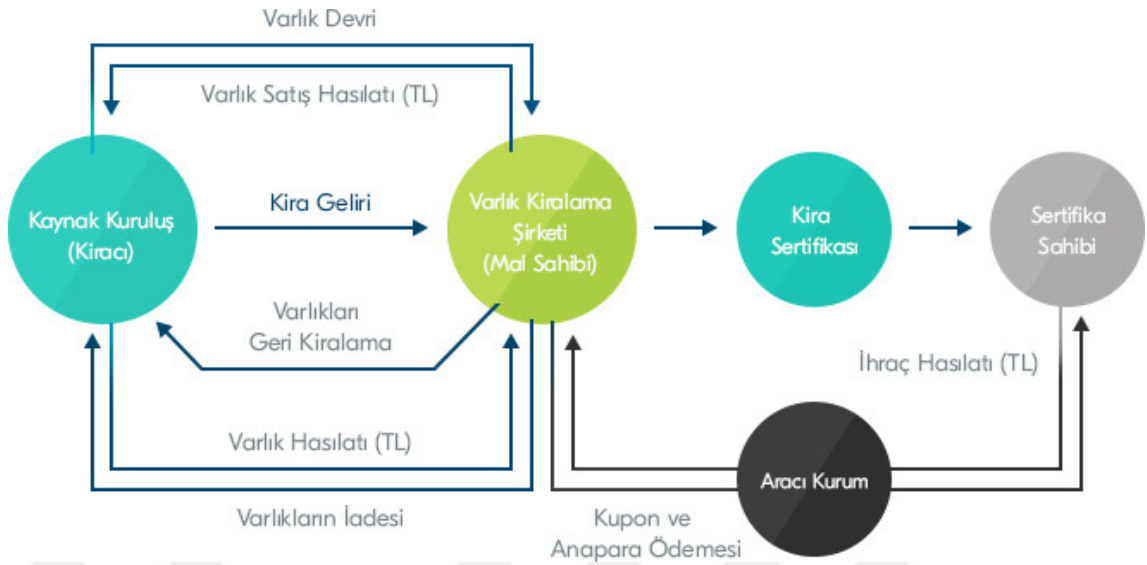
olması gerekir. Sukuk borçluya sahiplik hakkı verir. Sukuk, proje, varlık veya bilanço endeksli olarak çıkarılabilir. “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler” ve “Gelir Ortaklığı Senetleri” tamamen olmasa da sukuka benzer (Kılınç 2014a: 68).

Sukuk çoğunlukla bonoyla karıştırılmaktadır. Her ikisinin de finansman aracı olmasının yanı sıra farklı özellikleri bulunmaktadır. İkisini birbirinden ayıran özellikler aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Sukuk çeşitleri, temelde sukukun konusu olan malın türüne göre; mal satımına dayalı sukuk, menfaat satımına dayalı sukuk ve ortaklık esasına dayalı sukuk olarak üç ana başlıkta derlenebilmektedir. Murabaha, Selem ve İstisna sukukları konu itibarıyla mal satımına dayalı bir sözleşme içeren sukuk çeşitleri iken icâre sukuku menfaat satımına dayalı bir sukuk çeşididir. Son olarak muşaraka ve mudaraba sukukları ise ortaklık esasına dayanan sukuk çeşitleridir (Aslan 2012: 64).

**Tablo 2.1:** İslami Sukuk ile Geleneksel Bono Arasındaki Farklar

İslami Sukuk	Geleneksel Bono
Bir borç değildir. Bir projede yatırımcıların hakkını temsil eder.	İhraç edenin borcudur.
Minimum %51 maddi varlıklara dayanır.	Maddi varlık gerekli değildir.
Proje veya bir hizmet üzerinde yatırımcının mülkiyet hakkı vardır.	Maddi bir varlık olmadığı için teminata bağlanmamıştır. Alacaklı alacağını doğrudan borçludan ister
Teminat vardır. Örneğin projelerde sahiplik hakkı ile teminat sağlanır.	Teminatsız senetlerdir.
Anapara ihraç eden tarafından garanti edilmez.	Anapara ihraç eden tarafından garanti edilir.
Faizsiz bankacılık prensiplerine göre ihraç edilir.	Herhangi bir amaç için ihraç edilebilirler.
Sertifika sahipleri projenin performansından payları oranında etkilenir.	Dayanak varlık olmadığı için direk borçlunun finansal durumundan etkilenirler.



**Kaynak:** (<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/bireysel/yatirim-hizmetleri/sayfalar/kira-sertifikasi-sukuk.aspx>, 10 Eylül 2018'de erişildi.)

**Şekil 2.8:** Sukuk İşleyiş Süreci

Sistemin işleyişi çerçevesinde aşağıda belirtilen süreçlerden geçilir (Karabacak 2015a: 66);

1. Yükümlü (kaynak kuruluş), varlığın mülkiyetini temsil eden sukukun dayanağı olan varlığı önceden anlaşılmış olan fiyattan, vade sonunda varlığı geri alma (buy back contract) koşuluyla Varlık Kiralama Şirketi'ne (VKŞ) satar.
2. VKŞ, satın aldığı fiyata eşit şekilde vadeli sukuk sertifikası ihraç ederek finansmanı sağlar ve varlığın satış bedelini yükümlüye öder.
3. Kira sözleşmesi (icâre, leasing, agreement), belirlenmiş bir süre için yükümlünün, varlığı kiracı olarak yeniden kiralaması amacıyla yükümlü ve VKŞ arasında imzalanır. VKŞ, yükümlüden periyodik olarak kira bedelini alır.
4. VKŞ yaptığı yatırımı finanse etmek için yatırımcılara sukuk ihraç eder.
5. İhraç edilen sukuk bedelleri yatırımcılardan tahsil edilir.

Sistemde sukuk yatırımcıları, düzenli kira bedeli ile birlikte vade sonunda anapara ödemesi de elde etmektedirler. Diğer taraftan sukuk sahiplerinin, ellerindeki sukuku ikincil piyasada devretme imkânları da vardır. Zira icâre sukuk, ikincil piyasası olan likit bir finansman aracıdır (Karabacak 2015b: 66).



### 2.2.13.Tekafül (Katılım Sigortası)

Tekafül Arapçada “kefalet” teriminden türemiştir ve karşılıklı dayanışma ya da birlikte hareket etme anlamlarını taşımaktadır (Kelleroğlu 2017a: 36). Tekafül kısaca İslami sigorta ya da faizsiz sigorta olarak tanımlanır.

Tekafül yani faizsiz sigortanın temel prensipleri şu şekildedir: (www.okanacar.com, 16 Haziran 2018’de erişildi).

- Yardımlaşma amacının bulunması,
- Sermayedar ve sigortalılardan toplanan primlerin faiz dışı piyasa araçları ile değerlendirilmesi,
- Sigorta teminatı verilen konularda gayri ahlaki ya da meşru görülmeyen vb. iktisadi kıymetler için seçici davranma.

Tekafülün işleyişinde, katılımcılar belli bir risk için ödedikleri paralarla bir birikim fonu meydana getirirler. Bu fon, riskin meydana geldiğinde, ilgili katılımcıya zararını karşılaması için finansman sağlar. Fondaki para miktarının yetersiz kalması durumunda, katılımcılardan ilave para alınır. Fondaki paranın fazla gelmesi durumunda, bu miktar katılımcılara iade edilir (www.tekafulsigorta.com, 17 Haziran 2018’de erişildi).

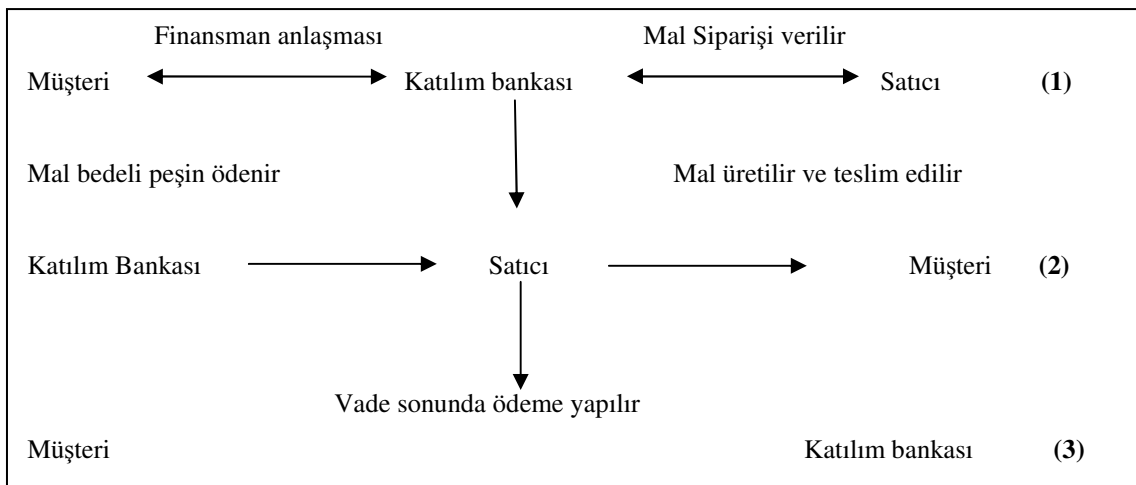
Tekafül sigortada, katılımcılardan alınan paralarla oluşan fon ile tekafül sigorta şirketinin sermayedarlarının paralarını yansıtan fonlar farklı farklı tutulur. En önemli husus; Tekafül’de, sigorta şirketi tarafından İslami şartların dışında bir finansal yatırım yapılmaması gerektiğinin unutulmamasıdır. Tekafül sigorta’da faiz, aşırı risk alma, sözleşmede belirsizlik ve İslami olmayan yatırımlar kesinlikle olmamalıdır (www.tekafulsigorta.com, 18 Haziran 2018’de erişildi).

**Tablo 2.2:** Tekafül ile Geleneksel Sigortanın Farkı (Kaynak: Mustafa Haj Youssef 2017: 14-15)

Tekafül İslami Sigorta	Geleneksel Sigorta
Katılımcıların fonları karşılıklı yardım adı altında işlem görür.	Şirkete ödeme yapılır. Yani ticari faktörlere göre işlem yapılır.
Operasyonel mekanizma şeriat kuralları ile uyumlu olmalıdır.	Operasyonel mekanizma ulusal sigorta yönetmelik ve kurallarına göre olmalıdır.
Poliçe sahiplerine, elde edilen kârdan dağıtılır.	Poliçe sahipleri kârdan herhangi bir pay almazlar
Şirket, müteveli yönetici hem de girişimci görevi gören daha çok bir operatör gibidir.	Şirket ve poliçe sahibi arasındaki ilişkiler birebirdir.
Poliçe sahibi fonun tamamı poliçe sahiplerine aittir. Pay sahipleri tarafından sadece yönetilmektedir.	Tüm fonlar şirkete ait olmakla birlikte özel sigortalar için hissedarlar ve poliçe sahipleri arasında varlık ayrımı yapılır.
Operasyonel mekanizmalar ve ürünler şeriata uygun olmalıdır. (Şeri Denetleme Kurulu)	Operasyonel mekanizmalar ve ürünler gerekli ulusal kanunlara ve sigorta düzenlemelerine uygun olmalıdır.
Fonlarla faizsiz şeriat onaylı varlıklara yatırılır. Ayrıca gerekli yasal ve düzenlemelere uyulur.	Fonlarla herhangi bir varlığa yatırım yapılabilir. Bu yüzden ulusal yasa ve düzenlemelere uyulmak zorunludur.

#### 2.2.14. Selem

Bir mal üzerinde anlaşmaya varılan, bedeli önceden ödenmesi ve malın gelecekte belirli bir zamanda teslimini içeren bir sözleşme türü olan selem, İslamiyet'in ortaya çıktığı zamanlarda da biliniyordu. Çiftçiler hasat döneminde elde edecekleri ürünü mahsul ekimi zamanında satarak tohum ve gübre ihtiyacını karşılardı. Selem sadece buğday, arpa ve benzeri ürünlere özgü değildir. Her türlü misli yani fiziki malda selem kullanılabilir (Şahin 2007: 58).



**Şekil 2.9:** Selem Akdinin İşleyişi

Selemde önce, katılım bankası müşteri ile bir anlaşma yapar. Daha sonra katılım bankası satıcıya mal üretimi için sipariş verir. Katılım bankası bu malın ederinin tamamını satıcıya peşin öder ve malın mülkiyeti katılım bankasına geçer. Mal üretimi bittikten sonra, katılım bankası üretilen malın müşteriye teslim edilmesini sağlar (Özsoy 2012a: 185).

Selemde unutulmaması gereken en önemli husus, banka ile satıcı arasında bir sözleşme yapılıyorsa bu sözleşme esnasında kesinlikle malın cinsi, özellikleri, miktarı, fiyatı, teslim yeri ve teslim zamanının belirtilmesidir.



## III. BÖLÜM

### 3. İCÂRE VE LEASİNG YÖNTEMLERİNİN TANIMI, ÇEŞİTLERİ VE UYGULANIŞI

#### 3.1. İcârenin Tanımı

İcâre (İjarah); Arapçada tazminat, hizmet karşılığı ödene para, ödül, iade ya da tezgâh değeri anlamına gelen al-ajr kökünden türemiştir. Klasik fıkıh kitaplarında ijarah ile eş anlamlı olan kira, iktina ve istijar kelimeleri olarak da kullanılır. Varlık kiralama ya da mülk kiralama için ‘Kira’ terimi kullanılıyorken; Maliki alimler yük taşıma servisi, çobanlık ya da öğretmenlik gibi hizmet sözleşmeleri içeren durumlar için ‘İjarah’ terimini kullanmaktadır (Ahmed Badri Abdullah: 77).

İcâre ile ilgili Kuranı Kerim’de birkaç ayetin bulunduğu Kur'an, Sünnet ve ijma tarafından onaylanmıştır (el-Kahf, 77: el-Kayılar, 26: el-Talaq, 65-6). İjarah uygulamasını geçmiş dönemdeki peygamberlerde kullanmışlardır (Ayup 2016: 28).

İslam Ansiklopedisine göre İjarah; İslâmi borçlar hukukunda menfaatin belli bir ücret karşılığında malın devredilmesini konu alan, günümüzde kira, iş ve kısmen de istisnâ akdine karşılık gelen akittir. Bununla birlikte icâre, daha çok beşerî karşılıklar için kullanılan ücret ve manevi karşılıklar için kullanılan ecir kelimeleriyle eş anlamlı olan icâre, sözlükte “iş karşılığı verilen şey, amelin karşılığı” demektir. Diğer yandan ijarah, daha yaygın biçimde “kiralamak” anlamında kullanılır. Terim olarak ise, “türleri ve miktarları belli olan bir malı, belli bir bedel karşılığında satmak ve süresi sona erince ya o malı geri almak veya icâreyi yenilemek” anlamına gelmektedir (Yardımcıoğlu 2016: 228).

Katılım bankacılığında yaygın olarak kullanılan icâre; belli bir kira bedeli karşılığında ve genellikle sermaye şeklindeki malların kullanım hakkının müşteriye verilmesidir. Kiralanacak olan malın (makine, araç, bina vb.) vade, fiyat ve kira konusu sözleşmede belirlenir. Banka satıcıdan bedelini peşin ödeyerek aktif varlığı satın alır ve söz konusu malı müşterisine kiralar. Kiracı, kira bedellerini sözleşmede belirlenen taksitler halinde öder ve sözleşmede belirlendiği takdirde malın mülkiyeti, kiralama döneminin sonunda kiracıya geçer (Kılınç 2014b: 62).

İcâre sözleşmesi kendine özgü birtakım özelliklere sahiptir. Bunlara kısaca değinecek olursak;

- Helal (İslam'da bir şeyin kullanılmasına, satılmasına ve satın alınmasına izin verilmesi) varlıklar hedeflenmelidir. Ev, araba ya da makine icârenin konusu olabilir.
- İcâre sözleşmesinin düzenlenmesi sırasında eğer varlıklar mevcut değilse sözleşme yapılamaz.
- Bir birey, İslami şartlara uymayan hiçbir varlığı veya mülkü kiralayamaz, varlığın İslam esaslarına uygun olması gerekir.
- Sözleşmede, sözleşmenin ne zaman biteceği belirtilmelidir (İsmayilov 2012a: 21).



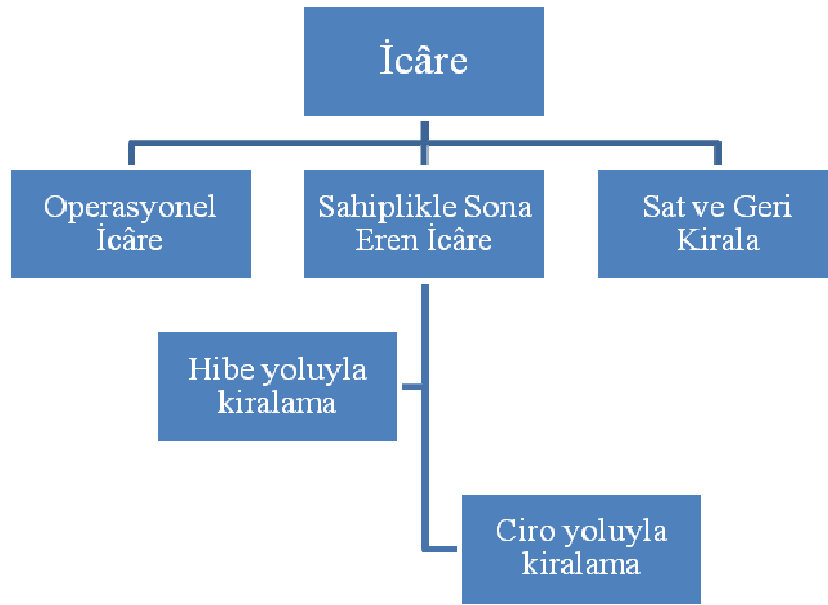
**Kaynak:** <http://www.tkbb.org.tr/>, 19 Haziran 2018'de erişildi.

**Şekil 3.1:** İcârenin İşleyişi

İcâre (İjarah) yöntemi ilk olarak 1950'lerde İngiltere ve ABD'de uygulanmaya başlamıştır. Orta vadeli finansman ihtiyacının karşılanması düşüncesinden doğmuştur. İslami bankacılığın murabahadan sonra en yaygın ve etkili biçimde kullandığı yöntemlerden biridir (Dikkaya ve Kutval 2014g: 46).

### 3.2. İcârenin Türleri

İcâre sözleşmeleri birbirinden farklı özellikleri gereği kendi içinde üç başlık altında toplanabilir. Bunlar Operasyonel kiralama, İjarah Muntohia Bitamleek (sahiplikle sona eren kiralama) ve yine icârenin farklı bir uygulaması olan Sale and Leaseback (Sat ve Kirala) işlemidir.



**Şekil 3.2:** İcârenin Türleri

#### 3.2.1. Operasyonel İcâre (Al-ijarah ‘ain)

Kiralanan varlıkların dönem sonunda kiracıya devredilmediği, basit bir icâre sözleşmesidir. Bu tür sözleşmelerde, kira sözleşmesi bittiğinde mal kiracıya geçmez ve mal bankaya geri döner, banka da bu malı başka şahıslara kiralayabilir. Kiralama dönemi boyunca genellikle maliyeti üstlenen mal sahibinin mülkiyeti atıl varlıktır. Eğer varlık sigortalıncaksa, kiralayan veya kiracı malı sigorta ettirebilir fakat maliyeti kiraya verene aittir (Ayub 2016a: 30).

Bununla birlikte, kira kontratının kira sözleşmesinde belirtilip belirtilmediği ve bu durumun sabit veya değişken miktarlarda olabileceği durumlarda söz konusu maliyet, kira sözleşmesinin hesaplanmasında dolaylı olarak dikkate alınabilir. Eğer

kiralık araç ödenmemiş ya da günü geçmişse kiralayan, kiracıya herhangi bir kira ödemesi ile alakalı bedel isteyemez. Ancak, bazı durumlarda kiracının ek bir ödeme yapması gerebilir (Ayub 2016b: 30).

Operasyonel kiralamada banka için durgunluk ve azalan talep riski bulunmaktadır. Operasyonel kiralama kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlardan ilki özel veya belirli bir kira sözleşmesidir, yani birinin gösterebileceği gayrimenkul veya diğer varlıkların kiralanması işlemidir. Diğeri ise, borç üzerine açılan kira sözleşmesidir, yani bir aracı (örneğin gemi) kesin olarak anlaşmazlığı açık bir şekilde tanımlayan yükümlülükler konusunda kararlaştırılan şartname ile belirlenen fayda kira sözleşmesidir (<https://www.albaraka.com>, 9 Temmuz 2018'de erişildi).

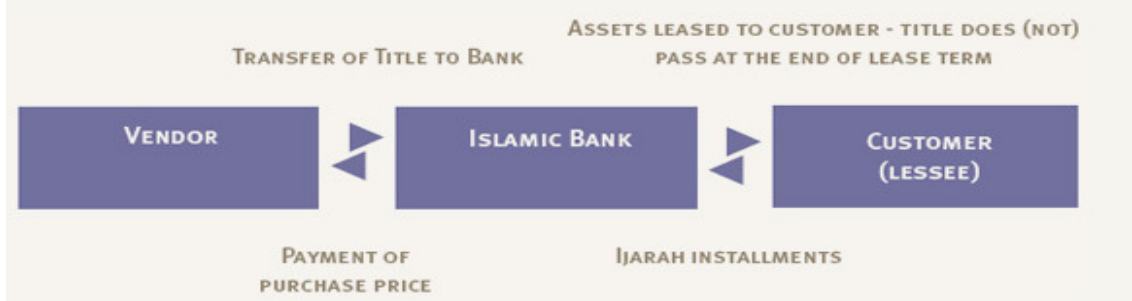
### 3.2.2. Sahiplikle Sona Eren İcâre (İjarah Muntohia Bitamleek )

Finansal kiralamaya benzeyen, modern İslami bankacılıkta kullanılan icâre sözleşmelerinin bir türüdür. İjarah Muntohia Bitamleek kira sonunda mülkiyetin hiçbir ek ücret ödmeden kiracıya devredildiği modern bir sözleşme türüdür (Islamic Leasing Is On The Rise:2).

Bankanın kira bedeli üzerinden anlaşmaya vardığı müşterinin ihtiyaç duyduğu varlığı satın alıp kiraya verdiği bir tür sözleşmedir. Bu yöntem, normal icâreden farklıdır. İMB'de, müşteri belirli bir dönem sonunda sahipliği elde etme gibi bir opsiyon içerir. Banka bunun yanında müşteri ile satışa ve uzun vadeli finansal kiralama anlaşması yapabilir. Banka müşteriden varlığı satın alır ve İMB adı altında uzun vadeli finansal kiralama işlemi yapar. Kiracının kiraya verilen varlığı elde etme durumu satış sözleşmesinde öngörüldüğü gibi, kiralama döneminin sonunda veya toplam kiralama dönemi boyunca yerine getirilebilir. Satın alma işlemi müşteri (Kiracı) için zorunludur (Yardımcıoğlu 2016a: 229).

İjarah Muntohia Bitamleek sözleşmesinin üç ana unsuru vardır. Bunlar; teklif ve kabul, iki taraf yani kiralayan olarak banka (kiralanan varlığın sahibi) ve kiralayan

olarak müşteri (kiralanan varlığın hizmetlerini alan taraf), kira bedelini ve hizmeti içeren icâre sözleşmesinin amacıdır.



**Kaynak:** <https://www.albaraka.com>, 14 Temmuz 2018'de erişildi.

### Şekil 3.3: İjarah Muntahio Bitamleek'in işleyişi

- Müşteri, Banka'ya ihtiyacı olan varlığın finansmanı için başvurur.
- Banka kiralama için gerekli olan işlemleri başlatır. Banka satıcıdan sahiplik unvanını alır.
- Banka satıcıya ödeme yapar.
- Banka varlığı müşteriye kiralar.
- Müşteri sözleşmeye göre periyodik olarak ödemelerini gerçekleştirir.
- Varlığın mülkiyeti anlaşmada belirtilen şartlara göre kiracıya devredilir.

IMB mülkiyet devri yöntemine göre ikiye ayrılır:

*Hibe yoluyla kiralama:* Ek ödeme yapılmadan yasal mülkiyetin kiracıya devredildiği uygulamadır. Hibe tipi IMB olarak da adlandırılan bu finansal kiralama İslami bankalar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu hibe koşullu ya da koşulsuz olabilir. <https://www.investment-and-finance.net/islamic-finance/tutorials/types-of-ijarah.html> 1.09.2018'de erişildi).

*Ciro yoluyla kiralama:* Bu tür icârede, kira sözleşmesi, kiraya veren kişinin dönem sonunda kiracıya mal satacağına dair bir anlayışla yürütülür. Bu satış bazlı transfer çeşitli şekillerde olabilir:

- Kiralamanın sonunda kanuni mülkiyetin devredilmesi yoluyla,
- Kira sözleşmesinin sona ermesinden önce yasal tapu devri yoluyla yapılan kiralama, kalan kira taksitlerine (kira bedeli) denk olan bir fiyat ödenir.



- Kiralanan malın yasal unvanının tedrici devri yoluyla yapılan kiralama şekli (<https://www.investment-and-finance.net/islamic-finance/tutorials/types-of-ijarah.html>, 14 Temmuz 2018’de erişildi).

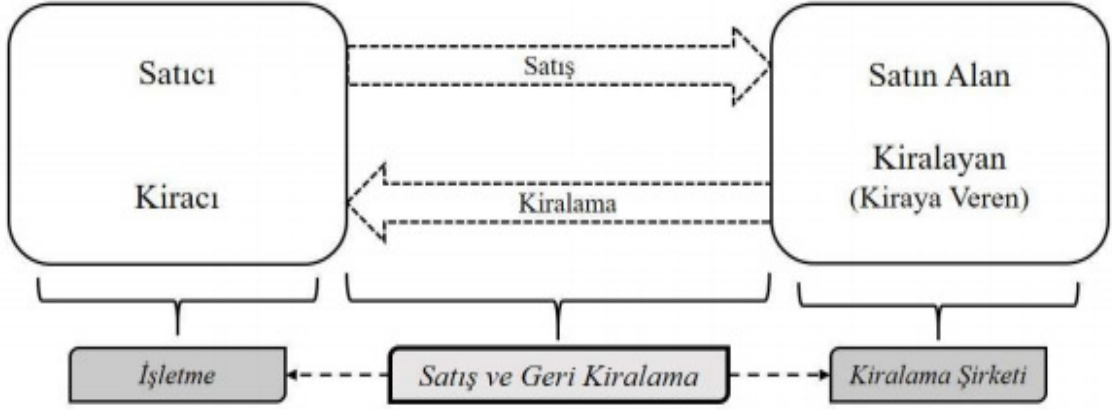
İjarah Muntohio Bitamleek ile genel icâre arasındaki en belirgin fark, IMB uygulamasında mülkiyetin kiracıya geçmesi, icâre yönteminde ise, mülkiyetin kira dönemi sonunda tekrar bankaya geri dönmesidir. Ülkemizdeki katılım bankacılığında bu iki sistem de uygulanmaktadır.

### 3.2.3. Sat ve Geri Kirala (Buy and Leaseback)

Finansal kiralama işlemlerinin farklı bir uygulaması olan ve kiralama şirketlerinin çoğunlukla esas faaliyet konusuna girmeyen bu uygulama “satın alma ve geri kiralama” (buy and Leaseback) şeklinde tanımlanır. Burada, nakdi finansmana ihtiyacı olan yatırımcıdan sahip olduğu makine, teçhizat veya binayı finansal kiralama şirketi tarafından peşin parayla satın alır ve aynı zaman diliminde yatırımcıya geri kiralar. Böylece, müşteri ihtiyacı olan nakde kavuşur ve bunu taksitler hâlinde şirkete geri öder. Finansal kiralama şirketi aslında bu şekilde müşteriye bir bankacılık muamelesi yapar ([http://www.akademiktisat.net/calisma/banka\\_finans/faizsiz\\_bankacilik\\_mfeken.htm](http://www.akademiktisat.net/calisma/banka_finans/faizsiz_bankacilik_mfeken.htm) 14 Temmuz 2018’ de erişildi).

İslâmî literatürde “İyne Satış” olarak adlandırılan bu uygulama Katılım Bankaları açısından tamamen muvazaalı bir nakdi kredi işlemidir. Bu yüzden bunu yapacak olan şirketlerin şeriat kuralları dışına çıkmaması gerekir.

İyne satışı; satılan bir malı, satış bedelinden daha ucuz bir fiyatla geri almak, anlamına gelir. Bu muamele, nakde ihtiyacı olan kişinin ödünç para alırken başvurduğu bir yoldur, amaç satın akdi içinde faizi gizlemektir. Örneğin; ödünç para verecek olan kimse, ödünç isteyene, bir malını, meselâ 100 bin liraya, üç ay vade ile satıp, aynı kişiden peşin 80 bin liraya geri alır. Bu akit sonucunda, ilk satıcı, ilk alıcıya 80 bin lira öder ve üç ay sonunda ise, ondan 100 bin lira alır (<http://www.ilimdunyasi.com/cagdas-ekonomik-problemlere-islami-yaklasimlar/iyne-satisi/> 14 Temmuz 2018’de erişildi).



**Şekil 3.4:** Buy and Leaseback işleyiş şeması (Güneş, Cavlak ve Cebeci 2017:37)

Bu uygulamanın Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nca yasaklanması nedeniyle başlangıçta ülkemizde uygulama alanı bulamamıştır, fakat 28 Mayıs 2008 tarihinde hükümetçe getirilen düzenlemeyle önü açılmıştır. Yasaklanmasında:

- İşlemin temelinde ikili bir ilişkinin bulunması,
- Malı kiralayacak olan tarafın aynı zamanda malın üreticisi ya da sahibi konumunda olması,
- Sahibi bulunulan malın önce kiralayana satılması daha sonra ondan tekrar kiralanmasının kamuoyunu yanıltıcı vasıfları bünyesinde barındırması gibi durumları sebep göstermişlerdir (Celebcioğlu 2017: 95).

Günümüzde sektörden gelen talepleri karşılamak adına bu yöntem İslami Finans kurumlarınca diğer kiralama işlemlerine bir alternatif olarak kullanılmaktadır. İslam hukuku kaynaklarına daha detaylı bakıldığında bu uygulamanın, oldukça tartışmalı ve henüz karara varılmamış konular arasında bulunduğu fakat az sayıda İslam âlimince kabul edildiği gözlemlenmiştir (Celebcioğlu 2017a: 95).

### 3.3. Katılım Bankacılığında İcârenin Uygulanışı

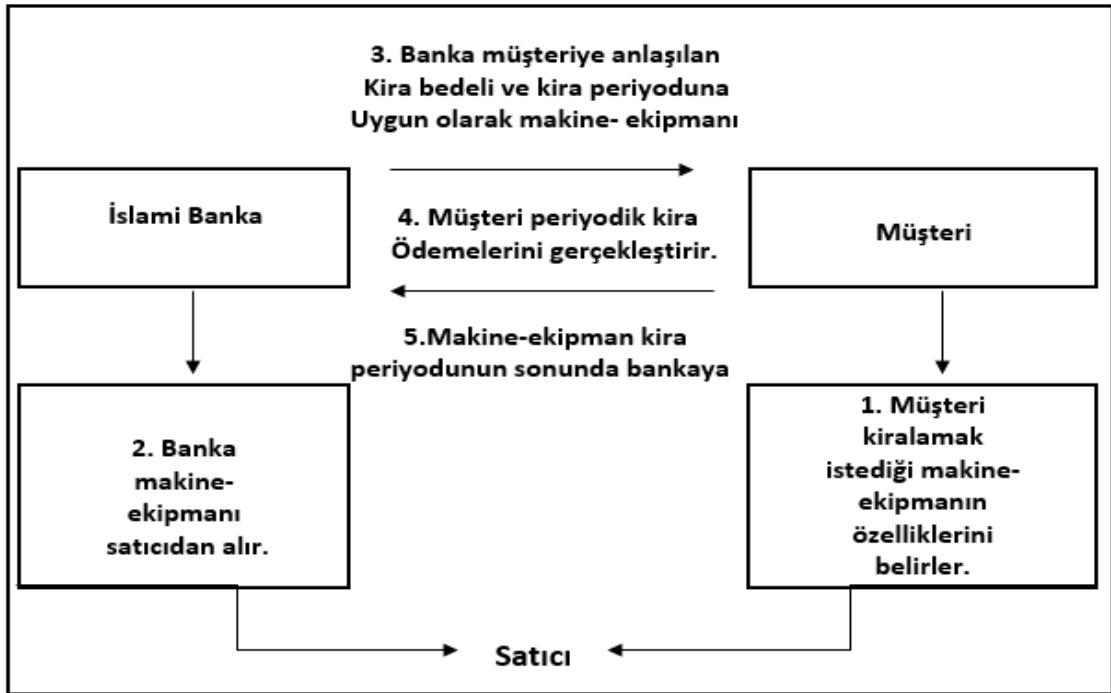
İcâre olayı icâre sözleşmeleri ile ortaya çıkar. İcâre sözleşmesi; “Kiralayan ve kiracının talebiyle üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın alınan veya başka bir yolla temin ettiği, daha önce mülkiyetinde var olan bir malı her türlü faydayı sağlamak

üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını sağlayan sözleşmedir (Mücahitoğlu 2015: 37).

Bir kiralama sözleşmesinin geçerli sayılabilmesi için aşağıdaki şartlardan birini sağlamış olması gerekir.

- Kiralama süresinin sonunda mülkiyetin kiracıya devredilmesinin öngörülmesi olması,
- Kiracının kira süresinin bitiminde malı o günkü değerinden daha az bir değerle satın alma hakkının olması,
- Kira mühletinin malın ekonomik ömründen en az yüzde sekseni kadar olması veya sözleşme kapsamında ödenecek kira bedellerinin sözleşme günündeki değerleri toplamının, malın güncel değerinin yüzde doksandan daha fazla olması (Mücahitoğlu 2015a: 39).

Finansal kiralama sözleşmelerine konu olan varlıklar; Kâra ulaşım araçları, hava ulaşım araçları, deniz ulaşım araçları, iş ve inşaat makinaları, tıbbi cihazlar, tekstil makinaları, elektronik ve optik cihazlar Basın-yayın donanımları, büro ekipmanı ve gayrimenkullerdir.



Şekil 3.5: İcâre sisteminin uygulanışı (Yardımcıoğlu 2016:228)

İcâre sürecinde;

1. Müşteri icârenin peşin alım gücünü de kullanarak satıcı firma ile yatırım malının fiyatı, ödeme ve teslim koşulları konusunda anlaşır.
2. İslami banka, müşterinin ekonomik durumuna uygun ödeme planını hazırlayıp başvuru formuyla birlikte müşteriye verir.
3. Müşteri, kredi işlemlerini başlatmak için evraklarını tamamlayıp İslami bankaya iletir.
4. İslami banka evrakları aldıktan sonra kredi incelemesini yapar. Sonuç ve kredi kullanım koşulları hakkında müşteriye gerekli bilgileri verir.
5. Müşteri ile gerekli anlaşma sağlandığında finansal kiralama sözleşmesi hazırlanır ve noterde imzalanır.
6. Müşteri yatırması gereken tutarlar varsa İslami bankaya yatırır (peşinat, masraflar vb.)
7. Operasyonel süreç ve tüm satın alma işlemleri İslami banka tarafından yapılır.
8. İslami banka, sözleşmesi yapılan malın malı kira dönemi sonunda sembolik bir bedelle müşteriye devreder (<https://www.albaraka.com.tr/leasing1.aspx>, 02 Kasım 2018 tarihinde erişildi).

**Tablo 3.1:** İslami bir bankaya ait icâre sözleşmesinin kira ödeme planı

<b>Proje Tarihi</b>	21.03.2013	<b>Şube</b>	*****
<b>Proje Kâr oranı</b>	32.22%	<b>Müşteri No</b>	*****
<b>Proje Borçlanma Para Cinsi</b>	***	<b>Proje No</b>	-
<b>Sözleşme Süresi</b>	-	<b>Ortalama Vade Gün Sayısı</b>	1160
<b>Malın Kiracıya Devir Bedeli</b>	1 TL (Bir Türk lirası)		
<b>İktisadi Kıymete Esas Rayiç bedel</b>	Ek bir sözleşme ile belirlenecektir		
<b>Kullanılan Fon Tutarı</b>	*+1.-***		*-1*++
<b>Kâr Payı Tutarı</b>	*+2.-***		*-2*++
<b>%1 Kira KDV si</b>	*+3.-***		*-3*++
<b>Peşinat (KDV dâhil)</b>	*+4.-***		*-4*++
<b>Toplam Taksit Tutarı</b>	*+5.-***		*-5*++

### KİRA ÖDEME ÇİZELGESİ (TAHİMİNİ)

KİRA NO	KİRA ÖDEME TARİHİ	KDV DÂHİL TOPLAM KİRA BEDELİ
0	PEŞİNAT (KDV DÂHİL)	*+4
1	26.04.2013	7.915,00
2	26.05.2013	7.915,00
3	26.06.2013	7.915,00
4	26.07.2013	7.915,00
5	26.08.2013	7.915,00
6	26.09.2013	7.915,00
7	26.10.2013	7.915,00
8	26.11.2013	7.915,00
9	26.12.2013	7.915,00
10	26.01.2014	7.915,00
11	26.02.2014	7.915,00
12	26.04.2014	7.915,00
13	26.04.2014	7.915,00
14	26.05.2014	7.915,00
15	26.06.2014	7.915,00
16	26.07.2014	7.915,00
17	26.08.2014	7.915,00
18	26.09.2014	7.915,00
19	26.10.2014	7.915,00
20	26.11.2014	7.915,00
21	26.12.2014	7.915,00
22	26.01.2015	7.915,00
23	26.02.2015	7.915,00
24	26.03.2015	7.874,41
	TOPLAM	*+6

Yukarıda belirtildiği gibi icâre sözleşmelerinde sözleşme yapıldıktan sonra kiracı bankaya belirlenen taksitler halinde ödemesini yapar. Kiralama dönemi sona erdiğinde sembolik bir bedelle banka malı kiracıya devreder.

#### 3.4. Geleneksel Bankacılıkta Leasingin Tanımı ve Uygulanışı

Leasing Amerika kökenli bir kelimedir. Leasingin ortaya çıkmasına; 1930'da Amerika'da yaşanan büyük ekonomik bunalım sebep olmuştur. Bu ekonomik bunalımda insanlar finansal güçlük yaşamış ve leasinge başvurmuşlardır. "Leasing" kelimesi sözlükte "kira" veya "ürün kirası" anlamına gelir (Günay 2013: 2).

Fabrika ve ofis binaları, imalat makineleri, iş ve inşaat makinaları, kara, deniz ve hava taşıtları gibi yatırım mallarının elde edinilmesinde kullanılan ve orta ve uzun vadede yatırım kredisi vererek müşteriye kolaylık sağlayan sözleşme türü finansal

kiralama olarak bilinmektedir. Finansal kiralamanın en önemli özelliği, kira süresince malın hukuki mülkiyetinin finansal kiralama şirketinde kalması, kiralama konusu malın her türlü riskinin ve faydasının kiracıya ait olmasıdır (<https://www.fkb.org.tr/sectorler/finansal-xkiralama/>, 02 Kasım 2018 tarihinde erişildi).

Taşınır veya taşınmaz mallar leasinge konu olabilir. Fakat patent hakkı, fikri haklar ya da bilgisayar yazılımı gibi maddi olmayan ürünler için leasing yapılmamaktadır. Bir malın leasing olabilmesi için o malın;

- ✓ Bağımsız olması gerekir yani bir diğer malın bütünleyicisi ya da bir parçası olmaması gerekir.
- ✓ Malın üzerinden amortisman ayrılabilmesi gerekir.
- ✓ Hammade, ara malı veya kullanıldığında tüm özelliklerini yitiren bir mal olmaması gerekmektedir (Coşkun 2010: 123).

Leasinge konu olabilecek mallar; Amortisman tabi her türlü yatırım malı, makine ve ekipmanlar, gayrimenkuller, kâra ulaşım araçları, hava ulaşım araçları, deniz ulaşım araçları, iş ve inşaat makineleri, tıbbi cihazlar, tekstil makineleri, turizm ekipmanı, elektronik ve optik cihazlar, basın-yayın donanımları, büro ekipmanları leasing konusu olabilmektedir (<http://www.istekobi.com.tr>, 03 Kasım 2018'de erişildi).

Leasing sözleşmesinde;

- Kiracı ya da satıcı leasing firmasına kredi başvurusunda bulunur.
- Leasing firmasının kiracıya kredi tahsisinden sonra finansal kiralama sözleşmesi imzalanır.
- Kiralanan mal ya da ekipman, satıcı tarafından kiracıya teslim edilir.
- Leasing firması satıcıya malın bedelini öder.
- Kira bedelleri kiracı tarafından leasing firmasına ödenir.
- Bakım ve satış sonrası hizmetler satıcı tarafından yapılır ve bu hizmetlerin bedelini kiracı öder.
- Vade sonunda sembolik bir bedel karşılığı fatura kesilerek mülkiyet kiracıya devredilir (<http://www.halkleasing.com.tr/>, 11 Kasım 2018'de erişildi).

**Tablo 3.2:** Leasing sözleşmesi örneği

KİRACI	**
Adı Soyadı / Ticari Ünvanı	**
Kanuni Adresi	**
Ticaret Sicil No/Yer (İl/İlçe)	**
Vergi Dairesi ve Nosu/TC Kimlik No	**
Tel ve Fax No :	**
E-Mail Adresi	**

**MÜTESELSİL KEFİL / KEFİLLER :**

Adı Soyadı / Ticari Ünvanı	Kanuni Adresi	E-mail Adresi	Ticaret Sicil Yeri ve No	Vergi Daire/No / T.C Kimlik No

**SATICI ADI ve KİRALANANLAR:** Özel Şartlar EK:2 de yer alan Proforma Faturalar,

Ödeme Planı	Satıcı Adı	Adet	Model Yılı	Mal Bedeli	Durumu

**KİRALANANIN YERİ VE RİZİKO ADRESİ:**

Ödeme Planı No	Adres

**TEMİNATLAR:****SÖZLEŞME DEVİR BEDELİLERİ (KDV DAHİL):**

Ödeme Planı	Kira Süresi	Devir Bedeli

**KİRA DÖNEMİ BAŞLANGICI (KDB):**

Ödeme Planı	Kira Dönemi Başlangıcı

**KİRA BEDELİ ÖDEME YERİ:** Kira Bedelleri (KDV Dahil) Kiralayanın Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. \_\_\_\_\_ Şubesi nezdindeki \_\_\_\_\_ no'lu \_\_\_\_\_ Birimi hesabına yatırılır.

**TEMERRÜT FAİZ ORANI (YILLIK) :** TÜRK LİRASI % \_\_\_\_\_, EURO % \_\_\_\_\_, AMERİKAN DOLARI % \_\_\_\_\_,

**SİGORTA:** Kiracı, işbu sözleşme hükümleri uyarınca, sözleşme süresince ekipmanların sigortasının kiralayana tarafından yaptırılmasını ve bu şekilde yaptırılan sigortalara ilişkin tüm primleri ödeyeceğini kabul, beyan ve taahhüt etmiştir.

**KİRALANANA VE KİRACIYA İLİŞKİN TAAHHÜTLER:** Kiracı, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu ve iş bu sözleşme ile bilcümle ekleri hükümleri çerçevesinde kiraladığı bulduğu ekipman ve teçhizatı, işletmenin işteğal konusu ve faaliyetleri ile doğrudan ilgili olarak mal ve/veya hizmet üretiminde kullanacağını kabul, beyan ve taahhüt eder.

**Tablo 3.2 (devamı):** Leasing sözleşmesi örneği

Kiracı, kiralayan ile arasında yapılan ve yapılacak olan tüm işlemlerde, talep aşamasında kalmış olsa bile, kendi nam ve hesabına hareket ettiğini ve/veya edeceğini, bir başkası hesabına işlem yapmadığını, yapılmayacağını, kiralayan tarafından ilgili mevzuatın gerekleri hakkında bilgilendirildiğini ve böyle bir durum olması veya 5549 sayılı Kanun'a ve/veya bununla ilgili yürürlükteki mevzuata herhangi bir aykırılığın olması halinde ise kiralayana yazılı bildirimde bulunacağını beyan ve taahhüt eder.

Kiracı, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki 5549 sayılı Kanun gereğince kiracı, kiralayana vermiş bulunduğu kimlik, adres ve ortaklık yapısına ilişkin bilgilerde herhangi bir değişiklik olduğunda, değişiklikleri en geç 1 ay içerisinde kiralayana bildireceğini beyan ve taahhüt etmektedir.

Yasal uyarı: Finansal kiralama sözleşmelerinin düzenlenmesi sırasında kendi adına ve fakat başkası hesabına hareket eden kimse, bu işlemleri yapmadan önce, kimin hesabına hareket ettiğini yazılı olarak bildirmediği takdirde 5549 sayılı Kanun uyarınca 6 aydan 1 yıla kadar hapis veya 5000 güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

**KİRALAMA BEDELLERİNİN HESAPLANMASINDA ESAS ALINAN MALİYETİN KAPSAMI:** Mal Bedeli + KDV

**KİRALAMA BEDELLERİNİN HESAPLANMASINDA ESAS ALINAN MALİYETİN TUTARI:**

	Toplam Tutar	PB	Proforma Kuru	Teklif Kuru	Ödeme Planı PB	Ödeme Planı Değeri
Ödeme Planı No:						
MAL BEDELİ						
KDV %0						
TOPLAM						
KİRALAMAYA BAZ MALİYET						



**Tablo 3.3:** Leasing Sözleşmesine Ait Örnek Ödeme Planı

_____NO'LU _____ ÖDEME PLANI	FİNANSAL	KİRALAMA	SÖZLEŞMESİNE	AİT
Dönem	KDV Hariç Kira Tutarı	KDV Dahil Kira Tutarı	Döviz Türü	
KDB + 1 Ay				
KDB + 2 Ay				
KDB + 3 Ay				
KDB + 4 Ay				
KDB + 5 Ay				
KDB + 6 Ay				
KDB + 7 Ay				
KDB + 8 Ay				
KDB + 9 Ay				
KDB + 10 Ay				
KDB + 11 Ay				
KDB + 12 Ay				
<b>Toplam</b>				

\*Toplam kiralama bedeli K.D.V hariç \_\_\_\_\_ ( Yazı ile)

\*Toplam kiralama bedeli K.D.V. dahil \_\_\_\_\_ ( Yazı ile)

Yukarıda belirtilen maliyet kalemleri ve maliyet tutarları asgari tutar ve kalemlerden ibaret olup, ödeme planına esas toplam tutar (kiralamaya baz maliyet) buna göre belirlenmiştir. Ayrıca;

**Masraf kalemleri** \*Yönetim Gideri \_\_\_\_\_ olup, Kiracı tarafından nakden ve defaten peşin olarak ödenecektir.

\*Noter Masrafı \_\_\_\_\_ olup, Kiracı tarafından nakden ve defaten peşin olarak ödenecektir.

\*İthalat masrafları, Kiracı tarafından nakden ve defaten peşin olarak ödenecektir ([http://www.ziraaTLeasing.com.tr/files/ZIRAAT\\_LEASING/pdf/ithalislemfinansalkiramalamasozlesmesi.pdf](http://www.ziraaTLeasing.com.tr/files/ZIRAAT_LEASING/pdf/ithalislemfinansalkiramalamasozlesmesi.pdf) 24.11.2018'de erişildi).

Yukarıdaki leasing sözleşme örneğinde görüldüğü üzere iki taraf arasında anlaşma sağlandıktan sonra belirli periyotlar halinde ödemeler gerçekleşir. Dönem sonu belli bir miktar ödeyerek kiracı malı satın alır.

### 3.4.1. Kiralama İşleminin Avantaj ve Dezavantajları

**Tablo 3.4:** Kiralama İşleminin Avantaj ve Dezavantajları

Avantajları	Satın Alma	Leasing
KDV Avantajı	×	✓
Amortisman	✓	×
Hurda değeri	✓	✓
Yatırım indirimi ve Teşvikler	✓	✓
Yabancı Sermayeden yararlanma	✓	✓
Teknoloji ithaline izin verme	✓	✓
%100 finansman sağlama	×	✓
Ödemelerde Esneklik	×	✓
Enflasyon Etkisi	×	×
Firmanın kredi imkânlarının saklı kalması	×	✓
Malın mülkiyetine sahip olma	✓	✓
Vergi, resim ve Harç Muafiyeti	×	✓

**Kaynak:** <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/05a/03.htm>, 13 Ekim 2018’de erişildi.

- Tabloya bakılarak avantajlar ve dezavantajlar incelendiğinde leasing’te KDV avantajı olduğu görülmektedir. Yani bir mala yatırım yapan müşteri o malı satın aldığı anda %18 veya %8 KDV öderken leasing yapan müşteri %1 KDV oranından yararlanır.
- Bir mal satın alındığında, o mala amortisman uygulanıp vergi tasarrufu sağlanabilirken leasing’te bu uygulama yapılamamaktadır. Leasing’deki kira ödemeleri gider olarak kabul edilmektedir.
- Leasing’te hurda değerinden faydalanma vardır fakat sözleşme imzalanmadan önce şartlarda belirtilmesi gerekir, aksi takdirde kiracı hurda değerinden faydalanamaz.
- Leasing yoluyla elde edilen bir mal teşvik tedbirlerinden yararlanabilir yani vergi harç vb. durumlardan muafır.
- Yabancı sermaye sahipleri, herhangi bir ülkeye geldiklerinde o ülkede yatırım yapmak yerine işletmecilik yapmayı tercih edebilmektedir. Yabancı sermayenin gelişini, leasing yoluyla yurt dışından her türlü makine ve teçhizatın getirilmesi hızlandırabilir. Bu sayede ülkede birtakım riskler nedeniyle arzu edilen seviyede yatırım yapmaktan çekinen yabancı sermayenin yatırımları daha güvenli hale gelir. Buradan anlaşılacağı gibi, leasing, bir ülkenin dış borçlanmaya gerek kalmadan, finansman sağlmasına yardımcı olur. Aynı şekilde, yurt içinden, leasing yoluyla fon sağlanması,

kaynak yaratıcı ek bir etki meydana getirebilir (<http://www.muhasabedersleri.com/dis-ticaret/leasing-2.html> 13.10.2018'de erişildi).

- Müşterinin bütün ithal alımlarında leasing firması devreye girer işlemleri kendisi yapar bu yerli alımlarda da geçerlidir. Kısaca leasing Operasyonel kolaylık sağlar.
- Yatırım yapmak isteyen bir müşteri kendi öz kaynaklarını kullanmadan malın tamamını finanse edebilir. Bu malın tüm masrafları buna dahildir. Normal satın almada bu geçerli değildir.
- Bir yatırımcı leasing işlemi yaptığında ödemelerini kendi nakit akışına göre düzenleyebilir ve bu imkânı sağlayan firmaya kira bedelini taksitler halinde öder.
- Leasing sözleşmeleri dolar kuru artmadığı ve ekonomik dalgalanma olmadığı sürece enflasyondan etkilenmez. Fakat dolar üzerinden imzalanan sözleşmelerde kurdaki dalgalanma kiracıya zarar verebilir.
- Bir müşteri kiraladığı malı sözleşme sonunda isterse mülkiyet hakkını belli bir tutar ödeyerek devralabilir.
- Leasing sözleşmesi yapan bir müşteri bu sözleşmeye bağlı vergi, resim ve harçtan muaf tutulur.

#### 3.4.2. İcâre Yöntemi ile Leasing Yönteminin Örnekler ile Karşılaştırılması

İcâre ve leasing yöntemleri birbirine benzemekte olup, icâre sözleşmeleri şeri kanunlara göre yapılırken, leasing sözleşmelerinde şeri kanunlar yoktur. İki uygulamayı da birer örnekle karşılaştıralım.

İcâre yöntemi örnek uygulama:

X şirketi A İslami Bankası ile 3 yıllığına bir ekipmanın kiralama işlemi için sözleşme imzalamıştır. A bankası X şirketine kiraya vereceği ekipmanı 60.000 \$ karşılığında, 2013 yılının ocak ayında satın almıştır. Banka ayrıca kira sözleşmesi bedeli 500 \$ gider hesaplamıştır. Kiralamaya ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. (Yardımcıoğlu 2016a: 231-232).

Ocak 2013 Yılındaki Ekipman Bedeli:	60.000 \$
31 Aralık 2015 Tarihinde Kiralanan Varlığın Değeri:	2.000 \$
Üçer Aylık Dönemlere İlişkin Kira Bedeli:	6.000 \$
Amortisman Değeri (Ekonomik Ömür Üç Yıldır):	4.000 \$
İkinci yılda yapılan harcamalar (Tahmini):	1.200 \$

Kiralama sözleşmesine ilişkin muhasebe kayıtları A İslami Bankası açısından yapılacaktır. Kiralama sonundaki hurda değeri %50'dir.

Çözüm: Amortisman (Tarihi Maliyet-Hurda Değeri) /Ekonomik Ömür 60,000-4,000) / 3 yıl = 18,666 yıllık değer

**Tablo 3.5: Kiralamaya İlişkin Başlangıç Kayıtları**

Duran Varlık (Ekipman)	60.000 \$	
Kasa		60.000 \$
Ekipmanın Satın Alınması	.....	
İcâre (Muntahia Bitamleek) Varlık	60.000 \$	
Duran Varlık		60.000 \$
Kiralanan Varlık.....	.....	
İcâreye İlişkin Doğrudan Gider	500 \$	
Kasa		500 \$
Kira Sözleşmesi Gideri.....	.....	

**İlk kira Bedeli Tahsilatı**

Kasa	6.000 \$	
Kira Geliri		6.000 \$
Döneme İlişkin Kira Geliri	.....	

**Yıl Sonu İşlemleri**

Kasa	6.000 \$	
İcâre Gelir / Kâr ve zarar		6.000 \$
2013 Aralık Taksiti.....	.....	
Kâr ve Zarar	18.666 \$	
Birikmiş Amortisman Karşılığı		18.666 \$
Yıllık Amortisman Tutarı.....	.....	
Kâr ve Zarar	167 \$	
İcâreye İlişkin Doğrudan Gider		167 \$
Amortismanla İlişkin Başlangıç Gideri.....	.....	

Leasing Örnek Uygulama:

(A) Şirketi Aktifinde 100.000 TL Bedelle Kayıtlı Bir Makineyi (B) Şirketine Aşağıda Belirtilen Şartlar Çerçevesinde Kiralamaktadır.

**Tablo 3.6:** Leasing Örnek Bir Uygulama

Sözleşme Tarihi	<b>01.06.2006</b>
Aktifte Kayıtlı Değeri	100.000 TL
Birikmiş Amortismanı	(-) 20.000 TL
Net Aktif Değeri	80.000 TL
Rayiç Bedeli	90.000 TL
Ödenecek Anapara (Bugünkü Değer)	90.000 TL
Ödenecek Faiz	40.000 TL
Anapara + Faiz Ödemesi Toplamı	130.000 TL
Faiz Oranı	%40
Peşinat	40.000 TL

\*Kiralama Dönemi 4 Yıl ve Aşağıdaki Şekilde Yılda Bir kez Ödemeli

Anapara Ödeme Tarihi	Ana Para Ödemesi	Faiz Ödemesi	Faiz+Anapara	K.D.V	KDV Dahil Toplam
01.06.2006	40.000	-----	40.000	7.200	47.200
01.06.2007	20.000	20.000	40.000	7.200	47.200
01.07.2008	15.000	12.000	27.000	4.860	31.860
01.08.2009	10.000	6.000	16.000	2.880	18.880
01.09.2010	5.000	2.000	7.000	1.260	8.260
<b>TOPLAM</b>	<b>90.000</b>	<b>40.000</b>	<b>130.000</b>	<b>2.400</b>	<b>153.400</b>

İcâre ve leasing uygulamaları birbirinden ayıran özelliklerin başında icâre yönteminde şeri kanunlar dikkate alınarak işlem yapılırken leasing te böyle bir durum söz konusu değildir. İcâre da kiralanan malın başına bir iş gelmesi durumunda zararı kirayı veren taraf karşılar (Bu zarar bilerek yapılmışsa kiracı öder). Leasing'te ise malın başına bir iş gelmesi durumunda zarar tamamen kiracıya aittir. İcâre da malın mülkiyeti kiraya veren tarafta kalır kiracıya bu mal emanet olarak verilir. Süre sonunda mal hibe ya da bağış olarak kiracıya devredilir (Yardımcıoğlu 2016b: 232).

## IV. BÖLÜM

### 4. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ, VERİ SETİ VE SINIRLILIKLARI

#### 4.1. Literatür

Mücahit (2015), çalışmasında Türkiye’de katılım bankalarının finansal kiralamadaki yeri ve diğer finansal kiralama şirketleriyle karşılaştırılmasını incelemiştir. Burada 2009-2013 yılları arasında bir inceleme yapılmıştır. Yıllar itibariyle finansal kiralama alacaklarını ve bunların katılım bankaları içinde yüzdelik dilimlerini, son olarak da yıllar itibariyle penetrasyon oranlarını tablolar halinde incelemiştir. Ayrıca, finansal kiralama verilerini tarım, hizmet ve sanayi şeklinde sektörel olarak gruplandırmıştır. Toplanan veriler sonucunda, finansal kiralamanın avantajlı bir yöntem olduğu ve bunun en belirgin sebebinin KDV indirimi olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında katılım bankalarında kullanılan finansal kiralamanın faizsiz olması sebebiyle diğer finansal kiralama işlemlerine göre daha avantajlı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Çalışmada herhangi bir ekonometrik analiz kullanılmamıştır.

Şit ve Şit (2013), Türkiye’de Finansal Hizmetler Sektörünün Gelişimi: Finansal Kiralama Örneği adlı makale çalışmalarında, 2008-2012 yıllarını kapsayan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada herhangi bir ekonometrik analiz yapılmamıştır. 2008 yılından 2012 yılına kadar finansal kiralama aktif büyüklükleri incelenmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir. Bu çalışmada Finansal kiralama sektöründe 2011 yılına kadar KDV avantajının kaldırılması sebebiyle ciddi oranda gerileme yaşadığı, daha sonra 2011’de geri gelen KDV avantajının finansal kiralamayı olumlu yönde etkilediği ve bu alanda ciddi bir artış yaşandığı gözlemlenmiştir.

Chhapra, Ahmed, Rehan ve Hussain (2018), çalışmalarında konvansiyonel bankalarda kullanılan leasing otomobil finansmanı ile İslami bankacılıkta kullanılan icâre otomobil finansmanı için karşılaştırmalı bir analiz yapmışlardır. Bu analizde anket yöntemi kullanmışlardır. Ankette, cevaplayıcı profilinin görülmesi açısından cinsiyet, yaş, din ve meslek gibi bölümler eklenmiştir. Bu anketi Pakistanlı mevcut ve potansiyel otomobil kullanıcılarına uygulamışlardır. Bu hazırlanan 170 anket formundan sadece 142 tanesi müşterilere uygulanabilmiştir. Daha sonra anket sonuçları üzerinde korelasyon, ANOVA ve regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda; Pakistan'da icâre otomobil finansmanının daha çok tercih edildiği görülmüş fakat tercih edilmesinin sebebinin din ile bir alakasının olmadığı sonucuna varılmıştır. Bir diğer sonuç ise yapılan bu ankette katılımcıların icâre otomobil finansmanı ile leasing otomobil finansmanı ayırımını çok fazla bilmedikleri saptanmıştır.

Nabee Mohomed (2014), Mauritius'ta İcâre: Farkındalık, tutumlar, icâre tercih kriterleri ve icârenin geleceği adlı çalışmasında anket yöntemi kullanmış daha sonra anket sonuçlarını SPSS programında analiz etmiştir. Bu anketin asıl amacı icâre ve leasing uygulamalarının anket yöntemiyle karşılaştırılmasıdır. Bu çalışmada toplam 250 kişiye anket uygulanmıştır. Anketler Mauritius'ta Müslüman ve gayri Müslümanlar üzerinde eşit bir şekilde uygulanmıştır. Anketlerin çoğunluğu erkekler tarafından cevaplanmıştır. Anket sonucunda gayri Müslüman kesimin icâre hakkında pek bir bilgileri olmadığı ve genellikle leasing kullandıkları sonucu çıkmıştır. Bunun yanında Mauritius'ta, icâre uygulamasının bilinçli ya da bilinçsiz leasing kadar kullanıldığı hatta bazen leasingi bile geçtiği görülmüştür. Bunun yanında genel manada icâre uygulamasının tercih edilmesindeki en önemli faktörün, dini inanç faktörü olduğu saptanmıştır.

Yapılan literatür araştırması sonucunda icâre yöntemi konusunda, ülkemizde akademik düzeyde yapılmış bilimsel çalışmaların son derece sınırlı sayıda olduğu gözlenmiştir. Aynı durum yapılan bilimsel araştırma makaleleri içinde geçerli olup, uluslararası literatürde de kapsamlı araştırmalara yeterli ölçüde rastlanılmamıştır. Bu nedenle, yapılan çalışmanın ilgili konuda ulusal ve uluslararası literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

## 4.2. Ekonometrik Analiz

Bu çalışmada öncelikle leasing ve icâre yöntemlerinin yıllar itibarıyla (2013-2017) elde edilen verileri üzerinden, karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Bu veriler üzerinden yapılan değerlendirmelerin istatistiksel bir temel üzerine inşa edilmesi ve anlamlı sonuçlar elde edebilmek amacıyla, veriler üzerinde bir takım ekonometrik analizler ve testler uygulanmıştır. Her iki yöntemin verilerine yönelik ayrı ayrı VAR, Eş Bütünleşme ve Granger Nedensellik analizleri yapılmıştır. Bu çerçevede, her iki yönteme ilişkin verilerin incelendiği araştırma döneminin kısıtlı olması, sınırlı sayıda ekonometrik analizin yapılabilmesi sonucunu doğurmuştur.

### 4.2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Türkiye’de geleneksel bankalarda kullanılan leasing yöntemi ile katılım bankalarında kullanılan icâre yönteminin, 2013-2017 yıllarını kapsayan finansal gelişiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu iki yöntem, birbiri ile karşılaştırılarak, elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar, nicel anlamda oldukça sınırlı sayıda olup, bu çalışmalarda yapılmış herhangi ekonometrik analize de rastlanılmamıştır. Bu çalışmada, leasing ve icâre yöntemlerinin finansal gelişimini incelerken, aynı zamanda bu gelişimi hangi makroekonomik değişkenlerin etkilediğini, ekonometrik analizlerle destekleyerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada üzerinde inceleme yapılan verilerin 2013 yılı itibarıyla ele alınmasının sebebi, 2013 yılından itibaren gerek ulusal makroekonomik göstergelerdeki belirsizliğin artması, gerekse uluslararası kaynaklı kur ataklarının gözlenmesidir. Ayrıca yerel siyasi ve ekonomik hareketliliğin sıkça gözlemlendiği, uluslararası ekonomik ve finansal gelişmelerin gelişmekte olan ekonomileri şiddetli bir biçimde sarstığı bir dönem olmasından kaynaklanmaktadır.

### 4.2.2. Çalışmanın Metodolojisi ve Veri Seti

Araştırmanın analiz kısmında, veri seti ve değişkenler hakkında bilgiler verilmiştir. Makroekonomik değişkenlerin, leasing ve icâre yöntemleri üzerindeki



etkilerini tespit edebilmek için çalışmada Durağanlık, Eş Bütünleşme, Granger Nedensellik, VAR yöntemleri kullanılmıştır.

VAR modeli yardımıyla, katılım bankalarında kullanılan icâre yöntemi ve geleneksel bankalarda kullanılan leasing yöntemi ile makroekonomik değişkenler (döviz kurları, GSMH, faiz oranları) arasındaki ilişki incelenmiştir. Böylelikle leasing ve icâre yöntemlerinin gelişmesinde makroekonomik değişkenlerin etkili olup olmadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada 2013-2017 yılları arasını kapsayan üçer aylık veriler kullanılmıştır. Bu verilerin 2013-2017 yılları arası toplanmasının ve analiz edilmesinin sebebi, 2013 yılından önceki dönemlerde hem leasing hem de icâre sektörüne ilişkin yeterli verinin olmamasıdır. Verilere sağlam bir şekilde 2013 yılı sonrasında ulaşılabilmektedir. Kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu, Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü, T.C. Merkez Bankası EVDS, Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve Finansal Kurumlar Birliği sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan bağımsız değişkenler döviz kurları, faiz oranları, GSYH olarak ele alınmıştır. Bağımlı değişken olarak leasing ve icâre yöntemlerine ilişkin veriler kullanılmıştır. Verilerin çalışmaya hazır hale gelebilmesi için enflasyondan arındırılmıştır.

#### 4.2.3. Vektör Otoregresyon (VAR) Modeli

Vektör Oto regresyon (VAR) modeli, makroekonomik değişkenlerin birbiri ile olan ilişkilerini incelemede ve modeldeki değişkenlerde ortaya çıkan rassal şokların diğer değişkenler üzerinde meydana getirdiği hareketli etkilerin analizinde kullanılmaktadır. Modelin en önemli özelliklerinden biri, değişkenleri eş anlı olarak analiz etmesidir. Bu modelde değişkenler değerlendirilirken içsel veya dışsal şekilde kategorize edilmemektedir (Sarıtaş, Genç ve Avcı 2018:191).

İktisadi ilişkiler arasındaki etkileşimin karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, eş anlı denklem sistemlerinin kullanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Analizin tutarlılığını önemli ölçüde etkileyen, iktisadi parametreler arasındaki karşılıklı etkileşimin doğal bir

sonucu olarak ortaya çıkan bağımlı ve bağımsız değişkenin tayini aşamasında karşılaşılan güçlüklerdir. Bu sebeple eş anlı denklem sistemlerinde, belirlenme problemini aşabilmek için bazen yapısal model üzerinde bazı kısıtlamalar yapılması gerekmektedir (Mucuk ve Alptekin 2008: 162).

Sims (1980) tarafından geliştirilen bu model Granger nedensellik testi modelini temel alır ve modelde iki içsel değişken varsa, bunların her biri hem kendi hem de diğer içsel değişkenin belli bir döneme kadarki gecikmeli değerleri ile ilişkilendirilir. Sims, yapısal modeldeki içsel-dışsal ayırımını eleştirir. Ayrıca bu ayırımın suni olduğunu belirtir. Basit bir regresyon modeli olarak  $Y_t^T$  ve  $X_t$  serilerini ele alacak olursak VAR modeli aşağıdaki gibi gösterilir.

$$Y_t = \alpha + \sum_{j=1}^m \beta_j Y_{t-j} + \sum_{j=1}^m \delta_j X_{t-j} + \varepsilon_{1t}$$

$$X_t = \alpha + \sum_{j=1}^m \theta_j Y_{t-j} + \sum_{j=1}^m \vartheta_j X_{t-j} + \varepsilon_{2t}$$

Burada  $\varepsilon_{1t}$  ve  $\varepsilon_{2t}$  hata terimidir. Denklemin sol tarafında olan  $\alpha$  sabit terim,  $m$  gecikme uzunluğunu ve  $j$  gecikme sayısını ifade eder.  $Y$ 'nin gecikmeli değerleri  $X$  değişkenini ve  $X$  in gecikmeli değerleri  $Y$  değişkenini etkilemektedir. Bu modelde denklemlerin sağ tarafında yalnızca gecikmeli değişkenler yer aldığından en küçük kareler yöntemi ile bulunacak değerleri tutarlı olacaktır (Akyüz 2018: 185). Bir VAR modeli kurulurken uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesi model için önem arz etmektedir.

VAR modelinde sonuç alabilmek için üç farklı yönteme başvurulur. Bu sistemde öncelikle serilerin durağan olup olmadıkları sınanır, akabinde Granger nedensellik testi, etki tepki analizi ve varyans ayrıştırma analizinden elde edilen bulgular değerlendirilerek varsayımları yapabilmektedir (Akan ve Kanca 2015: 11).

#### 4.2.3.1. Granger Nedensellik Testi

Granger, değişkenler arasındaki nedenselliği açıklayan basit bir test geliştirmiştir. Bu teste göre; modeldeki diğer terimler sabitken  $Y$  değerinin öngörüsü

X'in geçmiş değerlerinin kullanıldığı durumun, X'in geçmiş değerlerinin kullanılmadığı durumuna göre daha iyi tahmin edilip sonuç veriyorsa X değişkeni, Y değişkeninin Granger nedenidir (<http://www.ekolar.com/granger-nedensellik-testi/>, 27 Mayıs 2019'da erişildi).

İki değişken arasındaki sebep olma ilişkisi saptanırken aşağıdaki model kullanılır:

$$Y_t = \sum_{i=1}^n \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^n \beta_i X_{t-i} + u_{1t}$$

$$X_t = \sum_{i=1}^n \alpha_i X_{t-i} + \sum_{i=1}^n \beta_i Y_{t-i} + u_{2t}$$

Bu modelde hata terimleri olan  $u_{1t}$  ve  $u_{2t}$  birbiri ile ilişkisiz olduğu varsayılmaktadır. Böylelikle her iki denklemde değişkenlerin geçmişteki değerlerine bağlı olmasının yanında kendi geçmiş değerlerinin de bir fonksiyonudur. İki denklem arasında tek ya da çift yönlü nedensellik olabileceği gibi, değişkenler arasında bağımsız durumu da olabilir (Yılmaz ve Akıncı 2011:370).

#### 4.2.3.2. Etki Tepki Analizi

VAR modelinde uygun gecikme uzunlukları elde edildikten sonra etki-tepki analizi elde edilir.

Etki-tepki analizi, rassal hata terimlerinden birindeki bir standart sapmalık şokun, içsel değişkenlerin şimdiki ve gelecekteki değerlerine olan etkisini yansıtır. VAR analizinde, ele alınan değişkenler arasındaki dinamik etkileşimi belirleme konusunda ve simetrik ilişkileri tespit etmede, etki-tepki analizinin büyük payı vardır. Bir makroekonomik büyüklüğü en çok hangi değişkenin etkilediğini varyans ayrıştırması ile; etkileyen bu değişkenin politika aracı olarak kullanılabilir olup olmadığını ise, etki-tepki analizi belirler (Özgen ve Güloğlu 2004: 97).

Diğer bir ifade ile özetlemek gerekirse analizde tahmin edilen VAR modelinde bulunan kat sayıların ayrı ayrı yorumu güç olacağından etki tepki analizi ile tahmin edilmesi gerekir. Etki-tepki analizi, hata terimlerinde oluşan şoklara VAR modelinde mevcut olan değişkenlerin ne yönde ve ne ölçüde tepki gösterdikleri belirler (Sarılı 2017:12).

#### 4.2.3.3. Varyans Ayırıştırması

Modelde kullanılan değişkenlerin katsayılarının ayrı ayrı yorumlanmasının güç olması sebebiyle etki-tepki analizinin yanında varyans ayırıştırmasının da yapılması gerekir. Varyans ayırıştırmasında, bir değişkendeki değişimin yüzdelik olarak ne kadarının kendisinden ve ne kadarının diğer değişkenlerden kaynaklandığı araştırılır. Eğer değişken %100 e yakın bir değerini kendisi açıklıyorsa dışsal değişken olarak tanımlanır. Bu ayırıştırmada değişkenlerin sıralaması çok önemlidir. Sıralama dışşaldan içşele doğru yapılır (Tarı 2012:469). Varyans ayırıştırması değişkenler arasındaki nedensellik bağlantısının ne derece olduğu hakkında da bilgi vermektedir (Kayahan ve Hepaktan 2016:180).

### 4.3. Bulgular

#### 4.3.1. Katılım Bankalarında İcâre Yöntemine İlişkin Yıllık Veriler

**Tablo 4.1:** 2013 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri

2013 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	8 936	9 614	6,8
İMALAT	59 693	67 375	47,6
HİZMET	55 772	63 241	44,7
Toplam	124 401	140 230	99,1

2013 birinci çeyrekte toplam 124 401 TL değerinde kiralama sözleşmesi yapılmış olup, bu kiralama sözleşmelerinden 140 230 TL değerinde kira bedeli tahsil edilmiştir. Bu dönemde en çok imalat sektöründe kiralama sözleşmesi yapılmıştır. Tarım sektörü tüm sektörler arasında en düşük payla üçüncü sıraya yerleşmiştir.

**Tablo 4.2:** 2013 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri

2013 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	19 045	20 548	8,7
İMALAT	84 427	98 359	41,6
HİZMET	104 975	115 473	48,9
Toplam	208 447	234 380	99,2

Bu döneme bakıldığında tarım sektöründe %10,63 imalat sektöründe %41,43 ve son olarak hizmet sektöründe %88,22 bir artış olmuştur. Bu artışların olası sebepleri arasında, ikinci dönemin hem tarım alanında hem de diğer alanlarda mevsimsellik nedeninin yanında, üretim ve imalatın ilgili dönemde daha canlı olmasıdır. 2013 yılında toplam 208 447 TL değerinde kiralama sözleşmesi yapılmış olup, bu sözleşmelerden 234 380 TL kira bedeli alınmıştır. Tüm sektörlerde artış olmasına rağmen, bu dönemde hizmet sektörü lider konumundadır.

**Tablo 4.3:** 2013 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2013 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	6 571	7 199	2
İMALAT	103 326	119 132	33,3
HİZMET	209 456	228 062	63,8
Toplam	319 353	354 393	99,1

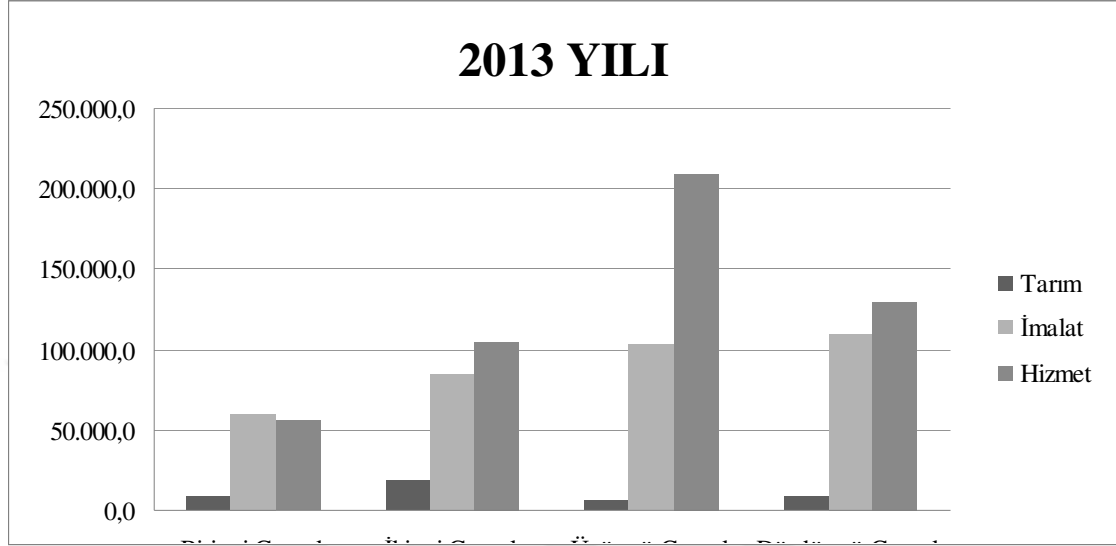
Bu dönemde tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde 12 474 TL lik ciddi bir düşüş yaşanırken hizmet sektöründe 104 481 TL lik bir artış olmuştur. 2013 üçüncü dönemde bir önceki döneme göre her ne kadar tarım sektöründe düşüş yaşansa da genel olarak artış olmuştur.

**Tablo 4.4:** 2013 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2013 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	8 178	8 873	3
İMALAT	109 449	126 012	42,3
HİZMET	129 101	150 198	50,5
Toplam	246 728	285 083	95,8

2013 yılı son döneme baktığımızda tarım ve imalat alanında yapılan kiralama sözleşmelerinde artış olurken, hizmet sektöründe düşüş yaşanmıştır. Diğer dönemlerde en az bir sektörde yaşanan düşüş toplamı etkilemezken, hizmet sektöründeki bu düşüş

genel toplamı da etkilemiş ve bir önceki dönem yapılan 319 353 TL’lik kiralama sözleşmeleri bu dönem 246 728 TL’ye düşmüştür.



**Grafik 4.1:** 2013 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi için Sütun Grafiği

2013 yılında toplam 898 929 TL değerinde kiralama sözleşmesi yapılmış olup, bu sözleşmelerden alınan kira bedeli toplamda yaklaşık 1 014 086 TL olmuştur. Bu yılda hizmet sektöründe üçüncü çeyrekte ciddi bir artış olup, dördüncü çeyrekte dikkate değer bir düşüş gözlenmiştir.

**Tablo 4.5:** 2014 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri

2014 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	8 893	9 750	3,2
İMALAT	96 922	110 970	36,9
HİZMET	141 640	168 653	56,1
Toplam	247 455	289 373	96,2

2014 birinci çeyrek bir önceki yılın son çeyreğiyle karşılaştırıldığında, imalat sektörü hariç tarım ve hizmet alanında yapılan kiralama sözleşmelerinde artış olduğu görülmektedir. Artışların yeni yeni meydana gelmesini 2013 yılında yapılan KDV oranlarındaki indirimlerin etkisinin, 2014 yılında yavaş yavaş etkisini göstermeye başlamasına bağlayabiliriz.

**Tablo 4.6:** 2014 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri

2014 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	15 364	16 874	4
İMALAT	190 709	214 428	50,5
HİZMET	148 874	169 215	39,8
Toplam	354 947	400 517	94,3

2014 ikinci çeyrekte tarım imalat ve hizmet sektörlerinde yapılan kiralama sözleşmelerinde genel itibariyle bir artış gözlenmiştir. İkinci çeyrek toplamında 354 947 TL değerinde kiralama sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşmelerden 400 517 TL gelir elde edilmiştir.

**Tablo 4.7:** 2014 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri

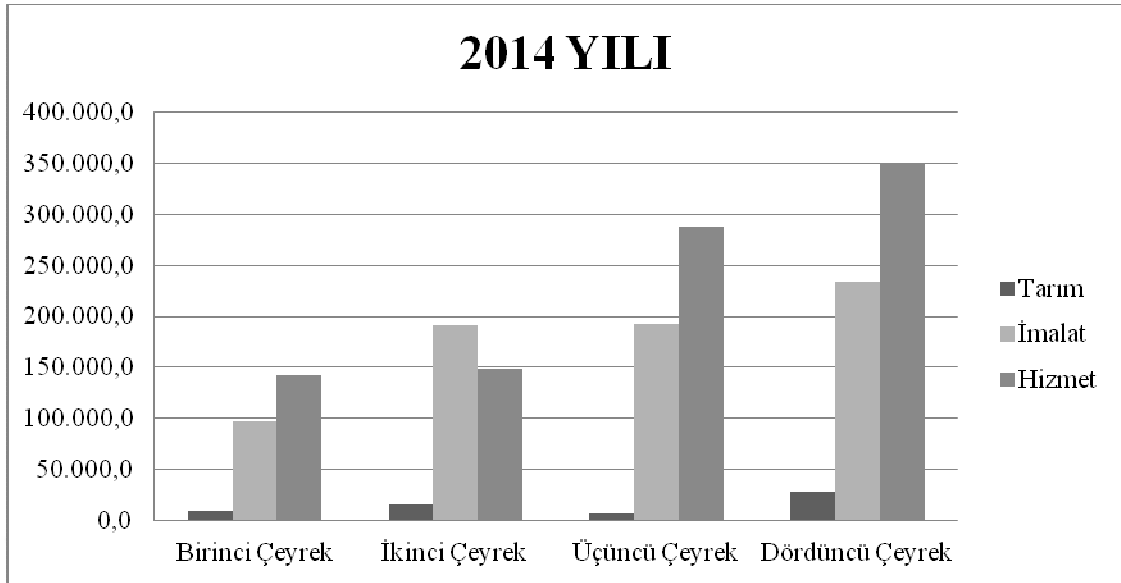
2014 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	7 185	7 947	1,4
İMALAT	191 946	215 383	37,1
HİZMET	287 715	347 342	59,9
Toplam	486 846	570 672	98,4

Üçüncü döneme bakıldığında bir önceki döneme göre tarım alanında yapılan kiralama sözleşmelerinde 8 179 TL değerinde bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün sebebi mevsimselliğin yanında genel olarak ülkede tarım sektörüne yönelik teşvik hususunda gözlenen sınırlı artışlar gösterilebilir.

**Tablo 4.8:** 2014 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2014 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	28 289	29 468	4,3
İMALAT	233 607	262 072	37,8
HİZMET	350 435	386 664	55,8
Toplam	612 331	678 204	97,9

2014 yılı son dönem verilerine baktığımızda bir önceki döneme göre tüm sektörlerde yapılan kiralama sözleşmelerinde ciddi artışların olduğu görülmektedir. Bu durumda, anılan dönemde leasing yönteminin pozitif anlamda geliştiğini göstermektedir.



**Grafik 4.2:** 2014 Yılı Sektörel Bazda İcâre için Sütun Grafiği

2014 yılı sonunda toplam 1 701 579 TL değerinde kiralama sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşmelerden 4 543 126 TL kira bedeli alınmıştır. Bu yıla baktığımızda leasing yönteminde herhangi ciddi bir düşüş yaşanmamıştır. Ülkemizde bu yılda yaşanan enflasyon, kur ve faizin artışı leasing sektörünü ciddi bir biçimde etkilememiştir. Üçüncü çeyrekte tarımda yaşanan ufak çaplı düşüşün sebebi; üreticinin o anda tarım leasingine mevsimden dolayı ihtiyaç duymaması gösterilebilir.

**Tablo 4.9:** 2015 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri

2015 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	6 622	7 390	0,9
İMALAT	277 966	312 156	37,3
HİZMET	404 449	503 970	60,2
Toplam	689 037	823 516	98,4

Bu dönemde toplam 689 037 TL icâre sözleşmesi imzalanmış olup bu sözleşmelerden toplam 823 516 TL kira bedeli alınmıştır.

2015 birinci çeyrek bir önceki yılın son çeyreği ile karşılaştırıldığında tarım alanında bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu yaşanan düşüşün sebebi birinci çeyreğin kış dönemine denk gelmesi sebebiyle, tarım sektörünün bu dönemde durgunluk yaşaması gösterilebilir.



**Tablo 4.10:** 2015 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri

2015 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	14 298	15 344	2,9
İMALAT	256 109	293 061	55,8
HİZMET	164 451	190 947	36,4
Toplam	434 858	499 352	95,1

Bu dönemde tarım sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde artış yaşanırken, imalat ve hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde düşüş yaşanmıştır. Bu yaşanan düşüşün sebebi katılım bankalarının leasing sektöründe bu dönem yeterli teşviki sağlayamaması gösterilebilir.

**Tablo 4.11:** 2015 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri

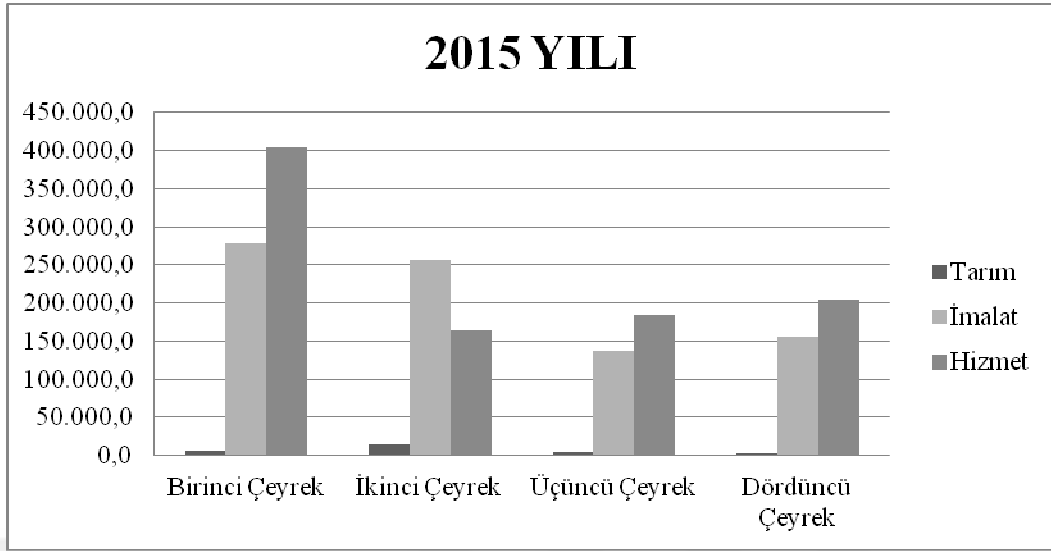
2015 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	4 908	5 304	1,4
İMALAT	137 569	153 194	39,1
HİZMET	183 759	220 510	56,2
Toplam	326 236	379 008	96,7

Üçüncü dönem bir önceki dönemle karşılaştırıldığında, tarım ve imalat alanında yapılan icâre sözleşmelerinde ciddi bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu sektörlerdeki düşüşün yanında, hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde artış olmuştur.

**Tablo 4.12:** 2015 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2015 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	2 952	3 246	0,7
İMALAT	155 994	184 780	41,8
HİZMET	204 221	224 426	50,7
Toplam	363 167	412 452	93,2

2015 son çeyreğe bakıldığında tarım alanında yapılan icâre sözleşmelerinde düşüşün devam ettiği görülmektedir. Bunun yanında imalat ve hizmet sektöründe yapılan icâre işlemlerinde artış olmuştur. Tarımdaki bu düşüşün devam etmesinin muhtemel nedenleri arasında, yapılan KDV indirimlerinin tüm makine ve ekipmanlarda geçerli olmayışı ve tarım sektörünün Türkiye'deki toplam ekonomik göstergeler arasında sınırlı bir paya sahip olması gösterilebilir.



**Grafik 4.3:** 2015 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi için Sütun Grafiği

2015 yılında toplam 1 513 298 TL değerinde icâre sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden 2 114 328 TL kira bedeli alınmıştır.

2015 yılını genel olarak değerlendirdiğimizde, birinci çeyrekte sonra icâre alanında düşüşün yaşandığını görebiliriz. 2015 yılındaki bu düşüşlerin genel sebebi, bu yılda yaşanan ekonomik ve siyasal dalgalanmaların talebi etkilemesi ve buna bağlı talepteki yavaşlama ile icâre sektöründe dalgalanma ve düşüşün yaşanmasıdır. Bir diğer sebep ise, TL’de yaşanan hızlı değer kaybının yatırımı olumsuz etkilemesidir.

**Tablo 4.13:** 2016 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri

2016 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	1 881	2 036	0,6
İMALAT	176 309	199 846	55,2
HİZMET	129 033	147 922	40,9
Toplam	307 223	349 804	96,7

2016 birinci dönemde tarım ve hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmeleri, bir önceki döneme göre azalmaya devam ederken, hizmet sektöründe artış yaşanmıştır. Bu dönemde toplam 307 223 TL değerinde icâre sözleşmesi yapılmış olup, bu sözleşmelerden 349 804 TL kira bedeli alınmıştır.

**Tablo 4.14:** 2016 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri

2016 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	2 987	3 347	0,8
İMALAT	149 384	185 792	41,8
HİZMET	191 661	223 443	50,3
Toplam	344 032	412 582	92,9

Bu dönemde tarım ve imalat sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde artış olurken, aynı zamanda imalat alanında yapılan icâre sözleşmelerinde de artış yaşanmıştır. Ancak, bu dönemde ciddi anlamda, diğer bir ifadeyle büyük ölçekli bir düşüş ya da yükseliş yaşanmamıştır. Bu durumun olası nedenleri arasında, ABD dolarının normal seviyede olması ve ülkede küresel bir ekonomik dalgalanmanın olmaması gösterilebilir.

**Tablo 4.15:** 2016 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri

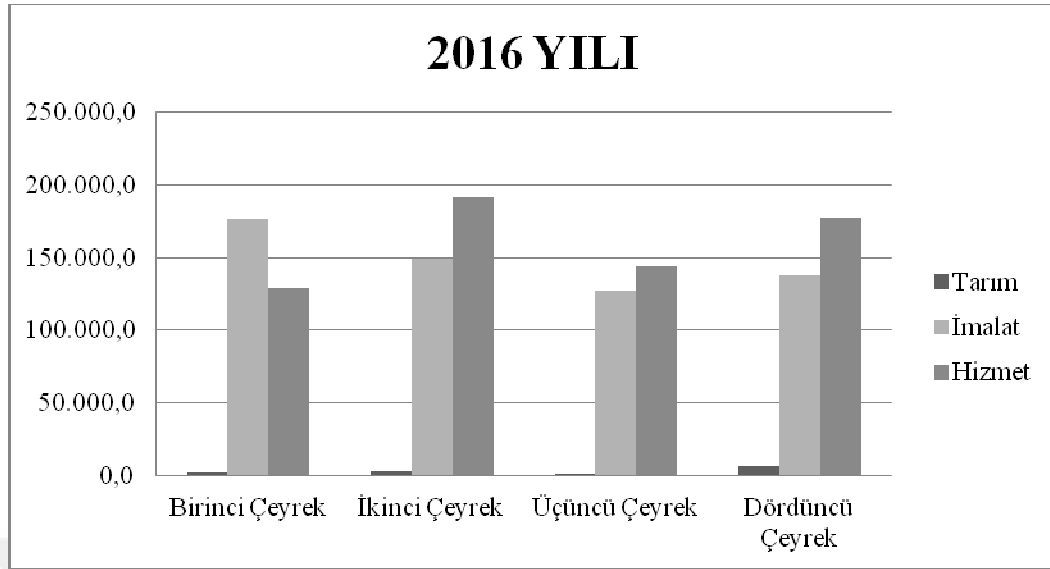
2016 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	1 602	1 804	0,5
İMALAT	127 485	147 041	42,3
HİZMET	144 032	166 853	48
Toplam	273 119	315 698	90,8

Bu dönemde tarım, imalat ve hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde genel olarak düşüş yaşanmıştır. 2016 ikinci dönemde toplam 34 402 TL değerinde yapılan icâre sözleşmeleri, bu dönem %20,6'lık bir düşüşle, 273 119 TL'ye gerilemiştir. Bu yaşanan düşüşün sebebi, 15 Temmuz'da yaşanan hain darbe olayı nedeniyle ekonomide yaşanan dalgalanma ve manipülasyonlar gösterilebilir.

**Tablo 4.16:** 2016 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2016 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	6 858	8 512	2,1
İMALAT	138 266	179 066	43,2
HİZMET	177 685	216 746	52,3
Toplam	322 809	404 324	97,6

Son çeyrek bir önceki dönemle kıyaslandığında icâre sözleşmelerindeki düşüşün yerini yükselişin aldığı görülmektedir. Bunun sebebi, Türkiye'de yaşanan hain darbeden dolayı bozulan ekonomik düzeninin, kendini çabuk toparlamasıdır.



**Grafik 4.4:** 2016 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi için Sütun Grafiği

2016 yılı genel olarak değerlendirildiğinde toplam 1 247 183 TL değerinde icâre sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden 1 482 408 TL kira geliri elde edilmiştir.

Bu yıl üçüncü çeyreğe kadar icâre sözleşmeleri pozitif yönlü ilerlerken, üçüncü dönemde yaşanan ve ülkemizi etkileyen hain darbe olayı, ülkede ekonomik dalgalanmalar sonrasında ABD dolarının yükselmesi ve buna bağlı TL'nin değer kaybetmesi ile terör olaylarının yaşanması, ülkemizdeki yatırım ortamını da olumsuz etkilemiştir.

Ekonomide yaşanan her dalgalanma leasing sektörünü de doğrudan etkilediğinden, bu dönemde icâre sözleşmelerinde düşüş yaşanmıştır. Son çeyreğe gelindiğinde yaşanan hain darbeye ve terör olaylarına rağmen, makroekonomik göstergeler alınan önlemler ile kendini çabuk toparlamış, ekonomi canlanmış ve buna bağlı icâre sözleşmelerinde de artışlar görülmüştür. Tüm bunların yanında icâre sektöründe yapılan çeşitlilik, yani operasyonel kiralama, sat-geri kirala ve ikinci el piyasasının olması da sektöre can vermiştir.

**Tablo 4.17:** 2017 Birinci Döneme Ait İcâre Verileri

2017 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	8 000	11 460	1,5
İMALAT	427 982	491 245	62,5
HİZMET	208 537	271 555	34,5
Toplam	644 519	774 260	98,5

Bu dönemde toplam 644 519 TL değerinde icâre sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden 774 260 TL kira geliri elde edilmiştir. Bu döneme genel olarak bakıldığında, tarım da dâhil olmak üzere imalat ve hizmet sektörlerinde yapılan icâre sözleşmelerinde, genel anlamda pozitif yönlü bir artış olduğu ifade edilebilir. Bu artış icâre sözleşmelerinde yaşanan olumlu gelişmelerin bir sonucudur.

**Tablo 4.18:** 2017 İkinci Döneme Ait İcâre Verileri

2017 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	623	824	0,2
İMALAT	210 939	233 258	46,3
HİZMET	197 576	249 290	49,4
Toplam	409 138	483 372	95,9

İkinci çeyrekte tüm sektörlerde yapılan icâre sözleşmelerinde ciddi bir azalış gerçekleşmiştir. Bu dönemde enflasyon oranının artmasıyla, makine ve teçhizat fiyatlarındaki artış, leasing verilerini olumsuz etkilemiştir.

**Tablo 4.19:** 2017 Üçüncü Döneme Ait İcâre Verileri

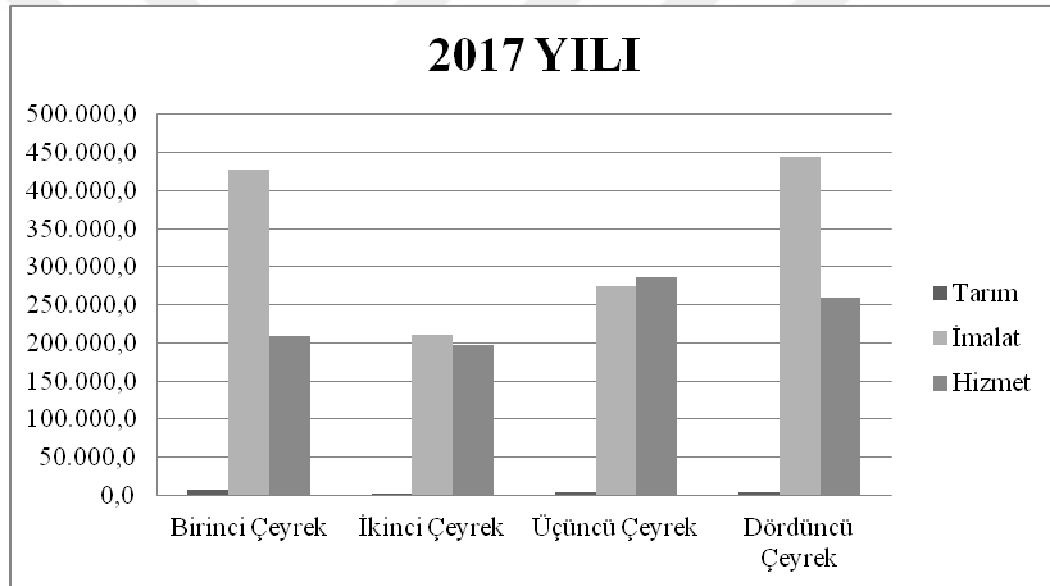
2017 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	3 350	3 903	0,5
İMALAT	274 991	342 684	46,8
HİZMET	287 013	357 629	48,9
Toplam	565 354	704 216	96,2

Bir önceki çeyrekte tarım, imalat ve hizmet sektörlerinde yapılan icâre sözleşmelerindeki ciddi düşüşün yerini yükseliş almış ve bir önceki dönem 409.138 TL'lik icâre sözleşmeleri, bu dönem %38,18 artarak 565 354 TL ye ulaşmıştır.

**Tablo 4.20:** 2017 Dördüncü Döneme Ait İcâre Verileri

2017 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	4 812	4 955	0,6
İMALAT	444 654	498 574	57,7
HİZMET	259 661	346 566	40,1
Toplam	709 127	850 095	98,4

Bu dönemde de yapılan icâre sözleşmeleri olumlu bir şekilde artmaya devam etmiştir. Tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde %43,64 artış, imalat sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde ise, %61,69 artış ve son olarak hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde %9.52 bir azalış gözlenmiştir.

**Grafik 4.5:** 2017 Yılı Sektörel Bazda İcâre Yöntemi için Sütun Grafiği

Bu yıl toplam 2 328 138 TL değerinde icâre sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşmelerden 2 811 943 TL kira geliri elde edilmiştir.

2017 yılı genel olarak değerlendirdiğimizde ilk çeyrek bir önceki yılın son çeyreğine göre artış gösterirken, ikinci çeyrekte düşüş yaşanmıştır ve özellikle tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde ciddi düşüşler gözlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında, yüksek faiz oranları ve dolar kuru etkili olmuştur. Üçüncü çeyreğe gelindiğinde ise, bir önceki çeyrekte düşüş yaşayan sektörlerle ilişkin veriler düzelmiş ve tarım, imalat ve hizmet sektöründe yapılan icâre sözleşmelerinde artışlar yaşandığı

gözlemlenmiştir. Bu artış anılan yılın son çeyrekte de devam etmiştir. Daha genel bir ifadeyle, 2017 yılı leasing sektörü kapsamında başarılı bir yıl geçirmiştir.

#### 4.3.2. İcâre ile Faiz, Kur ve Gelir arasındaki ilişkinin Ekonometrik Analizi

Araştırma için elde edilen ve dönüştürülen icâre yöntemine ait 2013-2017 yılları arasındaki verilerin öncelikle durağan olup olmadıkları araştırılmış, iki değişkeninde ilk farkları alındığında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Durağanlık testi sonucunda serilerin birinci fark değerleri %5 olasılık değerinden küçük olması bize serinin durağan olduğunu göstermektedir. Aşağıda Durağanlık testine ilişkin genel sonuçlar Tablo 4.1’de özetlenmektedir.

**Tablo 4.21:** Durağanlık Testi ADF İstatistiği Değerleri

Değişken	Düzye değerleri için (P)	Birinci fark değerleri için (P)
İcâre (\$)	0.2136	0.0094
Ln (FAİZ)	0.8576	0.0004
Ln (KUR)	0.9501	0.0056
Ln (GELİR)	0.9866	0.0000

Durağanlık testinin ardından verilerin aynı şoklardan birlikte etkilenip etkilenmediklerinin analiz edilebilmesi için veriler eş bütünleşme testlerine tabi tutulmuştur. Sonuçlara göre serilerin arasında 0,05 önem seviyesinde, en az bir adet eş bütünleşik eşitlik bulunduğu ortaya çıkmıştır. Eş bütünleşme test sonuçları, aşağıda yer alan Tablo 4.2’de görülmektedir.

**Tablo 4.22:** Johansen Eş bütünleşme Testi Sonuçları

Hipotezler		İz İstatistiği Değerleri				Maksimum Öz Değer İstatistikleri			
H0	H1	Öz değer	Test istatistiği	0,05 Kritik değer	0,05 Olasılık (p)	Öz değer	Test istatistiği	0,05 Kritik değer	0,05 Olasılık (p)
r=0	r≥1	0.829876	60.75906	47.85613	0.0020	0.829876	31.88209	27.58434	0.0131
r≤1	r≥2	0.698712	28.87697	29.79707	0.0635	0.698712	21.59440	21.13162	0.0430
r≤2	r≥3	0.315938	7.282570	15.49471	0.5450	0.315938	6.834718	14.26460	0.5089
r≤3	r≥4	0.024574	0.447852	3.841466	0.5034	0.024574	0.447852	3.841466	0.5034

VAR Modeli kurulmadan önce uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla yapılan gecikme kriterlerini belirleme testi sonuçları Tablo 4.3’de yer almaktadır. Tabloya göre en fazla yıldız alan gecikme 3 olsa da yapılan

testlerde AR köklerinin 1'den büyük çıktığı görülmüş ve bu yüzden 1 gecikme uzunluğunun kullanılması tercih edilmiştir.

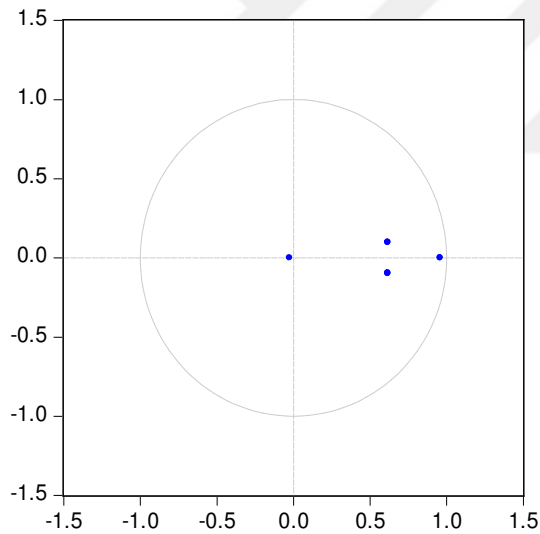
**Tablo 4.23:** VAR Gecikme Kriterleri

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-164.2441	NA	4639.931	19.79342	19.98947	19.81291
1	-121.0271	61.01212*	202.6585	16.59143	17.57168	16.68887
2	-102.1018	17.81211	215.9584	16.24727	18.01172	16.42266
3	-48.26212	25.33631	10.86993*	11.79554*	14.34420*	12.04888*

Panel VAR modelinin İstikrarlı olup olmadığı AR karakteristik köklerinin hesaplanan tablo değerlerinin 1'den küçük olması, dolayısı ile bu amaçla çizilen çemberin içinde değerler almasına bağlıdır (Elmas, 2016: 123). Tahmin sonuçlarına göre model istikrarlı görünmektedir.

**Tablo 4.24:** AR Karakteristik Polinomu Ters Kökleri Tablo ve Grafiği

Inverse Roots of AR Characteristic Polynomial



Kök	Modüller
0.957888	0.957888
0.616793 - 0.097180i	0.624401
0.616793 + 0.097180i	0.624401

Kurulan modelde oto korelasyon olup olmadığı LM testi yapılarak analiz edilmiş, olasılık değerlerinin %5 ten büyük çıkması söz konusu modelde ardışık bağımlılık sorununun olmadığı da tespit edilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 4.5'de LM Oto korelasyon test sonuçları bulunmaktadır.



**Tablo 4.25:** LM Oto korelasyon Testi Sonuçları

Gecikmeler	LM-istatistiği	Olasılık
1	18.42297	0.2997
2	14.94053	0.5290
3	14.76162	0.5422
4	24.14049	0.0865
5	17.94835	0.3269
6	19.33731	0.2516
7	13.07729	0.6671
8	21.51621	0.1595
9	14.67772	0.5484
10	9.051431	0.9113
11	14.91941	0.5305
12	13.91308	0.6052

Model değişen varyans sorunu olup olmadığı konusunda da değerlendirilmiş, incelenen test sonuçlarına göre değişen varyans olmadığı ve modelin güvenilir olduğu kanaatine varılmıştır. Değişen Varyans test sonuçları tablo 4.6'da sunulmaktadır.

**Tablo 4.26:** Değişen Varyans Testi Sonuçları

Ki kare	Serbestlik derecesi	Olasılık
79.22803	80	0.5034

Hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığı hususunda yapılan Jarque-Bera Testi sonuçları, Normal dağılımın da mevcut olduğunu göstermiştir. Tablo 4.7'de Normallik test sonuçları sunulmaktadır.

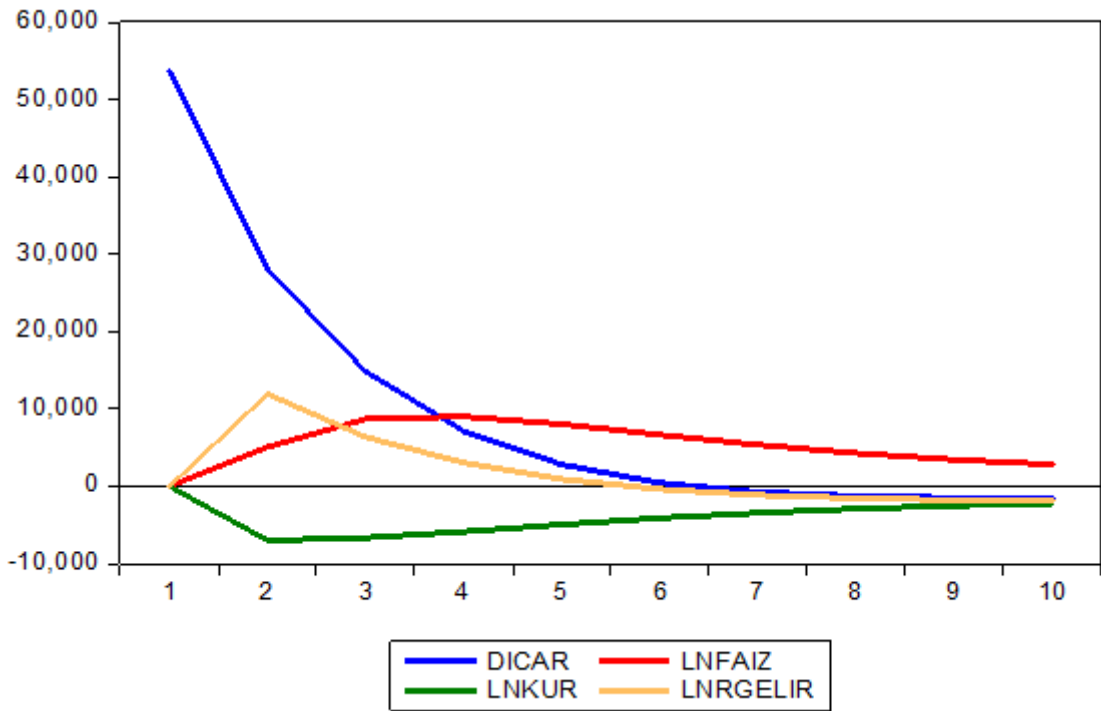
**Tablo 4.27:** Normallik Testi

Öğeler	Jarque-Bera Testi	Serbestlik derecesi	Olasılık
1	1.716878	2	0.4238
2	0.039310	2	0.9805
3	0.758951	2	0.6842
4	0.664595	2	0.7173
Ortak	3.179734	8	0.9226

Modelin testleri geçmesinin ardından faiz, kur ve gelir değişkenlerinin icâre değişkeni üzerinde etkili olup olmadığı, ilgili varyans ayrıştırma tablosundan incelenebilir. Hesaplanan değerlere göre üç değişkeninde, dönemler itibari ile varyans içindeki paylarını arttırdıkları bunlar içinde faiz değişkeninin diğer iki değişkene göre (gelir, kur) daha etkili olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda bulunan Tablo 4.8'de Varyans Ayrıştırma tablosuna ilişkin bulgular sunulmaktadır.

**Tablo 4.28:** Varyans Ayrıştırma Tablosu

Dönem	S. E	İcâre (\$)	Ln (FAİZ)	Ln (KUR)	Ln (GELİR)
1	53818.21	100.0000	0.000000	0.000000	0.000000
2	62470.49	94.44534	0.653159	1.257743	3.643759
3	65458.58	91.18783	2.364077	2.181428	4.266660
4	66790.76	88.72840	4.098318	2.867012	4.306270
5	67518.66	86.99531	5.428786	3.343102	4.232802
6	67975.77	85.83334	6.322448	3.665171	4.179037
7	68288.28	85.06159	6.885380	3.884664	4.168363
8	68514.37	84.53659	7.232314	4.038859	4.192237
9	68685.38	84.16294	7.447962	4.151961	4.237133
10	68819.81	83.88249	7.586287	4.238928	4.292292



**Grafik 4.6:** İcâre, Kur ve Gelir İlişkisinin Grafik Halinde İncelenmesi  
(Etki-Tepki Analizi)

Etki tepki analizine bakılarak faiz, kur ve gelirden meydana gelen bir birimlik standart şokun icâre verilerinde ne kadarlık bir değişim yarattığı gözlenebilir. Değişim sürekli bir artış ifade ederse ele alınan değişkenin politika belirlemede etkin olduğu söylenebilecektir (Barışık ve Kesikoğlu, 2006: 69). Ancak araştırmada elde edilen bulgular incelenen dönem içerisinde döviz kurunun icâre yöntemi üzerinde negatif bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Faiz değişkeni ise, icâre yöntemi üzerinde tüm dönemler boyunca pozitif bir değişikliğe sebep olmaktadır. Gelir ise 6. döneme kadar

pozitif ardından, negatif etkiye sahiptir. Dolayısı ile beklendiği gibi faiz arttıkça icâre kullanımının arttığı, faizsiz bir sistem olan icâre yönteminin daha çok tercih edildiği söylenebilir. Faiz oranlarında herhangi bir düşüş olduğunda, alternatif olan leasing yönteminin tercih edilebileceği de yorumlanabilir. Kurda artış olduğunda, piyasadaki belirsizlikler nedeni ile yatırımcıların yatırımlarını gözden geçirerek icâre yöntemi kullanımlarını azaltabilecekleri de ortaya çıkan sonuçlardan bir başkasıdır. Bu çerçevede, icâre piyasasının derinleşebilmesi, ancak kur ve faizdeki oynaklığın azalması ile gerçekleşebilecektir.

#### 4.3.3. Geleneksel Bankalardaki Leasing Yöntemine Ait Yıllık Veriler

**Tablo 4.29:** 2013 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri

2013 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	164 360	190 506	6,41
İMALAT	1 142 761	1 354 747	45,59
HİZMET	1 185 173	1 405 902	47,32
Toplam	2 492 294	2 951 156	1

2013 birinci döneminde tarım alanında 164 360 TL lik kiralama sözleşmesi yapılmış olup, bu sözleşmelerden alınan kira bedeli 190 506 TL'dir. İmalat sektörüne baktığımızda 1 142 761 TL değerinde sözleşme yapılmış ve bu sözleşmelerden 1 354 747 TL kira bedeli alınmıştır. Son olarak hizmet sektörüne baktığımızda 1 185 173 TL değerinde sözleşme yapılmış ve bu sözleşmelerden 1 405 902 TL gelir elde edilmiştir.

2013 birinci dönem genel itibariyle incelendiğinde hizmet sektörü bu dönemde 1 185 173 TL sözleşme değeri ile lider konumundadır. Bu dönemde en düşük sektör tarım sektörüdür. Tarım sektörünün düşük olma sebebi, tarımda finansal kiralama sisteminin uygulama alanlarının çok geniş olmaması ve mevsim değişikliğine bağlı olarak tarım makinelerinin kiralanmaması gösterilebilir.

**Tablo 4.30:** 2013 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri

2013 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	270 099	321 680	7,51
İMALAT	1 434 006	1 684 630	39,32
HİZMET	1 934 859	2 245 233	52,40
Toplam	3 638 964	4 251 543	1

Bu dönemde tarım sektörü %16 lık bir artış göstermiş olup, ilgili dönemde toplam 270 099 TL değerinde sözleşme yapılmıştır. Tarım sektöründeki kiralama sözleşmelerindeki bu artışın nedeni bu dönemde müşterilerin hasat dönemi sebebiyle tarımda makine ve teçhizata önemli oranda ihtiyaç duyması gösterilebilir.

**Tablo 4.31: 2013 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri**

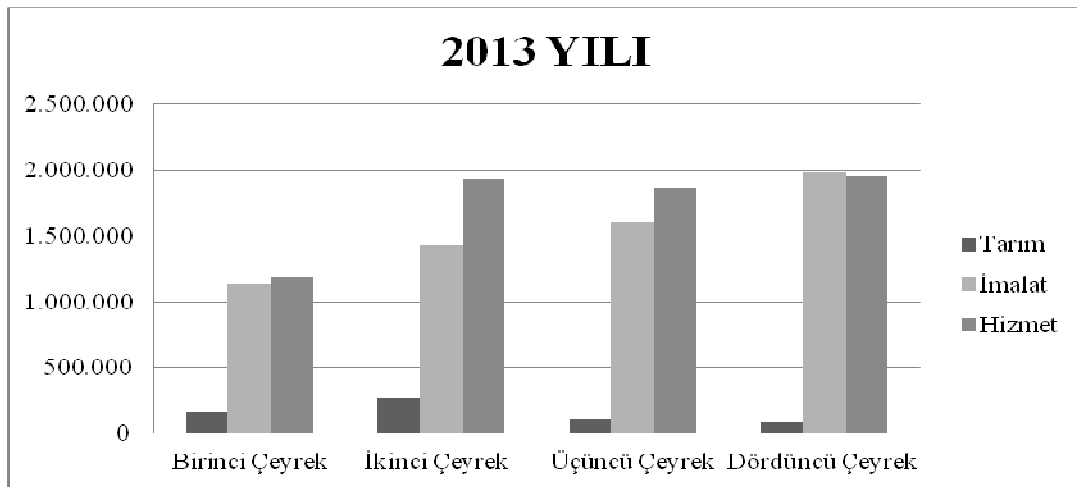
2013 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı %
TARIM	11 460	132 718	3,11
İMALAT	1 608 741	1 897 640	44,42
HİZMET	1 869 955	2 194 530	51,37
Toplam	3 591 155	4 224 888	1

2013 üçüncü çeyrekte imalat sektöründe artış olurken, hizmet ve tarım sektörlerinde düşüş yaşanmıştır. Özellikle tarım sektöründe %41'lik ciddi bir azalış olmuştur.

**Tablo 4.32: 2013 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri**

2013 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	87 580	107 883	2,20
İMALAT	1 987 497	2 359 154	48,06
HİZMET	1 953 940	2 379 909	48,48
Toplam	4 029 017	4 846 946	1

2013 yılının son çeyreğine baktığımızda imalat ve hizmet sektörlerinde artış olurken, tarım sektöründe daha önce olduğu gibi azalış yaşanmıştır. Bu azalışın olası nedenleri arasında, tarım sektöründe gözlenen mevsimsel değişiklikler gösterilebilir.



**Grafik 4.7: 2013 Yılı Sektörel Bazda Leasing için Sütun Grafiği**

2013 yılında toplam 13 751 430 TL değerinde kiralama sözleşmesi yapılmıştır. Bu sözleşmelerden alınan kira gelirleri toplam 16 274 533 TL'dir.

Dönemleri genel olarak değerlendirdiğimizde tüm sektörlerle ilişkin gösterge verilerde düzenli bir artış gözlemlenmiştir. Leasing sektörünün genel anlamda bir ülkedeki ekonomik kriz ve buna bağlı kur değişimi ya da ülkenin ekonomisine etki eden olaylardan doğrudan etkilendiği düşünülmektedir. 2013 yılı mayıs ayında yaşanan “gezi parkı” olayı da ülkemizde dolar kurunun artmasına sebep olmuş, dolayısıyla bu yükseliş ekonomiyi derinden etkilemiştir. Bunun yanında leasing sektöründe uygulanan %1’lik KDV teşvikinin 2007 yılında kaldırılması leasing sektöründe daralmalara neden olmuştur. Yüksek KDV oranları makine ve teçhizat fiyatlarına yansımış, dolayısıyla müşteri kiralama işlemine olumlu yaklaşmamıştır. Bu çerçevede, doğru bir yaklaşım ile 2011 yılında %1 KDV teşvikinin geri getirilmesi sektörün yeniden canlanmasına ve gelişme göstermesine sebep olmuştur.

Diğer sektörlerle göre tarım sektörünün sürekli azalış halinde olmasının sebebi %1’lik KDV avantajının bütün tarım ekipmanlarında geçerli olmaması ve finansal kurumların kiralama konusunda müşteriye yeterince teşvik sağlayamaması gösterilebilir.

**Tablo 4.33:** 2014 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri

2014 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	64 089	75 458	1,73
İMALAT	1 789 353	2 163 020	49,58
HİZMET	1 666 523	2 080 111	47,68
Toplam	3 519 966	4 318 589	1

2014 birinci dönem incelendiğinde finansal kiralama sözleşmelerinde en düşük paya, bir önceki yılda olduğu gibi tarım sektörü sahip olmuştur. İmalat ve hizmet sektörü bir önceki yıla göre yine artış göstermiştir. Bu artışların yaşanmasının muhtemel sebepleri arasında, 2013 yılında KDV oranlarında yapılan indirimlerin 2014 yılında daha belirgin olması diğer bir deyişle bu KDV indirimleri meyvesinin yeni yeni alınmasıdır. Birinci dönemde tüm sektörleri ele aldığımızda 3 519 966 TL değerinde

kiralama sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşmelerden toplam 4 318 589 TL kira geliri elde edilmiştir.

**Tablo 4.34:** 2014 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri

2014 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	164 584	201 898	4,21
İMALAT	1 835 280	2 198 742	45,82
HİZMET	1 934 972	2 366 063	49,31
Toplam	3 934 836	4 766 702	1

Bu döneme baktığımızda tarım, imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde bir önceki döneme göre artışlar olmuştur. Tüm sektörlerdeki artışın yanında hizmet sektöründe, diğer sektörlerle göre artış oranında birinci sıradadır. Bu duruma sebep olarak, işletmelerin en çok hizmet sektöründeki makinelere ihtiyaç duyması gösterilebilir.

**Tablo 4.35:** 2014 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2014 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	123 664	153 417	2,91
İMALAT	2 204 413	2 676 936	50,81
HİZMET	2 010 918	2 392 505	45,41
Toplam	4 338 995	5 222 858	1

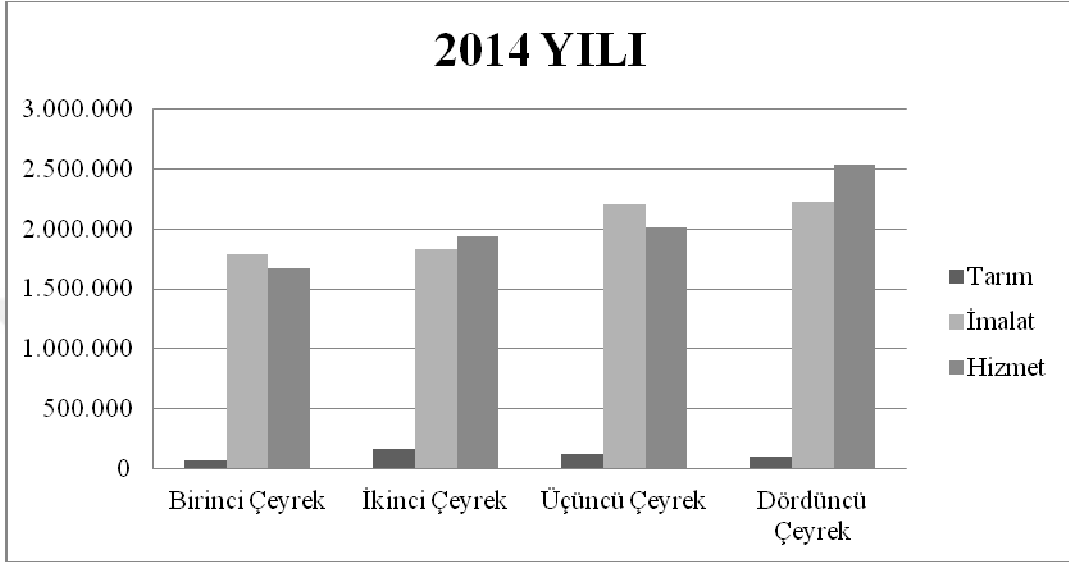
Bu dönemde yine tarım alanında yapılan kira sözleşmelerinde (sözleşme değeri bakımından) 40 920 TL değerinde bir azalış olmuştur. Bunun sebebi, Türkiye’de uygulanan tarım politikalarına ilişkin farklı tercihler ve öncelikler gösterilebilir. Tabloya baktığımızda imalat ve hizmet sektöründe kiralama adına yine de sınırlı artışların gerçekleştiği söylenebilir.

**Tablo 4.36:** 2014 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2014 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	103 222	115 492	1,89
İMALAT	2 331 169	2 768 059	45,28
HİZMET	2 533 675	3 010 412	49,24
Toplam	4 968 066	5 893 962	1

2014 yılı son çeyrek incelendiğinde, bu dönemde tarım sektörü dışında diğer sektörlerde yapılan kiralama sözleşmeleri, bir önceki döneme göre yine arttığı

gözlemlenmiştir. Tarım sektöründe bir önceki dönemde 123 664 TL değerinde kiralama sözleşmesi gerçekleşirken, anılan dönemde bu rakam 103 222 TL ye düşmüştür. Bu azalışın yanı sıra imalat sektöründe ise, 126 576 TL, hizmet sektöründe ise 523 TL değerinde bir artış olmuştur.



**Grafik 4.8:** 2014 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi için Sütun Grafiği

2014 yılını genel olarak değerlendirdiğimizde, yılsonu toplam 16 761 863 TL değerinde kira sözleşmesi gerçekleştirilmiş ve bu sözleşmelerden toplam 20 202 11 TL kira bedeli tahsil edilmiştir.

Yapılan kira sözleşmeleri incelendiğinde imalat ve hizmet sektöründe yapılan kira sözleşmelerinde düzenli bir artış görülürken, tarım sektöründe göreceli olarak azalışlar gözlemlenmiştir. Tarım sektöründe yaşanan bu düşüş, 2014 yılı üçüncü çeyrekte belirtildiği gibi uygulanan tarım politikası tercihleri ve öncelikleri ile 2014 yılında yaşanan kuraklık sebebiyle cari yılda elde edilen tarım ürünlerinin yetersiz olması, doların yükselmesi ile kiralanacak olan makinelerin fiyatlarının artması sebebiyle müşterilerin makine-teçhizat satın alımı yapamaması, muhtemel sebepler arasında gösterilebilir. Bunun yanı sıra ülkemizde yeni yeni uygulanmaya başlanan operasyonel leasing yönteminin henüz tarım alanında kullanılmaya başlanmamış olması da dikkat çekici nedenler arasında gösterilebilir. Operasyonel leasingin uygulanması, finansal anlamda her zaman müşterinin yararına olacaktır. Çünkü belli bir makineyi

kiralamak isteyen kişi taksitlerini ödedikten sonra onu satın almak zorunda kalmayacak ve makine, kiralayana geri verilecektir. Böylece müşterinin imkânları doğrultusunda ihtiyacı görülmüş olacaktır.

**Tablo 4.37:** 2015 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri

2015 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	151 505	177 291	3,94
İMALAT	1 488 657	1 725 569	38,33
HİZMET	2 124 803	2 489 806	55,31
Toplam	3 764 965	4 392 667	1

Tabloya bakıldığında tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmeleri geçen döneme göre 48 283 TL artışla 151 505 TL'ye ulaşmıştır. Bu kiralama sözleşmelerinde birinci çeyrekte 177 291 TL kira alacağı tahsil edilmiştir. İmalat ve hizmet sektöründeki kiralama sözleşmeleri diğer dönemlerde olduğu gibi bu dönemde artış göstermiştir. Tüm sektörlerdeki bu artışın sebebi enflasyon oranları ve ülkedeki döviz kurlarının normal seviyede olmasından, diğer bir ifadeyle ilgili değişkenlere ait verilerin yatay bir seyir izlemesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

**Tablo 4.38:** 2015 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri

2015 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	173 286	195 117	3,66
İMALAT	1 904 163	2 247 973	42,15
HİZMET	2 283 705	2 666 717	50,00
Toplam	4 361 153	5 109 807	1

İkinci çeyrekte tarım imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmeleri bir önceki döneme göre artış göstermiştir. Bu çeyrekte toplam 4 361 153 TL değerinde kiralama sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden 5 109 807 TL kira alacağı tahsil edilmiştir. Tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde düzenli bir artış göstermesi, kiralama şirketinin tarım makinelerine yönelik hasat dönemine uygun ödeme planları oluşturarak müşteriyi teşvik etmesine bağlanabilir.

**Tablo 4.39:** 2015 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2015 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	182 777	214 141	4,14
İMALAT	2 026 420	2 404 410	46,50
HİZMET	2 067 486	2 476 967	47,90
Toplam	4 276 683	5 095 519	1

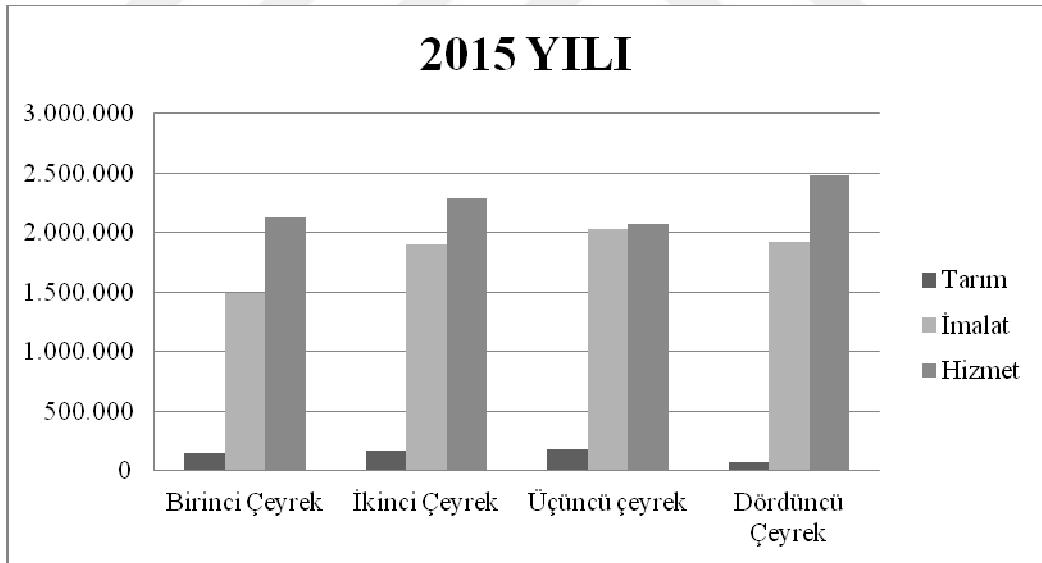


2015 üçüncü dönem incelendiğinde tarım ve imalat sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde yükseliş gözlenirken, hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde bir önceki döneme göre 216 219 TL değerinde bir düşüş yaşanmıştır.

**Tablo 4.40:** 2015 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2015 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	73 936	86 893	1,61
İMALAT	1 926 120	2 286 210	42,30
HİZMET	2 484 187	2 957 117	54,71
Toplam	4 484 243	5 330 220	1

2015 yılı son çeyreğe baktığımızda tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde yaklaşık %40 oranında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Bunun yanında imalat sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde 100 300 TL değerinde bir düşüş yaşanmıştır. Bu iki sektörde düşüş olurken, hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde 416 701 TL değerinde bir artış olmuştur.



**Grafik 4.9:** 2015 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi için Sütun Grafiği

2015 yılına ait dönemleri genel olarak incelediğimizde dördüncü döneme kadar tarım sektörü de dâhil olmak üzere tüm sektörlerdeki kiralama sözleşmelerinde artışlar olmuştur. Fakat son çeyrekte sektörlerdeki kiralama sözleşmelerinde ciddi düşüş yaşanmıştır. Türkiye’de yapılan siyasi seçimlerin bu durumu etkileme ihtimali söz konusu olabilir. Açılan sandıklardan tek parti iktidarının sağladığı istikrar ortamı değil

de farklı bir sonucun çıkması nedeniyle, bankalar bu durumun adeta faturasını vatandaşlara yansıtmış ve buna bağlı olarak faiz oranları da artmıştır.

Son çeyrekte enflasyon %0,21 oranında artmıştır. Leasing sektörünün en çok etkilendiği makroekonomik göstergelerden enflasyon ve faiz oranlarındaki artış, kiralanacak olan gayrimenkullerin de fiyatını artırdığından hem kiracı hem de kiralayan bu durumdan doğrudan etkilenmiştir. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmelerinde de nicel anlamda bir azalma meydana gelmiştir.

**Tablo 4.41:** 2016 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri

2016 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	81 387	92 638	2,00
İMALAT	1 605 308	1 891 285	40,79
HİZMET	2 181 097	2 594 079	55,95
Toplam	3 867 792	4 578 001	1

2015 yılında düzenli bir artış gösteren tarım sektöründeki finansal kiralama sözleşmeleri 2016 birinci çeyrekte de devam etmiştir. Tarım sektörü bu dönemde 7 451 TL artarak 81 387 TL ye ulaşmıştır. Tarımdaki bu büyümenin yanında imalat ve hizmet sektöründe düşüş yaşanmıştır.

**Tablo 4.42:** 2016 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri

2016 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	220 980	249 370	4,44
İMALAT	2 138 864	2 489 326	44,36
HİZMET	2 409 549	2 782 893	49,59
Toplam	4 769 393	5 521 589	1

Bu dönemde tarım, imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde bir önceki döneme göre artış göstermiştir. 2016 ikinci dönemde tüm sektörlerde toplam 4 769 393 TL değerinde kiralama sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden toplam 5 521 589 TL kira bedeli tahsil edilmiştir. Bu dönemdeki artışın sebebi bir önceki döneme göre ABD dolarının ve enflasyonun normal seviyede olmasıdır.

**Tablo 4.43:** 2016 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri

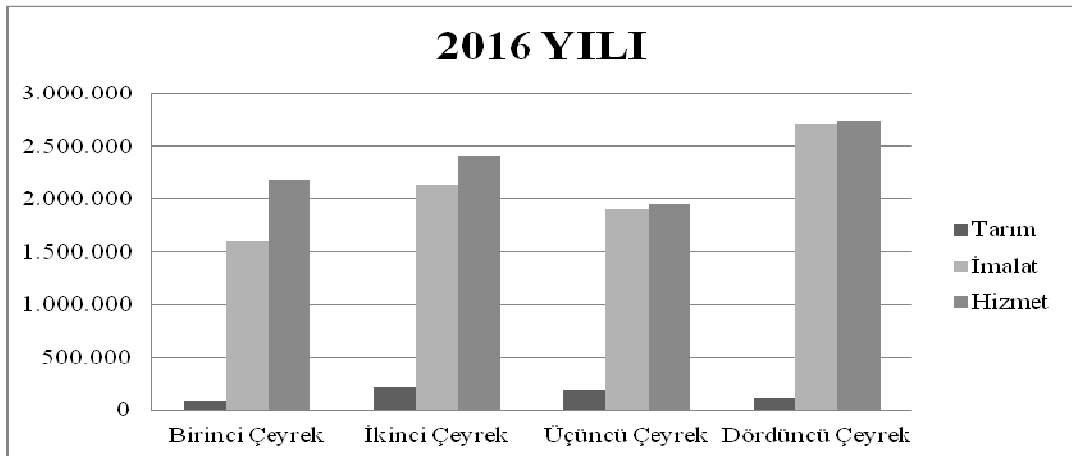
2016 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (TL)
TARIM	184 463	208 183	4,35
İMALAT	1 906 166	2 193 854	45,88
HİZMET	1 945 304	2 251 427	47,08
Toplam	4 035 933	4 653 464	1

Bu dönemde tarım, imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde genel olarak bir düşüş yaşanmıştır. 2016 üçüncü çeyrekte toplam 733 046 TL değerinde bir düşüş yaşanmıştır. Bu genel düşüşün sebebi ise, 15 Temmuz'da yaşanan hain darbe olayı nedeniyle, Türkiye'nin ekonomik anlamda gelişiminin yavaşlaması ve yapılan kur manipülasyonları ile ülkede kriz algısının yaratılması olabilir.

**Tablo 4.44:** 2016 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2016 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	113 950	132 520	1,97
İMALAT	2 706 540	3 156 830	46,87
HİZMET	2 749 152	3 272 217	48,59
Toplam	5 569 641	6 561 567	1

Son çeyrekte tarım alanındaki kiralama sözleşmelerinde 70 513 TL'lik bir düşüş yaşanırken, imalat ve hizmet sektörlerinde toplam 1 604 288 TL'lik artış olmuştur. Üçüncü dönemde yaşanan hain darbe olayı nedeniyle Türkiye'de daralan ekonomi, kendini çabuk toparlamış ve leasing sözleşmelerindeki düşüşün yerini yeniden yükseliş almıştır.

**Grafik 4.10:** 2016 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi için Sütun Grafiği

2016 yılı toplamda 18 242 760 TL değerinde kiralama sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden toplam 21 314 621 TL kira bedeli tahsil edilmiştir.

2016 yılı birinci ve ikinci çeyrek dönemlerinde tüm sektörlerdeki kiralama işlemlerinde artışlar yaşanırken, üçüncü çeyrek döneme bakıldığında ciddi bir düşüş gözlemlenmiştir. Bu düşüşün sebebi, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan hain darbe girişimi sonrasında ülkemizdeki ekonomik anlamda yaşanan daralmaya bağlanabilir. Yaşanan bu daralmada darbeyi fırsat bilen kredi derecelendirme kuruluşları, Türkiye'nin kredi derecelendirme notunu düşürerek, kur spekülasyonu yapılmasına yol açmış ve buna bağlı ülkede kriz algısı oluşturmaya adeta destek olmuştur. Ülkemiz, yaşanan bu hain darbeye rağmen, sadece üçüncü çeyrekte negatif bir ekonomik performans göstermiş, fakat son çeyreğe gelindiğinde çabuk toparlandığı gözlemlenmiştir. Üçüncü çeyrekte 4 035 933 TL değerine düşen kira sözleşmeleri son çeyrekte 5 569 641 TL ye ulaşmıştır. Leasing sektörünün sürekli ilerleyen bir sektör haline gelmesinin bir diğer sebebi de Operasyonel leasing ve buna bağlı ikinci el piyasasının da olmasıdır.

**Tablo 4.45:** 2017 Birinci Döneme Ait Leasing Verileri

2017 I. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	102 374	118 437	1,96
İMALAT	2 515 379	2 909 554	48,24
HİZMET	2 410 764	2 917 660	48,37
Toplam	5 028 517	5 945 650	1

2017 birinci çeyrek bir önceki yılın son dönemi ile karşılaştırıldığında, tarım alanında yapılan kiralama sözleşmelerinde %10,15 oranında bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş kabul edilebilir sınırlarda bir düşüştür. Bunun sebebi de tarım sektöründe mevsime bağlı olarak yaşanan geleneksel durgunluktur. Bunun yanında bir önceki yılın son çeyreğine bakıldığında imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde de azalış olduğu görülmektedir.

**Tablo 4.46:** 2017 İkinci Döneme Ait Leasing Verileri

2017 II. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	201 573	229 165	3,70
İMALAT	2 157 259	2 555 265	41,22
HİZMET	2 756 146	3 257 653	52,56
Toplam	5 114 978	6 042 083	1

İkinci çeyrek incelendiğinde tarım ve imalatta yapılan kiralama sözleşmelerinde azalış gözlenirken, hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde artış olmuştur. Bu artış ve azalışlar toplamda, anılan döneme ilişkin dikkat çekici bir yönelim etkisi göstermemiştir. Bir önceki dönem tüm sektörlerde toplam 5 028 517 TL değerinde yapılan kiralama sözleşmeleri, sonuç olarak yaklaşık %2 artmıştır.

**Tablo 4.47:** 2017 Üçüncü Döneme Ait Leasing Verileri

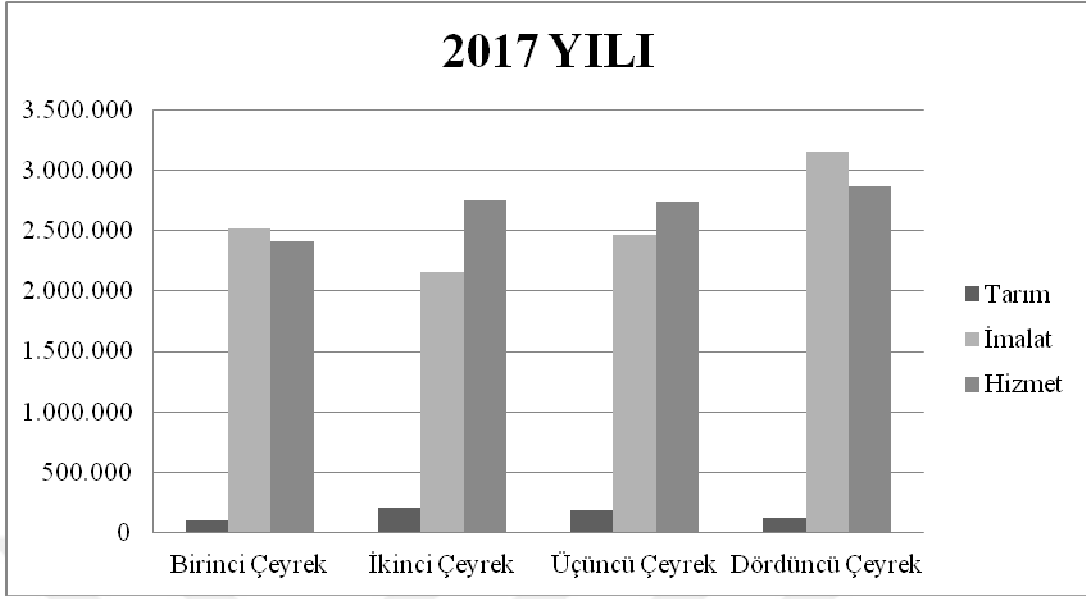
2017 III. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	179 741	211 884	3,13
İMALAT	2 465 165	2 924 545	43,24
HİZMET	2 745 575	3 281 202	48,51
Toplam	5 390 481	6 417 630	1

Tabloya bakıldığında 2017 üçüncü çeyrekte tarım alanında yapılan kiralama sözleşmelerinde %10,83 bir azalış olduğu görülmektedir. İmalat sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde artış olurken, hizmet sektöründe %0.39'luk bir azalış olmuştur. Ancak bu düşüş leasing sektörü için çok ciddi bir azalış olmayıp, sınırlı dalgalanmaya yol açan bir etki göstermektedir.

**Tablo 4.48:** 2017 Dördüncü Döneme Ait Leasing Verileri

2017 IV. Dönem	Sözleşme Değeri	Kira Alacağı	Toplam Kira Alacağı İçindeki Payı (%)
TARIM	121 500	140 754	1,84
İMALAT	3 157 117	3 745 558	48,86
HİZMET	2 871 673	3 379 075	44,08
Toplam	6 150 290	7 265 387	1

Son çeyrek incelendiğinde tarım sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde %32,40 oranında bir azalış olmuştur. Bu azalışın yanında, imalat ve hizmet sektöründe yapılan kiralama sözleşmelerinde ise artış olmuştur. Tarım alanındaki azalış olmasına rağmen tüm sektörlerde yapılan toplam kiralama sözleşmeleri bir önceki döneme göre %14,12 daha fazladır.

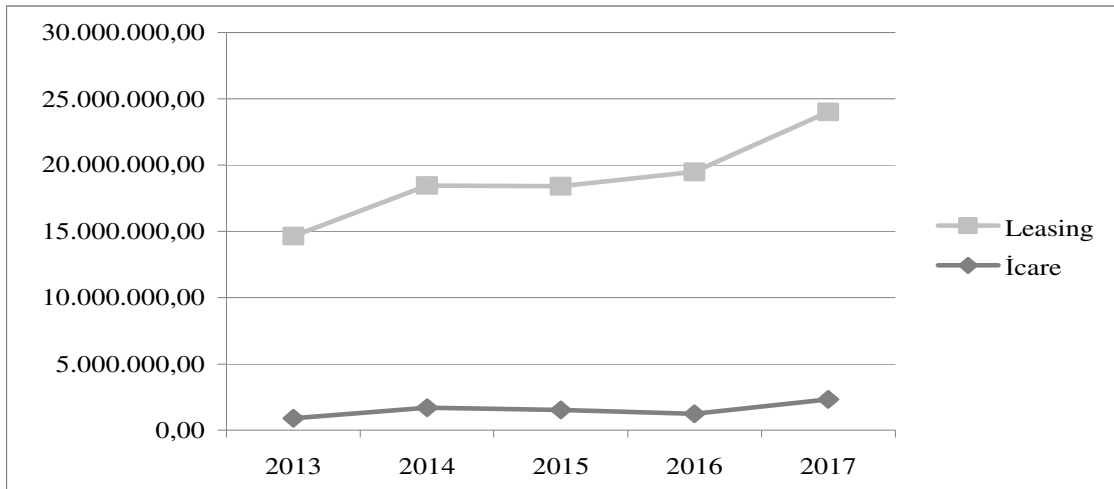


**Grafik 4.11:** 2017 Yılı Sektörel Bazda Leasing Yöntemi için Sütun Grafiği

2017 yılı genel olarak değerlendirildiğinde, yıl sonu toplam 21 684 266 TL kiralama sözleşmesi imzalanmış olup, bu sözleşmelerden 25 670 751 TL kira bedeli alınmıştır.

2017 yılı tarım anlamında çok da iyi bir yıl olmamıştır. Tarımda uygulanan ithalat politikaları, sınırlı da olsa tarım sektörünü olumsuz etkilemiştir. Buna bağlı tarım alanında yapılan leasing sözleşmeleri de bu yönelimden olumsuz yönde etkilenmiştir. Bunun yanında imalat ve hizmet sektörlerinde ciddi bir azalış yaşanmamıştır.

Bu çalışmada Türkiye’de leasing ve icâre yöntemlerinin uygulamalarının, yakın geçmişe dair finansal gelişimi gözlemlenmiş olup, gelişim süreci yıllar bazında aşağıdaki grafikte özetlenmiştir.



**Grafik 4.12:** Yıllar İtibariyle İcâre ve Leasing Yöntemlerinin 2013-2017 Yılları Arasındaki Gelişimi

Grafiğe baktığımızda 2013-2014 yılları arasında leasing yönteminde %21,88'lik ve icâre sektöründe %99'luk bir büyüme gerçekleşmiştir. 2014-2015 yılları incelendiğimizde leasing sektörü %0,75 büyürken, icâre sektörü %11,05 oranında bir düşüş yaşamıştır. Bu yıllarda yaşanan düşüş veya büyüme hızındaki yavaşlamanın sebebi, ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasal dalgalanmalar sebebiyle, enflasyon ve kur değişimlerinin leasing sektörünü doğrudan etkilemesidir. 2015-2016 yılında ise leasing sektöründe %8,02'lik bir büyüme gerçekleşirken, icâre sektöründe %17,58'lik bir düşüş gerçekleşmiştir. Son olarak 2016-2017 yıllarına bakıldığında leasing sektöründe %18,86'lık bir büyüme gerçekleşirken, icâre sektöründe %86,68'lik bir büyüme gerçekleşmiştir.

#### 4.3.4. Leasing ile İcâre ve Gelir Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi

Araştırma için elde edilen ve dönüştürülen leasing yöntemine ait 2013-2017 yılları arasındaki verilerin öncelikle durağan olup olmadıkları araştırılmış, iki değişkeninde ilk farkları alındığında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Durağanlık testine ilişkin veriler aşağıda bulunan tablo 4.9'da özetlenmektedir.

**Tablo 4.49:** Durağanlık Testi ADF İstatistiği Değerleri

Değişken	Düzyey değerleri için (P)	Birinci fark değerleri için (P)
Ln (Leasing)	0.5340	0.0000
Ln (GELİR)	0.9866	0.0000
İcâre (\$)	0.2136	0.0094

Durağanlık testinin ardından veriler aynı şoklardan birlikte etkilenip etkilenmediklerinin analiz edilebilmesi için eş bütünleşme testlerine tabi tutulmuştur. Sonuçlara göre serilerin arasında 0,05 önem seviyesinde ve en az bir adet eş bütünleşik eşitlik bulunduğu ortaya çıkmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 4.10'da Johansen Eş bütünleşme testi sonuçları bulunmaktadır.

**Tablo 4.50:** Johansen Eş bütünleşme Testi Sonuçları

Hipotezler		İz İstatistiği Değerleri				Maksimum Öz Değer İstatistikleri			
H0	H1	Öz değer	Test istatistiği	0,05 Kritik değer	Olasılık (p)	Öz değer	Test istatistiği	0,05 Kritik değer	Olasılık (p)
$r=0$	$r \geq 1$	0.725193	30.95115	29.79707	0.0367	0.725193	23.25036	21.13162	0.0248
$r \leq 1$	$r \geq 2$	0.307414	7.700785	15.49471	0.4979	0.307414	6.611813	14.26460	0.5360
$r \leq 2$	$r \geq 3$	0.058705	1.088972	3.841466	0.2967	0.058705	1.088972	3.841466	0.2967

VAR ve Granger Nedensellik Sonuçlarına göre olasılık değerleri 0,05'in üzerinde olduğundan, gelir ve icârenin Leasing'in nedeni olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda yer alan tablo 4.11'de ise, VAR Granger Nedensellik test sonuçları bulunmaktadır.

**Tablo 4.51.** VAR Granger Nedensellik Sonuçları (Bağımlı değişken=Ln (Leasing))

DEĞİŞKENLER	Ki Kare	df	Olasılık
Ln (GELİR)	6.605551	1	0.0102
İcâre (\$)	6.524296	1	0.0106
TÜMÜ	9.135185	2	0.0104

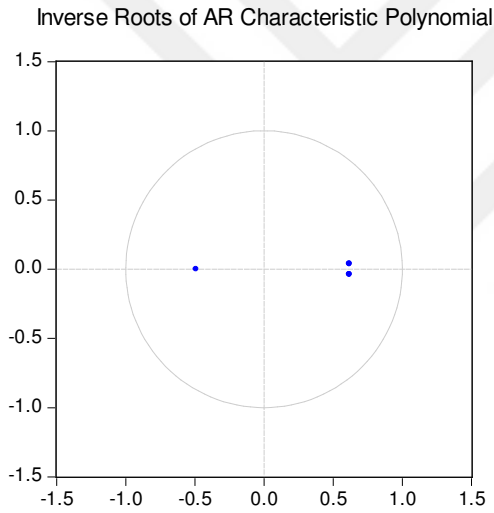
Model kurulmadan önce uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla yapılan gecikme ölçütlerini belirleme testi sonuçları, Tablo 4.12'de yer almaktadır. Tabloya göre en fazla yıldız alan gecikme 3 olsa da yapılan testlerde AR köklerinin 1'den büyük çıktığı görülmüş bu yüzden 1 gecikme uzunluğunun kullanılması tercih edilmiştir.



**Tablo 4.52:** VAR Gecikme Kriterleri

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-176.0109	NA	281217.5	21.06011	21.20714	21.07472
1	-160.1140	24.31285*	128288.2	20.24871	20.83686*	20.30717
2	-155.2700	5.698930	237953.1	20.73764	21.76691	20.83995
3	-137.5902	14.55979	123405.7*	19.71650*	21.18687	19.86265*

Panel VAR modelinin istikrarlı olup olmadığı AR karakteristik köklerinin hesaplanan tablo değerlerinin 1'den küçük olması, dolayısı ile bu amaçla çizilen çemberin içinde değerler almasına bağlıdır (Elmas, 2016: 123). Tahmin sonuçlarına göre model istikrarlı görünmektedir. Bu durum aşağıda yer alan Tablo 4.13'de görülmektedir.

**Tablo 4.53:** AR Karakteristik Polinomu Ters Kökleri Tablo ve Grafiği

Kök	Modüller
0.617931- 0.038212'i	0.619112
0.617931 + 0.038212'i	0.619112
-0.490063	0.490063

Kurulan modelde Oto korelasyon olup olmadığı LM testi yapılarak analiz edilmiş, söz konusu modelde ardışık bağımlılık sorununun olmadığı da tespit edilmiştir. LM Oto korelasyon Testi Sonuçları, aşağıda bulunan Tablo 4.14'de yer almaktadır.

**Tablo 4.54:** LM Oto korelasyon Testi Sonuçları

Gecikmeler	LM-istatistiği	Olasılık
1	8.690525	0.4663
2	9.123766	0.4259
3	7.105322	0.6262
4	15.20509	0.0855
5	12.63577	0.1798
6	14.66497	0.1006
7	9.140548	0.4244
8	7.429593	0.5925
9	9.871270	0.3610
10	10.13654	0.3395
11	8.341899	0.5001
12	11.09685	0.2691

Model Değişen varyans sorunu olup olmadığı konusunda da değerlendirilmiş, incelenen test sonuçlarına göre değişen varyans olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu durum aşağıda yer alan Tablo 4.15'den de açıkça görülmektedir.

**Tablo 4.55:** Değişen Varyans Testi Sonuçları

Ki kare	Serbestlik derecesi	Olasılık
33.29895	36	0.5977

Hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığı hususunda yapılan Jarque-Bera Testi sonuçları, Normal dağılımın da mevcut olduğunu göstermiş ve bu durum aşağıda yer alan Tablo 4.16'dan da rahatlıkla görülebilmektedir.

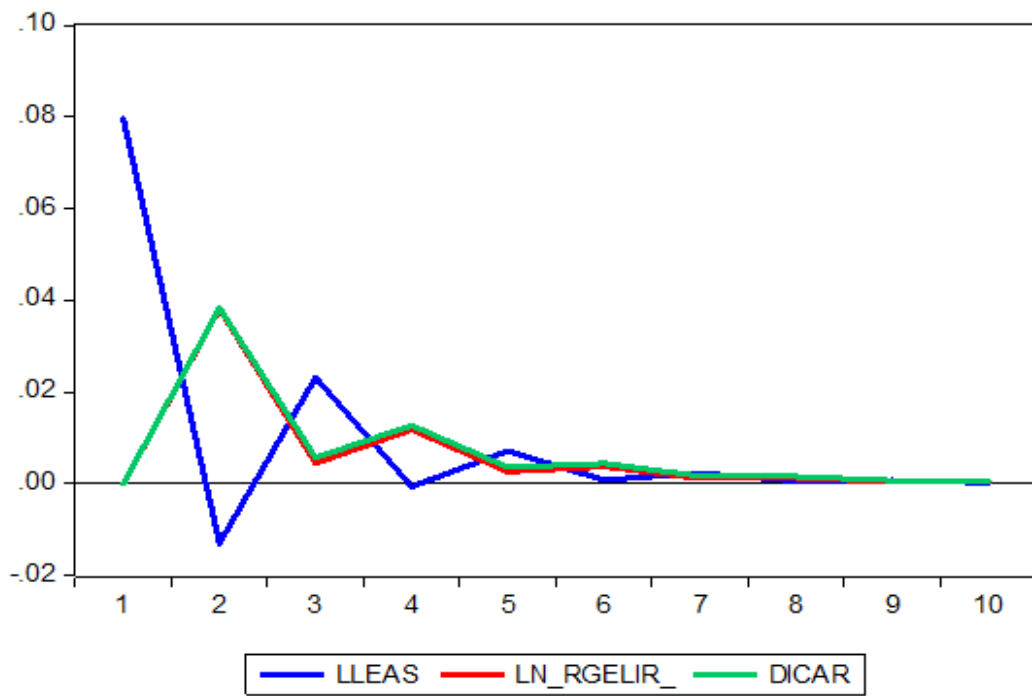
**Tablo 4.56:** Normallik Testi

Öğeler	Jarque-Bera Testi	Serbestlik derecesi	Olasılık
1	0.134266	2	0.9351
2	1.552689	2	0.4601
3	1.143706	2	0.5645
Ortak	2.830662	6	0.8298

Modelin testleri geçmesinin ardından GSYİH ve icâre değişkenlerinin leasing değişkeni üzerinde etkili olup olmadığı, varyans ayrıştırma tablosundan incelenebilir. Hesaplanan değerlere göre üç değişkeninde dönemler itibari ile varyans içindeki paylarını arttırdıkları iki değişkenin de leasing üzerinde önemli derece de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Varyans Ayrıştırma Tablosuna ilişkin veriler aşağıda yer alan tablo 4.17'de sunulmaktadır.

**Tablo 4.57:** Varyans Ayrıştırma Tablosu

Dönem	S. E	Ln (Leasing)	Ln (Gelir)	İcâre (\$)
1	0.079615	100.0000	0.000000	0.000000
2	0.097121	68.96739	15.42644	15.60617
3	0.100108	70.26379	14.72280	15.01341
4	0.101616	68.19707	15.64860	16.15433
5	0.101966	68.22210	15.61000	16.16790
6	0.102137	68.00115	15.69485	16.30400
7	0.102186	67.98949	15.69358	16.31693
8	0.102207	67.96420	15.70133	16.33447
9	0.102214	67.96121	15.70131	16.33748
10	0.102217	67.95824	15.70195	16.33981

**Grafik 4.13:** Leasing ve İcâre Yöntemleri ile Gelir ilişkisinin Grafik Halinde İncelenmesi (Etki-Tepki Analizi)

Etki tepki analizine bakılarak GSYİH ve İcâre yönteminde meydana gelen bir birimlik standart şokun, leasing yönteminde ne kadarlık bir değişim yarattığı gözlenebilir. Değişim sürekli bir artış ifade ederse ele alınan değişkenin politika belirlemede etkin olduğu söylenebilecektir (Barışık ve Kesikoğlu, 2006: 69). Araştırmada elde edilen bulgular, incelenen dönem içerisinde tüm değişkenlerin bir dönem hariç leasing verileri üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile beklendiği gibi GSYİH arttıkça leasing kullanımının arttığı, İcâre

yönteminin da modelde anlamlı bulunmayan değişkenlerin etkisini üstlenerek, leasing üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü iki sistem arasında bir trade off olduğu kadar benzer değişkenlerden etkilendikleri de açıktır. GSYİH artıkça leasing sisteminin de buna bağlı olarak gelişeceği, sektörün büyüme patikasını doğru analiz edip yatırım kararlarını buna göre alması yararlı olacaktır.



## V. BÖLÜM

### 5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Faizsiz finans sistemine ilişkin yapılan literatür taraması ve araştırmalarda, “faiz” kavramının sadece İslam dininde değil, diğer tüm semavi dinlerde yasak olduğu anlaşılmıştır. Bu durumun asıl nedeni, faiz kavramının toplumların gelir dağılımında adaletsizlik yaratması ve bireyler arasında ekonomik eşitsizliklere yol açmasıdır. Yüzyıllar içerisinde dönüşüme uğrayan bazı kutsal kitaplar ve dini emirler neticesinde, İslam dini dışında diğer tüm semavi dinlerde “faiz” konusu, haram olma niteliğini kaybetmiş ve yasak olmaktan çıkmıştır. İslam dininin faiz kavramına olan mesafeli yaklaşımı, Müslüman âleminin faiz içeren sistemlere ve işlemlere karşı daha hassas bir konumda bulunmalarına neden olmuştur.

İslam dünyasında faiz içeren işlemlere karşı son derece dikkatli olan tasarruf sahipleri, faizli sisteme mesafeli kalmak adına, geleneksel bankacılık sistemlerinin sunduğu finansal ürünlerden uzak kalmayı tercih etmişlerdir. Yastık altı diye nitelendirilen bu atıl fonların, finansal sisteme entegrasyonu amacıyla yeni bir bankacılık sisteminin gereği ve ihtiyacı, İslam dünyasında geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında hâsıl olmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda “faizsiz bankacılık sistemi”, başka bir ifadeyle “katılım bankacılığı” faaliyetleri ortaya çıkmış ve kısa sürede yaygın bir kullanım alanı bulmuştur.

Diğer taraftan, dünyada ilk “leasing” uygulamaları M.Ö. 2000’li yıllarda tarım araçlarının kiralanması şeklinde ortaya çıkmıştır. İlerleyen zaman dilimlerinde özellikle 1900’lü yılların ilk yarısında, ABD’de işletmelerin finansman güçlüklerini aşmak amacıyla çeşitli araştırmalar yapılmış ve bu doğrultuda 1952 yılında ilk leasing şirketi faaliyetine başlamıştır. Her ne kadar dünyada leasing uygulamaları çok eski tarihlere

kadar uzansa da, ülkemizde gerçekleştirilen ilk örnekler, 1980’li yılların ikinci yarısında görülmüştür. Bu anlamda, 1986 yılında kurulan İktisat Finansal Kiralama, ülkemizde kurulan ilk leasing şirketi olma özelliğini taşımaktadır.

Türkiye’de hızla yaygınlaşan leasing uygulamaları, 2007 yılına kadar sürekli bir büyüme göstermiş fakat 2008 küresel finansal krizinin etkisiyle sınırlı da olsa bozulan makroekonomik dengeler, leasing sektörünü olumsuz bir biçimde etkilemiştir. Bu süreçte, leasing sektöründe uygulanan %1’lik KDV matrahı yürürlükten kalkmış ve oranlar %18’e yükseltilmiştir. Yaşanan bu gelişme leasing sektörünü doğrudan ve önemli bir oranda etkilemiş ve sektörde dikkat çekici daralmalar gözlenmeye başlamıştır. Bu dönemi müteakiben 2011 yılından itibaren olumlu anlamda gelişme gösteren yurtiçi makroekonomik göstergeler ile KDV oranının yeniden %1’e düşürülmesi sonucu, sektörde yeniden bir canlanma gözlenmeye başlamıştır.

Öte yandan, 1980’li yılların ilk yarısından itibaren farklı unvanlar ile de olsa faaliyetlerini sürdüren katılım bankaları, faizsiz finans sistemi ürünlerinden “icâre” yöntemini de ürün portföyleri arasına katmaya başlamışlardır. Faiz kullanarak herhangi bir finansal işlem ya da finansman faaliyeti yapmak istemeyen ve katılım bankacılığı ürünlerini tercih eden tüketici kesimi ise, leasing yöntemine alternatif olarak geliştirilen icâre yöntemini hızla benimsemişlerdir. Tüketicilerin uzun vadeli sabit sermaye yatırımlarının finansman ihtiyaçlarını faiz kullanmadan karşılayan icâre yöntemi ile leasing uygulamaları arasındaki temel farklılık ise, icâre yönteminin Şer-i hükümlere tabi olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, son yıllarda katılım bankacılığı hizmetleri arasında gittikçe daha fazla kullanım imkânı bulunan icâre fon kullandırma yöntemi ile geleneksel bankacılığın temel ürünleri arasında yer alan leasing yönteminin yıllar itibarıyla, finansal gelişiminin incelenmesi ve karşılaştırmalı analizinin yapılmasıdır. Ayrıca, her iki yöntemin finansal gelişim süreçlerine etki eden olası makroekonomik değişkenlerin, ne ölçüde etkili olduğunu, diğer bir ifadeyle değişkenlerin etkinlik derecesinin tespit etmek amacıyla ekonometrik analizler ve testler yapılmıştır.

Araştırma dönemi olarak ele alınan ve makroekonomik göstergelerdeki hareketliliğin yüksek olduğu yıllarda, özellikle de 2013 yılında hem leasing hem de icâre sektörlerinde, döviz kurları ve enflasyon oranlarının da makul seviyelerde seyretmesinden dolayı, önemli yükselişler gözlenmiştir. Benzer durum, daha sınırlı ölçeklerde de olsa 2014 yılında da tecrübe edilmeye devam etmiştir. Ancak 2015 yılına gelindiğinde hem icâre hem de leasing sözleşmelerinde, sayı ve tutar bakımından önemli gerilemeler yaşanmıştır. Anılan tarihte gözlenen düşüşün olası nedenleri arasında, yapılan siyasi seçimlerde istikrarın bozulmasına yönelik sonuçların ortaya çıkması ve terör olaylarında yaşanan artışlar gösterilebilir. Zaten bu sürecin doğal bir sonucu olarak piyasa faiz oranlarının yanı sıra enflasyon oranları da artış eğilimi içerisine girmişler, akabinde kiralanacak olan yatırım mallarının satış fiyatları da yükselmiştir. 2016 yılına gelindiğinde, her iki uygulama içinde üçüncü çeyreğe kadar düzenli bir yükselişin tecrübe edildiği ancak üçüncü çeyrekte ciddi bir düşüşün yaşandığı gözlenmiştir. Bu gerilemenin asıl sebebi, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan hain darbe girişiminin, finansal piyasalar üzerinde yarattığı ağır baskı ve ekonomik dengeler üzerindeki belirsizliğin artmasıdır. Yaşanan bu vahim olay neticesinde, döviz piyasalarında da yukarı yönlü hareketlenmeler gözlenmeye başlamış ve TL'nin değer kaybı hızlanmıştır. Ancak son çeyreğe gelindiğinde yaşanan tüm bu olumsuz gelişmelere ve yurtdışı kaynaklı finansal saldırılara rağmen, piyasalar kendini çabuk toparlamış ve yatırımların yeniden canlanması sonucu, kiralama sözleşmelerinde sınırlı da olsa bazı artışlar gözlenmiştir.

Araştırmanın son gözlem dönemi olan 2017 yılında icâre ve leasing uygulamalarında birinci çeyrekte kayda değer artışlar yaşanırken, ikinci çeyreğe gelindiğinde, yeniden artış eğilimi gösteren faiz ve enflasyon oranlarının yarattığı baskılar nedeniyle, kiralama sözleşmelerinde küçük ölçekli gerilemeler yaşanmıştır. Ancak üçüncü çeyrekte başlayan toparlanma, son çeyrekte de devam etmiş ve 2017 yılı her iki sektör açısından genel anlamda olumlu bir yıl olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma dönemi boyunca her yıl ABD doları kuru, faiz ve enflasyon oranları yanında ilgili yıllarda yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler incelenmiştir. Tabloların yorumlanması ve ilgili yorumların ekonometrik analizler ile test edilmesi amacıyla,

icâre ve leasing yöntemlerinin tercihini etkilediği düşünülen makroekonomik değişkenler arasında VAR analizi, Granger nedensellik, eş bütünleşme ve Oto korelasyon testleri uygulanmıştır. Bu testler sonucunda etki-tepki analizine bakıldığında faiz oranları, döviz kuru ve gelirden meydana gelen bir birim artışın, icâre ve leasing yöntemlerinin kullanımında dikkate değer değişimler yarattığı gözlenmiştir. Bu kapsamda analiz sonuçları daha ayrıntılı incelendiğinde, faiz oranları yükseldikçe, icâre yönteminin kullanımının da arttığı, faiz oranları azaldığında ise, leasing yönteminin daha çok tercih edildiği gözlenmiştir. Ayrıca leasing ile gelir ve icâre arasındaki ilişki incelenmiş ve GSYİH arttıkça leasing yönteminin kullanımının da arttığı, öte yandan icâre yönteminin leasing üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer taraftan, leasing ve icâre yöntemleri karşılaştırıldığında, aralarında trade off (değişim) olmasına rağmen, her ikisinin de benzer değişkenlerden etkilendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu uygulamaların yakın geçmişte çeşitli ekonomik ve siyasi krizlerin yaşanmasına rağmen, her iki yöntemde istikrarlı bir biçimde gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada leasing ve icâre yöntemleri açısından tarım, imalat ve hizmet sektörleri değerlendirilmiş ve ilgili dönemde tarım sektörünün icâre ve leasing yöntemlerinden yeterince faydalanamadığı ortaya çıkmıştır. Bu durumun muhtemel nedeni ise, son yıllarda tarım sektörünün ağırlıklı finansman talebi, yeni makine-teçhizat yatırımlarından ziyade genellikle kısa vadeli işletme sermayesi temini ya da hayvan/mahsul kredileri ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede ülkemizde tarım sektöründe uygulanan makro politikaların daha etkin olması halinde, tarım sektöründe yapılan kira sözleşmelerinin de nicel anlamda ve ölçek büyüklüğü bakımından gelişme göstereceği düşünülmektedir. Bunun yanında, hizmet sektörü, ilgili dönemde oldukça yüksek bir performans göstermiş ve tüm yıllar göz önüne alındığında, (her ne kadar bazı çeyrek dönemlerde göreceli azalışlar gözlenirse de) diğer sektörlerle nazaran genelde her iki yöntemden de azami ölçüde yararlanmıştı.

Sonuç olarak, ülkemizde icâre ve leasing yöntemlerinin kullanımının yaygınlaşması, büyük ölçüde ülkede hâkim olan ekonomik göstergelere bağlı olarak



değişim göstermektedir. Enflasyon oranı ve buna bağlı olarak döviz kuru değişimleri, ilgili sektörleri doğrudan ve olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Ülkemizde enflasyon oranının düşük seviyelerde olması, faiz oranlarının makul düzeylerde bulunması, kısaca ekonomik dalgalanmaların kabul edilebilir ölçeklerde değişim göstermesi, icâre ve leasing yöntemlerinin kullanım oranlarını her zaman olumlu yönde etkileyecektir. Bu değişkenler çerçevesinde unutulmaması gereken bir diğer husus ise, özellikle icâre yönteminin bilinilirliğinin artırılmasında, katılım bankaları ve ilgili birlikler tarafından nitelikli bilgilendirme çalışmalarının yaygınlaştırılması, orta ve uzun vadede bu yöntemin kullanım istatistiklerini olumlu yönde artıracaktır.



## KAYNAKLAR

- Acar, Okan (2012). “Mudaraba Nedir?”, (<http://www.okanacar.com/2012/07/mudaraba-nedir.html>, 07 Nisan 2018 de erişildi.)
- Akan Yusuf ve Kanca, Osman Cenk (2015). “Türkiye’de Dış Borçlanma, Büyüme ve Enflasyon İlişkisi: VAR Yaklaşımı (1980-2013)”. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt 3(33):1-22.*
- Akten Çürük, Suna (2013). *İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktepe, İshak Emin (2015). *Sorularla Katılım Bankacılığı*. TKBB Yayın No: 5, <https://www.katilimbancaciligi.com/ortaklik-nedir/> (07 Nisan 2018’de erişildi.) Adian, (2016). *İslam İktisat Teorisi: The Theory Of Islamic Economic SYSTEM Hong Kong* [https://books.google.com.tr/books?id=uP6vBAAAQBAJ&pg=PA46&lpg=PA46&dq=iktina+kiralama&source=bl&ots=3sm\\_UPRj68&sig=g7r2Nfs6LcQ8aDR76U7e0Vrpgom&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj1ZqqpLXaAhVGISwKHbAjA18Q6AEwA3oECAAQPw#v=onepage&q=iktina%20kiralama&f=false](https://books.google.com.tr/books?id=uP6vBAAAQBAJ&pg=PA46&lpg=PA46&dq=iktina+kiralama&source=bl&ots=3sm_UPRj68&sig=g7r2Nfs6LcQ8aDR76U7e0Vrpgom&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj1ZqqpLXaAhVGISwKHbAjA18Q6AEwA3oECAAQPw#v=onepage&q=iktina%20kiralama&f=false) (12 Nisan 2018’de erişildi.)
- Albaraka Türk Katılım Bankası, <https://www.albaraka.com.tr/leasing1.aspx>, 02 Kasım 2018’de erişim sağlandı.
- Al Rayan Bank, <https://www.alrayanbank.co.uk/useful-info-tools/islamic-finance/>, 29 Aralık 2018’de erişildi.

Arslan, Ferhat (2018). *Kamunun Katılım Bankacılığına Girmesinin Katılım Bankacılığına Olan Muhtemel Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, Hakan (2012). *Alternatif Bir Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcu, Emir (2015). *Katılım Bankacılığı ve Sukuk Modelleri*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayındır, Abdulaziz (2007). *“Ticaret ve Faiz”*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.

Bayındır, Servet (2014). <http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/research/sunum-servet-bayindir.pdf?sfvrsn=2>, 13 Nisan 2018’de erişildi.

Babuşçu ve Hazar, (2016). *Banka Sınavlarına Hazırlık-Katılım Bankacılığı*. Ankara-Bankacılık Akademisi Yayınları Banka Sınavlarına Hazırlık Serisi:304

Canbaz, Muhammet Fatih (2013). *Katılım Bankacılığının Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cebeci, İsmail (2016). “Teverruk”, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/teverruk> 21 Mart 2019’da erişildi).

Celebcioğlu, Ayşe (2017). *Türkiye’de İslami Finansın Tarihi ve Kullanılan Finansman Yöntemlerinin Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Canbaz, Mustafa (2016). *Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Beta Yayınları.

Coşkun, Metin (2010). *Para ve Sermaye Piyasaları Ankara: Detay Yayıncılık*.

- Coşan, Şerif (2016). *Kurumsal ve Ticari Bankacılık Açısından Katılım Bankalarının Etkinliğinin Ölçülmesi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chhapra, Imran Umer vd. (2018). “Consumer’s Preference and Awareness: Comparative Analysis between Conventional and Islamic Ijarah Auto Financing in Pakistan”. *Al-Iqtishad: Jurnal Ilmu Ekonomi Syariah (Journal of Islamic Economics)* 10(2):89-402.
- Çobankaya, Fatma Tuba (2014). *Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, YASİN (2016). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Finans Sektöründeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, Cüneyt Hakan (2012). *Faizsiz Bankacılıkta Varlık Yönetim Şirketi Adaptasyonu Tezsiz Yüksek Lisans Projesi Uluslararası Ticaret ve Finans Ana Bilim Dalı*. Gebze: Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikkaya, Mehmet ve Kutval, Yunus (2014). *Katılım Bankacılığı-Türkiye Örneği*. Ankara-Savaş Yayınevi.
- Dikmen, Samed (2019). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Elmas, Yalçın (2016). *Gelirden Payı Artan Ülkelerde Ticaretin Karbondioksit Emisyonlarına Etkisi*. Doktor Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emeç, Ömer (2014). *Katılım Bankacılığının Tarihi ve Geleceği*. Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bitirme Projesi. İstanbul: İstanbul Şehir Üniversitesi.

Erşahin, Eren (2018). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılık Sistemi Arasında Fon Toplama Farklılıkların Analiz Edilmesi (Porter 5 Güç Analizi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Emiroğlu, Furkan (2017). “Katılım Bankacılığı İle Konvansiyonel Bankacılık Arasındaki Farklar Ve Faizsiz Finans Ürünleri”, (<http://www.ilimvemedenyet.com/katilim-bankaciligi-ile-konvansiyonel-bankacilik-arasindaki-farklar-ve-faizsiz-finans-urunleri.html>, 2 Nisan 2018’te erişildi).

Eken, Mehmet Fehmi. [http://www.akademiktisat.net/calisma/banka\\_finans/faizsizbankacilikmfeken.htm](http://www.akademiktisat.net/calisma/banka_finans/faizsizbankacilikmfeken.htm), 15 Mart 2018’de erişildi.

Ersin, İrfan (2016). “Alternatif Ekonomik Söylemleriyle Necmettin Erbakan”, <http://blog.ilem.org.tr/alternatif-ekonomik-soylemleriyle-necmettin-erbakan/>, 09 Mayıs 2019’da erişildi.

Faik Laik Mahmud (2016). *Türkiye’de Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etme Nedenleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ocak.

Finansal Kurumlar Birliği, <https://www.fkb.org.tr/sectorler/finansal-kiralama/> 02 Kasım 2018’de erişildi.

Günay, Burhan (2013). *Türkiye’de Leasing ve Leasing Şirketlerinin Etkinliklerinin VZA ile Ölçülmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güler, İbrahim (2006). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kiracı Yönünden Muhasebeleştirilmesi, ([https://www.muhasabenet.net/makale\\_ibrahim\\_guler\\_finansal%20kiralama%20ve%20muhasabe%20kayitlari.html](https://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_finansal%20kiralama%20ve%20muhasabe%20kayitlari.html), 24 Kasım 2018’de erişildi).

Güneş, Necati; Cavlak, Hakan ve Cebeci, Yasin (2017). *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi-BSPAD 1(2):35-51.*

Habergetiren, Ömer Faruk (2005). *İslam Hukuku'nda Sermaye ve Sermaye Hareketleri.* Doktora Tezi Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hattab, Bilal (2010). “İslam’da Karz-ı Hasen”, (<https://www.mumsema.org/zekat-ve-sadaka-vermenin-fazileti/135393-islam-da-kârz-i-hasen.html>), 18 Nisan 2018’de erişildi.

<http://www.ilimdunyasi.com/cagdas-ekonomik-problemlere-islami-yaklasimlar/iyne-satisi/> 13 Ekim 2018’de erişim sağlandı.

<https://evds2.tcmb.gov.tr/> 30 Ocak 2019’da erişildi.

<https://data.oecd.org/> 30 Ocak 2019’da erişildi

[http://www.ziraatleasing.com.tr/files/ZIRAAT\\_LEASING/pdf/ithalislemfinansalkirama-lamasozlesmesi.pdf](http://www.ziraatleasing.com.tr/files/ZIRAAT_LEASING/pdf/ithalislemfinansalkirama-lamasozlesmesi.pdf) 24 Kasım 2018’de erişildi.

<http://www.halkleasing.com.tr/Genel/LeasingHakkinda/LeasingSureci>, 11 Kasım 2018’de erişildi.

<http://www.isleasing.com.tr/leasing-hakkinda/leasing-muhasebesi/ornek-odeme-plani/> 10 Kasım 2018’de erişildi.

<https://www.secdem.net/dini-bilgiler/fikih/muzaraa-ve-muhabere-nedir.html> 09 Nisan 2018’de erişildi.

<Http://Www.İslamansiklopedisi.İnfo/Dia/Ayrmetin.Php?İdno=120110&İdno2=C12001> 67 17 Mart 2018’de erişildi.

<Http://Hikmet.Net/Faizin-Tarifi-Ve-Tarihi/> (17.03.2018 Tarihinde Erişim Sağlandı.)

<http://www.islamiyontem.net/kitaplar/Turkce%20Fikih/Ilmihaller/buyuksafiifikhi/079.htm> 09 Nisan 2018'de erişildi.

<http://www.enfal.de/Fikhi/M/M1/mugarese.htm> 09 Nisan 2018'de erişildi.

<http://www.enfal.de/ticâretilmihali/038.htm> 12 Nisan 2018'de erişildi.

<http://www.alim.gen.tr/haber/mugarese> 09 Nisan 2018'de erişildi.

<https://www.albaraka.com.tr/ortaklik-yapisi.aspx> 01 Temmuz 2019'da erişildi.

<https://www.investment-and-finance.net/islamic-finance/tutorials/types-of-ijarah.html>  
10 Aralık 2018'de erişildi.

<http://www.ilem.org.tr/blog/alternatif-ekonomik-soylemleriyle-necmettin-erbakan/> 25  
Mart 2018'de erişildi.

[www.tekafulsigorta.com](http://www.tekafulsigorta.com) 17 Haziran 2018'de erişildi.

Hurşit, Erdem (2016). “Teverruk nedir? Uygulama Methodu ve Öneriler”,  
(<http://erdemhursit.blogspot.com.tr/2016/02/merhaba-frsat-yakaladgm-su.html>,  
13 Nisan 2018'de erişildi).

Ismayil, Savalan Ismayilov (2012). *The Principles of Islamic Finance, Its Challenges and Policy Suggestions for Azerbaijan. Submitted to the Institute of Graduate Studies and Research in partial fulfillment of their requirements for the Degree of Master of Science In Banking and Finance*. Gazimağusa: Eastern Mediterranean University September, North Cyprus.

Karabacak, Alper (2015). *Katılım Bankacılığı Ürün ve Hizmetleri Kapsamında Türkiye'deki Sukuk Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Turgut Özal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karhan, Coşkun (2015). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinlik ve Verimliliklerinin Ölçülmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katıncı, Fatih (2016). *Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilmesinde Dinin Rolü: Van Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Ferudun (2017). *Katılım Bankacılığı*. Birinci Baskı. Ankara: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kelleroğlu, Fatma (2017). *Katılım Bankacılığı Sistemi ve Türkiye’de Katılım Bankacılığı*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, Ömer Faruk (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Müşteri Tercih Kriterleri Üzerine Bir Uygulama: Isparta İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kesikoğlu, Ferdi ve Barışık, Salih (2006). Türkiye’de Bütçe Açıklarının Temel Makroekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi (1981-2003 VAR, Etki-Tepki Analizi, Varyans Ayrıştırması)”. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 4(61):69-80.
- Kutval, Yunus (2014). *Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş, <https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-1546.vsf>, 27 Mart 2018’de erişildi.
- Mevzuat Dergisi, <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/05a/03.htm>



- Mücahitoğlu, Nurullah (2015). *Türkiye’de Katılım Bankalarının Finansal Kiralamadaki Yeri, Diğer Finansal Kiralama Şirketleriyle Karşılaştırılması ve Sektörde Sukuk Uygulaması Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mohomed, Nabe (2014). *Ijarah in Mauritius: Awareness, Attitudes, Ijarah Selection Criteria and Future Prospects. Bachelor of Science (Hons) Banking and Finance. Mauritius: Universty of Mauritius Faculty of Law and Management Department of Finance and Accounting*.
- Onan ve Sümer, (2014). *Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları*.
- Özgen, Ferhat Başkan ve Güloğlu, Bülent (2004). “Türkiye’de İç Borçların İktisadî Etkilerinin VAR Tekniğiyle Analizi”. *ODTÜ Gelişme Dergisi* 93-114:97.
- Özkan, Hamza (2012). *Muhasebe Finansman Bilim Dalı Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, Şerafettin (2012). *Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş* Kuveyttürk-İşbahar Yayınları.
- Pehlivan, Pınar (2016). *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi ISSN: 2148 – 3043 / Nisan 2016 / Yıl: 16 / Sayı: 31 sayfa:299-300*.
- Polat, Serdar (2015). *Katılım Bankaları Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği*. Yüksek Lisans Bitirme Projesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarılı, Selin (2017). “Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Türkiye Ekonomisine Etkisinin Analizi”. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi* 1(1):24.

- Sarıtaş, Hakan, Genç, Ayşe ve Avcı, Tahsin (2018). “Türkiye’de Enerji İthalatı, Cari Açık ve Büyüme İlişkisi: VAR ve Granger Nedensellik Analizi”. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(14):191.
- Seçil, Mevlüt (2016). *Türkiye’de Mikro kredi Uygulamaları ve Katılım Bankacılığında Bir Ürün Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soytürk, Ahmet (2017). *Türkiye’de Katılım Bankacılığında Toplu Konut Finansman Modelleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahan, Ali (2015). *Katılım Bankacılığının Gelişimi Türkiye’deki Durumu ve Kullanılan Yöntemler (Murabaha)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, Ekrem (2007). *Türkiye’de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şit, Mustafa ve Şit Ahmet (2013). “Türkiye’de Finansal Hizmetler Sektörünün Gelişimi: Finansal Kiralama Sektörü Örneği”. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2(5): 36-47.
- Tanaydı, Yasincan (2016). *Türk Katılım Bankacılığının Kurumsal Performansı ve Sürdürülebilir Rekabetteki Strateji Hedefleri; Türkiye Uygulama Örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarı, Recep (2012). *Ekonometri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Temuçin, Yavuz Anıl (2018). Granger Nedensellik Testi”, (<http://www.ekolar.com/granger-nedensellik-testi/> 27 Mayıs 2019’da erişildi.

Tunç, Hüseyin (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Nesil Yayın Grubu.

Türkiye Finans Katılım Bankası, <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/bireysel/yatirim-hizmetleri/sayfalar/kira-sertifikasi-sukuk.aspx> 10 Mayıs 2019'da erişildi.

Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş., <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx> 01 Temmuz 2019'da erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu, <http://tuik.gov.tr/Start.do> 30 Ocak 2019'da erişildi.

Türkiye İş Bankası, <http://www.istikobi.com.tr> 03 Kasım 2018'de erişildi.

Türkmenoğlu, Rüveyde (2007). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye'deki Finansal Yapı*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ustaoglu, Didar (2014). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş. <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda> , 01 Temmuz 2019'da erişildi.

Yardımcıoğlu, Mahmut (2016). *İcâre (Finansal Kiralama) İşlemlerinin İslami Muhasebe Standartları Çerçevesinde İncelenmesi*. Makale. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi (2013). *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*. Huzur Yayın Evi-İslam Dizisi.

Yılmaz, Ömer ve Akıncı, Merter (2011). "İktisadi Büyüme ile Cari İşlemler Bilançosu Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2): 370.

Youssef, Mustafa Haj (2017). *Financial Stability of İslamic and Conventional Banks Lund Universty Master program in Financial Economics.*

Yurttadur, Mustafa ve Demirbaş, Hayati (2017). “Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması”. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Makale sayfa:89-117.*

Yüzbaşıoğlu, Nuray (2014). *Proje Finansmanında Faizsiz Finansman Yöntemleri ve Araçları.* Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ziraat Katılım Bankası, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/Sayfalar/hakkimizda.aspx> 27 Mart 2018’de erişildi.

## ÖZ GEÇMİŞ

- Adı ve Soyadı** : Berna AYYILDIZ
- Doğum Tarihi** : 11.01.1992
- Doğum Yeri** : Rize
- Eğitim Durumu** : 2016- 2018 **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Eğitimi**  
2011- 2015 **Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Zara Veysel Dursun Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans Lisans Eğitimi**  
2006-2010 **Anadolu Kız Teknik ve Meslek Lisesi (Rize)**  
1999-2006 **Atatürk İlköğretim Okulu (Rize)**
- Yabancı Diller** : İngilizce
- Denevimler** : Lisans döneminde Ziraat Bankasında stajyerlik yaptı.  
Rize/Kalkandere Ormanlı ilköğretim okulu anasınıfında 2016 yılından bu yana ücretli öğretmenlik yapmakta.